

M A K t á r

2006/6–7. szám

Alapította: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Varga Ferenc:

**Szoborfaragásról
a technokultúra
és a tömegmédia
korában**

6. oldal

Aknai Tamás:

Szentendrei színes

16. oldal

Péntek Orsolya:

**Magyar fotósok
Krakkóban**

22. oldal

Novotny Tihamér:

**Mircea Dumitrescu
kiállításáról**

24. oldal

Zielinski Tibor:

Beauty

Képzőművészek
diplomakiállítása

28. oldal

Karcpoétika

„Egy kép szépsége nem abban áll, hogy örömet szerez nekünk – ez közömbös a képnek –, hanem megfordítva, akkor találunk szépnek egy képet, ha érezzük, hogy az a csalogató kérdés árad belőle, hogy szerezzünk örömet magunknak.”

José Ortega Y Gasset

Kedves Olvasók! Tisztelt Művészek!

Az ún. „40 év alatti művészek” nyugdíjhelyzetének ügye több kérdést is felvetett az elmúlt időszakban. Szerkesztőségünket megkereste a KOR-TÁRSASÁG, amely 2005-ben alakult az érintettek nyugellátásának rendezésére. A téma fontosságára tekintettel lapunk következő számában közöljük a Társaság tájékoztató anyagát. Azon olvasóink, akik érdeklődnek a téma iránt, 2006. június 15-től a www.maktar.hu honlapon olvashatják a részletes tájékoztatót, valamint érdeklődhetnek az alábbi elérhetőségeken:

kor-tarsasag@freemail.hu

Végheő Klára:

06-1/355-5605

Hajdu László:

06-30/274-5214

www.kor-tarsasag.uw.hu

Lapunk következő száma augusztusban jelenik meg, addig is kellemes pihenést, örömteli nyarat kívánunk valamennyi kedves olvasónknak!

A Szerkesztőség

Absztrakció és figuralitás határán

Kokas Ignác életmű-kiállítás

Az idén 80 éves Kokas Ignácot életmű-kiállítással köszönti a Műcsarnok. Kokas az elmúlt évtizedek egyik legismertebb, meghatározó művésze. Korábban képeivel minden nagyobb közintézményben és tárlaton találkozhattunk, közgyűjtemények, magángyűjtők megbecsült, reprezentatív darabjai közé tartoznak munkái.

Iparos családban született Válon, ahol édesapja mellett kitanulta az asztalos mesterséget. Fiatal korában szívesen foglalkozott kő- és faragással. Festővel 14 éves korában találkozott először, aki épp szülőfaluja egyik hídját festette. Ez az élmény meghatározó volt életében. A pápai tanítóképző diákjaként rajztanára biztatására jelentkezett a főiskolára.

A diploma megszerzése után Kokas pályája gyorsan ívelt felfelé, sok megbízást és ösztöndíjat kapott, ennek ellenére úgy érezte, mégsem igazán találja egyéni útját. Sajátos, expresszív festészete a 60-as évek közepére bontakozott ki. A korabeli szaksajtó az avantgarde művészek közé sorolta, holott magát sosem vallotta annak. Az egyéni stílus keresésének útján a látványfestészből kiinduló, ám azt saját stíluslemeivel felülfestő munkamódszert dolgozott ki. Eredményeként az absztrakció és a figuralitás határain mozgó festészet született, amely a korra jellemző vizualitást hordozott magában.

Ahogy az asztalos fűrja-vési a satupadon az anyagot, valamiképpen úgy ken-nyűvi Kokas is a festékpigmenteket a vászon felületén: beletúr, majd széthordja, az anyag szélein visszapöndöríti. Próbálja „megfogni a múlandót.” A munkáin ábrázolt alakok kontúrjaiknál szinte szikével metszett, megtört, erőteljes festői gesztussal felülírt „rángások” – mondta róluk Nemes Nagy Ágnes. Kokas festészetén sokáig nyomott hagyott mestere, Bernáth Aurél hatása, akinek 1927-ben készült kulcsműve a Riviéra a kontemplatív téma mellett a festésmód új lehetőségeit hordozza: a motívumok síkszerű szétteregetése, a térbeli mélység síklapokra redukálása a természeti látvány visszaadásának újszerű lehetőségeit vetette fel. A festészeti látvány mint meditatív élmény-zárvány jelenik meg a képeken. Szintén előképnek tekinthető Ába-Novák Vilmos, akinek festményein az áradó mozgalmasság motívumkavalkád megjelenítésében a plasztikus tömegek helyét szélesen felrakott festékfoltok foglalják el. A mellékjelenségeként felbukkanó fakturális hatások fokozása és tudatos alkalmazása a képelemeket absztrakt jellé alakítja. Ezt a fonalat veszi fel a 60-as évek magyar festészetének egy része.

A 20-as, 30-as évek festői problémáit előbb a szürrealizmus használja fel, majd Kokas totalizálja a szétbomlott, a festékkénés dinamikáját őrző formai attitűdöt, amelyet sikeresen ötvöz a képkivágatok többszörözésével a képen belül: a látvány részletei mintha a tárgyi motívum megnyitásával, feltárással bukkannának fel, a látvány középpontjából kifelé haladva, szélein csaknem teljesen szétforgácsolva a szétcent, továbbtolt festéket. A motívum határain elnagyolt, néhol éppen hogy csak felrakott, visszazedett festék, a világot foltszerűen egymásra rakott rétegekben láttató Ába-Novák ecsetkezelése gondolódik tovább Kokasnál.

Kokas Ignác pedagógusi tevékenysége legalább olyan fontos, mint festői munkássága vagy a művészeti közéletben vállalt szerepe. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán alakrajzot és fetést tanított 1973-1986 között, ahol olyan művészeket indított el a pályájukon, akik a mai napig is meghatározó egyéniségek, különleges színfoltjai a kortárs magyar képzőművészetnek, és akik alapvetően teljesen mást képviselnek mint Kokas. Mit tudott átadni Kokas, miközben mi sem állt távolabb tőle, mintsem hogy festészetét ráerőltesse növendékeire? Végigtekintve tanítványai során a számos érdekes egyéni út igen színes ös-zképzet rajzol fel: a festészet művelésén túl sokan foglalkoznak közülük installációval, vagy éppen a mozgókép lehetőségeit használják fel munkájukban. Mesterük főként etikai dimenziót örökölte át tanítványainak.

Kokas „bőbeszédűségéről” legendák keringtek a főiskolán. Egy alkalommal beszédet kellett volna tartania, hosszú csend után csak ennyit mondott: Gyerünk emberek! Menjen mindenki a műtermébe dolgozni!” Reggel 8-tól este 8-ig elérhető volt tanári szobájában, amit egyben műteremként is használt. Itt mindig megtalálhatták tanítványai, s egyre többen keresték fel azok is, akik felvételre készültek vagy akiknek éppen nem sikerült a felvételje. Szerencsés ötlet eredményeként a Műcsarnok többi termében az Iránypontok című kiállítás nyújt képet a kortárs művészeti életben jelentős aktivitással részt vevő tanítványok munkásságáról. Kiállítók: Ádám Zoltán, Barabás Márton, Bernát András, Böröcz András, Bullás József, Fehér László, Gábor Áron, Hermann Zoltán, Kazovszkij El, Kicsiny Balázs, Mazzag István, Nemes Csaba, Ősz Gábor, Révész László László, Roskó Gábor, Szépfalvi Ágnes, Szotyori László, Szűcs Attila, Várady Róbert és Záborszky László.

-newa-

A napokban gyerekeimmel a dinnyési természetvédelmi területen sétáltam, hogy megnézzük a határban legelésző magyar szürke marhákat. Az állatokat szemlélendő egy nagy szalmahegy mellé telepedtünk le, de a vizsgálódást megzavarta a fák közül hirtelen elénk ömlő jókora birkanyáj. Ezek Gyuri bácsi bányai, mondtam a lányaimnak, felismerve a nyáj mögött koslató juhászban általános iskolás osztálytársam édesapját.

Magos a torony teteje –
Bárányomnak nincs mezeje.

Bárányomnak jó mező köll,

Magamnak szép szerető köll – jutott eszembe a népdal, amelynek az értelmezéséről szóló, Vikár Béla és Vargha Gyula közti vitát oly szemléletesen foglalta össze Illyés Gyula a Magyarok című naplójegyzeteiben: „E versszak – mondta Vikár – képbeszéd; magyarázatra szorul. »Népköltészetünkben az elérhetlen vagy alig elérhető magasság (torony, nyárfa), az éppen nem, vagy alig elérhető vágyat, a hiábavaló vagy kétes reményt fejezi ki... A tárgyalt verskezdet tehát egyszerű prózára feloldva ezt teszi: hiába vágyakozom, bárányomnak nincs mezeje (amint magamnak nincs szeretőm; pedig) bárányomnak mező, magamnak szerető kell.»

Vargha Gyula a régi felfogást, Erdélyi Jánosét képviselte. Erdélyi ugyanezt a dalt egészen másképp, a festőiség szempontjából fogta fel. A szerelmes juhász ott áll a sík pusztaságon, szeme a távoli toronyra téved, előtte a kisült mező, melyen juhainak nem találhat egy harapás füvet; elgondolja: beh jó volna juhainak jó legelő, magának pedig, eszmetársulás útján, hű szerető. Valóban a perspektíva szabályai szerint megfestett tökéletes kép, mondja Erdélyi.

A köztudat akkoriban, illetve azok többsége, akik ilyesmivel egyáltalában érdemesnek tartották a foglalkozást, azt vallotta, hogy a képek, a benyomások érzéssé válnak a nép lelkében. Ennek a felfogásnak is lehet alapja, bár általa nem igen férközhettünk közelebb a titok nyitójához. Eszerint annak, aki a dalt megteremtí, kezdetben nincsen is semmi égető mondanivalója, csak nézi a világot, s arról jut eszébe valami. Nem egy belső közölni valót öltöztet fel, fejez ki a külső világ tárgyainak segítségével, hanem a külső világ ébreszti föl benne, hogy ő is szólhatna épp valamit. »A tisztán, élesen látó magyar szem nem alkalmas az ily jelképi

Szubjektív ikonosztáz

Lovász Erzsébet kiállításáról*

felfogás közvetítésére» – érvelt Vargha. Szóljak bele a vitába én is? – kérdezi Illyés – Ennek az érvelésnek csak az a hibája, hogy gyakran az egész költészet sem egyéb, mint jelbeszéd. Mert mit csinál a költő? Az érzelmeiket, a megelevenítő tárgyakat ő is hasonlatokkal, a kifejezendő dolgoknál ismertebb, vagy szebb fogalmakkal teszi érzékelhetővé.”

És mit csinál a festő? Az érzelmeiket, a megelevenítendő dolgokat az alakot öltött szó, a figura, a formák vagy akár a nonfiguratív alakzatok, na és persze a hasonlatként is működő színek által teszi érzékelhetővé. Mert hogy Illyést parafrázáljuk, gyakran az egész képzőművészet sem egyéb, mint jelbeszéd. De mi más is lehetne? Mű és mű között legfeljebb a jelek mögött meghúzódó mélységben, áttételeességben vagy éppen a verbalizálhatóságban van különbség, illetve egy mű többféle értelmezésére a befogadók eltérő kulturális alapanyagában, műveltséganyagában, ismeretében, a befogadói identitások eltérő voltában keresendők a lehetséges magyarázatok.

Íme az Isten báránya! Ezt a mondatot igen gyakran hallják a gyerekeim, de még nem értik, nem is kérdezik meg, mi köze van Gyuri bácsi állatainak a templomban felmutatott ostyához, számukra, a nagyvárosi gyerekek számára szinte még félelmetes csoda a bégető állatok hada, még csupán a kis bárányok érdeklik őket: keresik köztük azt az egy rejtőzködő aranyszörűt. A felnőtteknek már lehet, hogy a jámborság, a szelídség, az engedelmesség jut eszébe erről az ősi állatról, egyeseknél a butaság, a szent együgyűség, másoknál tisztaság, vagy éppen a gazdagság, a termékenység jelképe. Számunkra, talán a Lovász Erzsébet kiállítását megnézők többsége számára Krisztus jelképe, amelyet már az Ószövetségben is megjövendölt Izaiás, aki ezt mondja: „Megkínózták, s ő alázattal elviselte, [...] Mint a juh, amelyet leolní visznek, vagy mint a bárány elnémul, [...] bűneink miatt halállal sújtották.” Az Újszövetségben Keresztelő Szent Jánostól eredeztethető Agnus Dei, Isten báránya a Jelenések könyvében egyértelműen a feláldozott és megdicsőült szabadító, a megváltó megjelenítése, ennek köszönhetően lett az elmúlt kétezer év keresztény képzőművészetének, ikonográfiájának egyik központi alakja.

Az, hogy Lovász Erzsébet képei, ezredfordulós ikonjai kapcsán nekem a keresztény szimbolika jut eszembe, az elsősorban az én befogadói preferenciáimat, értelmezői közelítési szempontjaimat mutatja meg. Mert ha nem a téma, a minduntalan visszatérő alakzatok felől közelítenénk festményeiket, akkor már első látásra az ősi zsidó világot oly elemi erővel és szeretettel megjelenítő Chagallhoz hasonlíthatnánk a képeit, hiszen, miként azt Mezei Ottó és Kéri Mihály is jelezte korábbi írásában, Lovász Erzsébet festői univerzuma, ecsetkezelése, műveinek színvilága, formáinak kavargó burjánzása éppen Chagalléval rokonítható, de a téma, a visszatérő gondolat mégiscsak a miénk. S, hogy mindezt nem csak beleképzelem a vászon adta keretbe, teret nem egyszer szinte szétélesztő, szín- és formakavalkádot felvonultató poétikus látomásokba, abban további támpontokat éppen a szerző a bárányon, a többször emberfeje is emlékeztető bárányfejen túli alakválasztásai adnak, hiszen pl. a hal szintén visszatérő motívuma. A hal, amely ugyancsak Krisztus – eredetileg titkos – szimbóluma, s ebben az értelemben már Alexandriai Szent Kelemen Himnusz Krisztushoz című művében is szerepelt: „Ellenség-hullámban / Boldogító étellel / Minket hívogató / Tiszta, szép Halunk.” A hal egyébként a görög hal (Ikthüsz) szó akrosztrichonként való értelmezése miatt lett Krisztus jelképe, feloldva: Jészusz Khrisztosz Theu Hüiosz Szótér (Jézus Krisztus, Isten Fia, a Megváltó).

De ne fogadjuk el a kedves olvasó, amit én mondom, gondoljanak mást e képek mögé. Engedjék szabadjárta fantáziájukat, mert ugyan Lovász Erzsébet biztos kézzel vezeti nézőit, mégis ezernyi megválaszolandó kérdést tesz fel, illetve mondat ki velünk. S bőven hagy lehetőséget a műveltséganyagunktól, velünk hozott és megtanult muníciónktól persze teljesen elszakadni nem tudó szabad asszociációnak. De azt azért ajánlom, hogy a kiállítás képeinek láttán tűnődjenek el azon, miként tűnik el az életünkből a szakralitás, a mese, az ének, az identitásunkat erősítő közös emléktanyag, miként lesz az uniformizáló világunkban végképp néhányak gyermeknek tűnő foglalatossága az igazi művészet, az ars sacra. S miközben ezen gondolkodnak, nézzék úgy Lovász Erzsébet 21. századi ikonjait, mint egy középkori ikonosztáz most megtalált, s a helyükre kerülő darabjait.

L. Simon László

* Zichy major alkotóház, Budaörs, 2006. május 4–14.

Széles vászón

Ikrek hava

A Wechter, azaz a Wächter testvérek művészete

Ha már amúgy is dupla számot jelentetünk meg, ráadásul az ikrek havában, miért ne essen szó Ákosról és Dénesről, akik ikerségük mellett kiváló képzőművészek is. Ikrek esetében még a szokásosnál is nagyobb a kísértés arra, hogy egymással összehasonlítsuk őket. Párhuzamosan művelt festészetük mégis határozottan elkülönül egymástól.

Ami viszont közös bennük, az az összetettség, a rájuk nagyon is jellemző „fanyar ironia”, mely különbözőképpen jelenik meg festményeiken. Az életben is ilyenek, mikor találkozom velük, mindig van néhány vidám, tréfás megjegyzésük. Amikor vendégségbe jönnek hozzám, akkor is ontották a fordultatos szöveceket, kedves anekdotákat. Festészetüknek is van egy ilyen tréfás anekdotázó oldala. Míg Dénes többnyire a giccs világából merítve építi fel egymással laza összefüggésben álló képi rétegeit, addig Ákos jobban szeret a modern művészet „világmegváltó” hagyományával „gúnyolódni”. Késő kamaszkorom óta ismerem őket, most mégis igyekeztem a legfrissebb műveikről írni.

Giccsben nem ismerek tréfát!

Így aktualizálta Ákos Karinthy híres mondatát Dénes képére térvé. Míg Ákos jobban szeret idézni a „magas művészetek” világából, addig Dénes inkább a tömegkultúrához nyúl.

Rhythmus III.

Rablótámadás

hemzsegek. Mindezen geometrikus arab mintarajzolat változó színű vonallal.

Az ember akaratlanul is lát bele összefüggéseket az egymás melletti részekbe. Az egyik megfigetés lehet a következő: „Míg a kiskutyák által „megtámadott” bébivel a baj történik, a hemzseggő puttók tanakodnak, hogy közbelépjenek vagy sem, de a baj elhárítására a logofigura, a rugókból és fogaskerékből álló, az Őz történetből ismert bádogember öcsikéje jelentkezik leg hamarabb és rohan oda segíteni két példányban.”

Bocsánat, de Dénes komolyabb ennél, nyugodtan felejtjük el az ilyen fejtegetéseket. Dénesnek nem az a célja, hogy egymással összefüggő narratív, leolvasható történeteket hozzon létre. Ellenkezőleg, inkább az, hogy különböző tudatállapotokat jelenítsen meg, minél kontrasztosabb képi egyveleget hozzon össze. De mindezzel együtt talán az sem baj, ha valaki elkezd sajátosan értelmezni, történetet fabrikálni a tudatalattiból merítkező káoszából. De innentől kezdve talán inkább a befogadóról van szó, mintsem az alkotóról. A folyamat kicsit a pszichoanalízishez hasonlít. A diagnózist mindenki kiállíthatja magának.

Ritmus III.

Andy Warhol nyomataira emlékeztető, ismétlődő, színben különbözőképpen nyomtatott ábrák – gondolja a néző első nekifutásra. Valójában ez is egy olajvászon, ecsettel festett kép. Igaz, Dénes használ saját készítésű sablont az ismétlődő képek megfestéséhez. Átlós mintázatban elhelyezkedve váltja egymást a gyári munkás alakja a rokokó csokolózó pár képével. A két különböző tudatállapotot – az ipari megmunkálás valamilyen veszélyére felhívó ábrát, és a csokolózás, a szerelem idilli pillanatát megörökítő képet a színben, kidolgozásban eltérő, ismétlődő egymás mellettiség köti össze. A mozgólépcső-szerűen futó gondolatokat Dénes kézműves sorozatgyártással rendeli egymás mellé, mintha az érzelmeink is hasonlóan, futószalagon váltanának egymást.

Széles vászón

Ezért a képért a korai ötvenes években valószínűleg egy Davaj-Turiszt utazás járt volna a Gulág szigetekre. A kép a vöröskatonra konkrét deheroizálásaként is felfogható. Az egyik síkon a halott bajtársának a kezéből a vörös zászlót kivéve katona, rajta a számarat repával csalogató és kötéllel húzó gyerekek vonalrajza látható. Mintha csak azt akarná sugallni: „Lásd mi lett az eszmével, amiért mások az életüket áldozták, most hiába tartják a piros repát a számár előtt, akkor sem akar a

A művész, mint bajkeverő

forradalom hevében kijelölt úton járni ez az elbutított számár nép.” Persze ez is inkább csak az én saját fejtegetésem. Dénes megjegyzte, hogy részéről semmifajta politikai motiváció nem dominált – ma már semmi nem azt jelenti, mint ami. (Amennyiben a filmbéli szereplők valamelyike valamely valóságos személyre hasonlít, az pusztán a véletlen műve.)

Ákos

Magyarok a világűrben

Mi akarsz lenni, ha majd nagy leszel? – tették fel a kérdést a szüleink annak idején. A fiúk 90%-a azt válaszolta, hogy űrhajós. A maradék beírta a mozdonyvezetővel. Ma már alig emlékeznek Farkas Bertalanra, gyerekkorunk ünnepelt hősére. Erre a kérdésre a mostani korszellemet tükröző válasz: üzletember, miniszterelnök, vagy DJ. A kép duplacsavar több okból is. Nincs rajta se űrhajó, se világűr, de még egy magyar zászló se. Gyermekkorunk korszellemet viszont jól tükrözi a háttér geometrikus tapétamintája, mely csak hogy mégse legyen olyan egyszerű a megfigetés, egy helyen átdöfődik a fekete vonal által – és ott mindjárt az előtérbe ugrik. Ez a fekete vonal majd egy fekete gömbbe, vagy korongba fűrődik, ami egy kis jóindulattal akár egy égitest is lehetne. Ezen áll az űrhajósrá leginkább emlékeztető figura, „Bildmann” a „golfozó – Teletubby” Ákos emblematisztikus figurája. A képaláírás utalás egy kollégára, nevezetesen Elekes Károly művészeti programjának része az, hogy ócskapiacra beszerzett képekbe belefest, majd a sajátjaként aláírja és kiállítja őket. Ákos ezt a folyamatot előlegezte meg neki.

Modern modernnek farkasa

Modern

Wächter Dénes
1966. november 15., Bp.

Egyéni kiállítások:

2003 „Filet”, Godot Galéria, Budapest
2002 „Szent és profán”, Szinyei Salzon, Budapest
2001 Godot Galéria, Budapest (Wechter Ákossal)
1999 Szinyei Salzon, Budapest
1998 Illárium Galéria, Budapest
Szinyei Salzon, Budapest
1995 Dohány utcai Mű-Terem Kiállító, Budapest
1994 Ericsson Galéria, Budapest
1994 Epreskert – Kálvária,
Képzőművészeti Főiskola, Budapest

Wechter Ákos
1966. november 15., Bp.

Válogatott egyéni kiállítások

2006 Godot Galéria, Budapest
(Bildmann kalandjai)
2003 Óbudai Társaskör Galéria,
Budapest (Illanó Modern)
2002 Meander Galéria, Budapest (A család)
2001 Godot Galéria, Budapest
(Wächter Dénessel)
Godot Galéria, Budapest (Vanitas)
1999 Deák Erika Galéria, Budapest
1998 Magyar Aszfalt Galéria, Budapest
1997 Stúdió 1900 Galéria, Budapest
1995 Dohány utcai Mű-Terem Kiállító,
Budapest (Wächter Dénessel)
1994 Stúdió Galéria, Budapest
(Natura Artis Magistra)
1990 Epreskerti Kálvária,
Budapest (Hagia Sophia)
Lágymányosi Közösségi Ház, Budapest
1989 Barcsay Terem, Budapest
1988 Fiatal Művészek Klubja, Budapest

Modern modernnek farkasa

A tegnap divatja ciki, de a tegnapelőtté már érdekes lehet. Az új generációnak mindig a közvetlen előtte járó generáció a legnagyobb ellensége. Ez a mű is egy képi idézet, méghozzá Ákos által a klasszikus modern művészet idealizmusát megtestesítő Stuart Davis képe Vasarely-vel, Bildmannal és a gitárlógoval. A két idézet Ákos szándéka szerint a címnek megfelelően kioltja egymást.

Zielinski Tibor

Fotók: Wechter Ákos

Varga Ferenc

Szoborfaragásról a technokultúra és a tömegmédia korában

Tézis a szobrászatról a szobrászat antitézisének idején

Olyan korban élünk, amikor munkájának legalapvetőbb kérdéseivel is szembesülnie kell annak, aki szobrot akar faragni. A virtuális valóság képeinek özönével nem tud versenyre kelni a valóságos anyagból faragott kép. A gépi technológia kétségessé teszi a természetes emberi munka értelmét. A tömegmédia és a populáris szubkultúrák korában aligha tudunk már ironia nélkül beszélni olyan fogalmakról, mint a tehetség, vagy a hivatás. A fogyasztói társadalom gazdasági modellje alapvetően meghatározza gondolkodásunkat, és ez elől a tisztán piaci rendszer elől a „szellemi ember”, a művész is csak alig-alig tud kitérni.

Ha ezzel a rövidre fogott korjellemzéssel kezdem az írásmatom, akkor talán hihetővé válik az állításom, hogy nem a környezetem hatására lettem szobrász. A szoborfaragásért szembe kellett szállnom magával a korral, amelyben élek. Meg kell említenem itt egy-két személyes vonatkozást. Gimnáziumi tanárom nem javasolta, hogy a szobrászi hivatást kövessem, mert féltett, hogy nem fogom megtalálni a szobrászat helyét a mai társadalomban. Ezért az első egyetemen, amit elvégeztem, biológiát és kémiát tanultam, majd másfél éven át gimnáziumban tanítottam. Annak ellenére, hogy nagyon szerettem a természettudományokat, és a tanítást is, változatlanul erős késztetést éreztem a szoborfaragásra. Egy napon abbahagytam a tanítást, és jelentkeztem a Magyar Képzőművészeti Egyetemre. Később a Pécsi Egyetem Képzőművészeti Mesteriskoláján tanultam.

Ezekben az egyetemeken ugyan jól megtanulhattuk a szobrászat mesterségét, mégis szembesülnünk kellett a ténnyel, hogy a kortárs művészet kontextusában értelmezhetetlen a szoborfaragás. Az akkoriban készített műveimet, amelyek leginkább a minimal art-hoz, vagy az arte poverához (és ennek japán párjához, a mono-ha irányzathoz) álltak közel, több tanárom is japánosnak nevezte, ezért Japánba mentem tanulni. Amikor a Kiotói Városi Művészeti Egyetemen elkezdtem tanulmányaimat, ott már régen elmúlt a mono-ha divatja. Helyette a fiatal J-pop nemzedékek találgoztak. Többek között ez a találkozás is arra késztetett, hogy felülvizsgáljam a kortárs művészet némely teóriáját, és megfogalmazzam a magam szá-

mára, hogy mi értelmét látom mégiscsak visszatérni a legeredendőbb értelemben vett szoborfaragáshoz éppen a mi korunkban.

Egy 2000-ben készített művem jelentette gondolkodásomban a fordulópontot. Ez a mű egy gyalogút volt. Választottam Kiotóban egy kavicsot egy közeli autóparkoló sóderéből, és zsebembe téve elmentem vele Észak-Nyugatra a Japán-tengerig. Ott megmostam a kavicsot a tengervízben, majd visszagyalogoltam vele Kiotóba. Útnak indultam ezután Dél-Kelet felé is, és zsebemben a kavicsal elgyalogoltam a Csendes Óceánig. Az óceán vizében is megmostam a kavicsot. Visszatérve Kiotóba, letettem a kavicsot az autóparkoló sóderébe, oda, ahonnan felvettem. Huszonkét napon át 960 km-t gyalogoltam, télen, egyedül, azaz kettesben egy kavicssal. A kavicson nem látszott semmi változás. Ez a gyalogút abban különbözött a land-art művészek korábbi zárandokútjaitól, hogy ők rendszerint fényképpel dokumentálták az útjukat, én egy kavicssal. A fénykép a valóság látványának másolata, a kavics viszont magának a valóságnak egy darabja. Azzal, hogy az utat nem foróval, hanem egy kavicssal dokumentáltam, feláldoztam a láthatóságot és a megmutathatóságot, ugyanakkor, a cselekedetet beletéve egy kavicsba, mint kapszulába, a feláldozott látvány helyett magát, a valóságot nyertem el.

Kívülről nézve úgy tűnhet, hogy ezzel a művel elfogadtam a művészet határainak kiterjesztéséről szóló paradigmát, és magam is hozzájárultam, hogy tovább táguljon a művészet fogalmának köre, amely kör már amúgy is végtelen sugarú körhöz hasonlatos. Valójában viszont éppen ezen mű elkészítése közben, a 22 nap gyaloglás során erősödött meg bennem a tudat, hogy szép dolog az új keresése, de ennek az az ára, hogy nem használom a kezem munkáját és a szemem látni tudását. A tehetség és tudás, a kéz munkája és a szem látása létértelmi jelentéssel bír, és ezek megtagadása pazarlás. Ettől fogva fokozatosan elvesztette értelmét számomra minden egyéb motiváció, és egyre tisztábban fogalmazódott meg bennem, hogy nem kereshetem másban a szoborfaragásra hívó késztetés okát, mint annak a vágyában, hogy használni kívánom a kezemet és a szememet. Viszont

pusztán ezek a szavak, mint hogy „mozog a kezem”, vagy „lát a szemem”, olyan mély jelentést hordoznak, hogy szobrászi munkámról szóló magyarázatom kiindulópontjaként csakis ezeket a szavakat tartottam érdemesnek megjelölni.

A kutatásom kiindulópontja tehát nem volt semmi más, csak a kéz mozgása és a szem látása. Olyan kísérleteket kezdtem végezni, amelyekben azt vizsgáltam, hogy hol a helye a szoborfaragó embernek egy olyan korban, amely nem igényli a szobrász munkáját. Próbára tettem magam, hogy meg tudok-e szabadulni a szoborfaragás késztetésétől, mivel minduntalan azt a tanítást kaptam a kortól, amelyben élek, hogy jobb, ha abbahagyom a szobrászatot. Azt vizsgáltam továbbá, hogy létezik-e pótolhatatlan szobrászi érték, azaz létezik-e olyan érték, amelyet csakis a szobrász kezének és szemének a munkája tud létrehozni, és amelyet elméletileg sem képes előállítani semmiféle gépi technológia sem a jelenkorban, sem a jövőben.

A műveim tehát kísérletek voltak. Ugyanakkor, mivel a kísérletek koncepciói a szobrászatról szóltak, a művek anyagukban és formájukban szobrok, mégpedig figurális szobrok, sőt önarcképek. Konceptuálisan faragni önarcképet, ez első hallásra ellentmondásnak tűnhet, de ennek csak az az oka, hogy a kortárs művészet koncepciói többnyire a szobrászat antitéziséről szólnak. Mi gátol meg minket abban, hogy egyszer ne a szobrászat antitéziséről, hanem a szobrászat téziséről gyártsunk koncepciót? Valóban, ez volt az én munkamódszerem. Olyanfajta kísérletező, konceptuális módszer, amely nem a szobrászat antitézisét, hanem a szobrászat tézisért szolgálja.

Az utóbbi években készített műveim olyan kísérletek voltak, amelyekkel annak a magyarázatát kerestem, hogy miért farag valaki kőszobrot, sőt figurát, önarcképet a technokultúra és a tömegmédia korában. Másként, hogy mi az a különleges szobrászi érték, ami bármi mással helyettesíthetetlen mind a jelenkorban, mind pedig a jövőben. Kísérletként faragni figurális kőszobrot, ez ugyan sokak számára szokatlannak, sőt ellentmondásnak tűnhet, mégis az én esetemben működő munkamódszernek bizonyult, és sok eredményt hozott.

Kísérleteim által beláttam, hogy olyan korban is születnek szoborfaragásra vágyó emberek, amikor a társadalom nem igényli a szobrász munkáját. Létezik olyan ember, aki nem szabadulhat meg a szoborfaragás késztetésétől. Megmutattam, hogy van olyan szobrászi érték, amelyet csakis az emberi kéz és az emberi szem munkája hozhat létre, és amelynek előállítására nem alkalmas semmiféle gép technológia. E kísérletek során fogalmaztam meg az anyagban őrzött tekintet magyarázatát. Az utolsó kísérletem a koncepció nélküli szobor koncepciója volt. Azaz egy olyan szobor, amelyhez semmi más koncepciót nem rendeltem, csak azt, hogy legyen ez a szobor egy jól megfaragott szobor. Mégis ez a koncepció nélküli szobor kínálta a leggazdagabb és legmélyebb gondolatokat.

A jól megfaragott szobor, azaz a jó szobor minőségének négy réteget vizsgáltam. Állításom szerint szobrászi érték származhat a szobrászi látásmódtól, a jó munkában lelt létörömtől, a szobrász szoborban őrzött tekintetétől és az anyagtól, amely ezt a tekintetet hordozza.

A szobrászi látásmódról

A szobrászi látásmód szintje a jó szobor minőségének legkönnyebben értelmezhető rétege. A szobrászi látásmód nem gondolkodásmód, hanem látásmód. Ennek kifejlesztéséhez kivételesen jó szemre, (azaz látásértelmező agyra) és nagyon sok tanulásra van szükség. A látni tanulás módszere két tényezőből áll: a látvány értelmezéséből és a megértett látvány előadásából. Minden egyes szobor elkészítése során a szobrász a látni tudás újabb mélységeit tapasztalhatja meg.

A jó munkában lelt létörömről

A szobrász jó munkájában lelt létöröme, azaz a tudás öröme és a működés öröme meglátszik a szobron. Ez az öröm a szobor értékévé válik, és ezt az örömet megérezheti a néző is. Ez az öröm nem a szórakozástól vagy hobbitól származó vidámság, hanem a hivatástudatból dolgozó ember boldogsága. Az effajta

öröm akkor is lehet öröm, ha keserves. Ez a jó munkában lelt létöröm töltötte meg művésszel a hagyományos társadalmak kézműveseinek munkáját, és ez az öröm kezd feledésbe merülni a tömegtermelés és a gépi technológia korában. Ugyanakkor ez a „működés mámor”, az „emberi létezés öröme” olyan, speciálisan emberi princípium, amely gépi technológiával elméletileg is helyettesíthetetlen.

A szoborban őrzött tekintetről

A szobrász a szoborfaragás során nemcsak a kezével, de a szemével is dolgozik. Keze és szeme munkájának nyomát megőrzi az anyag. A kéz és a szem elválaszthatatlanul együttműködnek. Az én magyarázatom szerint a kettő közül a kéz munkája az elsődleges, mert a működni vágyó kéz hívja munkára a pusztaszemlélődéssel is megelégedő, „lusta” szemet. A szem beteljesíti a kéz munkáját, amennyiben előteremti a kéz mozgásának saját transzcendenciáját. A szoborban őrzött tekintet nem más, mint a szobrász kezének és szemének anyagba zárt munkája, amely a munka örömétől nyer minőséget. A szobrászatot úgy határozom meg, hogy az legtisztább formájában nem más, mint a tekintet anyaghoz rendelése.

A szobor a szobrász és a néző között közvetíti a munka örömétől minőséget nyert tekintetet. A közvetítés hosszú időt, akár évezredek is átvitelhet. Ezáltal a szobor szemlélésekor a szobrász is és a néző is kiléphet saját idejéből. Ez az időutazás ugyanakkor nem fantázia, hanem realitás, mert mind a szobrász, mind pedig a néző teljesen valóságos ember.

A szobrász és önarcképe, mint érzékelő és érzékel, mint látás és ugyanazon látás konzervátuma, különös értelemben osztatlan. A szem látása és a kéz mozgása ontológiai jelentőségű. Emiatt az ontológiai jelentőség miatt érezhetünk rokonságot a szoborban őrzött tekintet általam alkotott fogalma és az antropológiai megközelítés „képbeli jelenlét” fogalma között. Amennyiben magát a kéz és a szem munkáját (mivel ontológiai jelentőségű) elfogadjuk animációs rituálénak, úgy a szoborban őrzött tekintet fogalma és az őskultúrák „képbeli jelenlét” fogalma ekvivalens

fogalomvá válik, azzal a megszorítással, hogy ma-napság a szobrásznak nincs arra hatalma, hogy más ember jelenlétét beleültesse az anyagba. Saját kezének és szemének munkája által csakis saját jelenlétét őrizheti meg a szoborban. Saját jelenlétét, mint egy ember jelenlétét, mint valakinek a jelenlétét.

Az anyagról

Megállapítottam, hogy a szobor anyagi részének a leírására éppen úgy alkalmatlan a nyelv, mint a szobor szellemi részének a leírására. Nagyon sokféleképpen leírhatunk ugyan egy kőtömböt, vagy egy farönköt, de a szobrász és az anyag élő kapcsolatát, a valóságosan létező anyag megtapasztalását nem helyettesítheti semmiféle leírás, sem a konceptuális, sem az operatív, de még csak a költői leírás sem.

A szobrász, azon belül is leginkább a faragó szobrász lételeme az anyag. A szobrász, pontosabban a képfaragó ember munkája az anyaggal folytatott kommunikáció. Ez a kommunikáció a valaki és a valami párbeszéde. A szoborfaragó ember természeténél fogva valaki. Nem válhat akármivé, mint a tömeg egy arctalan tagja, mert akkor elveszíti a párbeszédre való képességét. A természet anyagai ugyanígy természetüknél fogva valamik. Nem válhatnak akármivé, mint a tömegtermelés szabványosított, praktikus, de arctalan anyagai, mert akkor elveszítik a párbeszédre való képességüket. Egyszeri, megismételhetetlen és fölcserélhetetlen létezők tisztelettel párbeszédéről van szó. Ebben látom a sculptura szobrászatának a sajátosságát.

A tekintetnek időtlen karaktere van, míg az anyag az időben létezik. A szobrász felelőssége, hogy az időtlen tekintetet milyen anyaghoz rendeli hozzá. Olyan anyaghoz, amelynek léte kezdettől fogva a pusztulás és romlás felé mutat, vagy olyan anyaghoz, amely, habár egyszer úgyis elvész, legalább néhány évszázadig, vagy évezredig az időben érlevél és gazdagítva egyre szebben csillogtatja a szobrász tekintetét.

Azt hiszem, megengedhetek itt magamnak még egy megjegyzést. Az anyag a tömegmédia által közvetíthetetlen. Úgy gondolom, hogy ez a nagyon egyszerű tény a magyarázata, hogy a tömegmédia korában elsőként az anyagnak jelentést tulajdonító szobrászat veszíti el a széles társadalommal való kapcsolatát. Ez ugyanakkor nem jelenti, hogy véget kell vetni a sculpturának. A szoborfaragás folytatható és folytatandó. Számítalan új lehetőséget rejt még magában. Egyedül a szobrász lelkiülete változik meg. Csak az tudja folytatni a szobrászatot a mi korunkban, aki független lelki alapállást épít fel a maga számára, a szobrot pedig, mint hiteles „hely”-re, rábízva a szobor sorsára. Ez a fajta attitűd túlhaladta a cinizmust, azaz olyannyira cinikus, hogy már nem cinikus. Szupercinikus attitűd. Ez az alapállás lényegéből fakadóan kizárja a megalkuvást, és ennek magas minőséget kell eredményeznie. Az én jóslatom szerint lesznek a jövőben is, akik meg tudják faragni a kőtömböt és a farönköt, és jó szobrokat készítenek. Az viszont bizonyos, hogy kevesen lesznek, és a szobraikat nehéz lesz megtalálni.

xxx

Az írás részlet a szerző a Kiotói Városi Művészeti Egyetem Képzőművészeti Karán írt PhD dolgozatból. A teljes munka megtekinthető a www.vargaferenc.net című honlapon.

1. Kodály Zoltán
2. Bocz Gyula: Plasztika
3. Melocco Miklós:
József Attila oltár
4. Kórusfesztivál
5. Bálint Ferenc
grafikája
6. Látványterv

Deák Gábor

Gyökértelenül – a hagyományok talaján

Az alkotóművészet közelmúltja és jelene Komlón

Ezen írás címének kétségtelen antagonizmusa abban a minutában feloldódik, amint a mostanság alig 28 ezres lélekszámú, volt bányászfalú és -város, Komló fejlődéstörténetének tükrében helyezzük görcső alá a jelen művészeti életét. Bár egy 1256-os birtoklevél már villa Complov néven megemlíti az akkori, a pécsváradai bencés apátság tulajdonában lévő falucskát, így tehát idén 750. születésnapját ünnepli a bányai kisváros. Fejlődni csak közel hét évszázadnyi „csipkerózsika-álma” után a XIX. században kezdett – köszönhetően az itt talált fekete szénnek. A kicsinyke falu addig élte a környékbeli falvak életét, a paraszti mindennapok sorsában osztozva azokkal, míg nem előbb rövid ideig manufaktúrákban, később, az évszázad végén Jánosi Engel Adolf nagytőkés révén iparszerűen el nem kezdődött a fekete gyémánt bányászása. A település ekkor már jelentősnek számított a Mecsek északi vidékén, de az ugrásszerű növekedés a múlt század közepén, a fordulat éve után, a széncsata idején kezdődött. A lélekszámában és épített környezetében mesterségesen felduzzasztott Komló 1951. szeptember 2-án kapta meg városi rangját. Idén tehát itt a második évforduló is – 55 éves a város.

A leírtakból a Komlót nem ismerő számára is nyilvánvaló, hogy a paraszti létből az ipari munkássá válás gyakorlatilag átmenet nélkül zajlott, így a magas kultúrát, művészeteket hagyományosan ápoló és azokat művelő polgárság nem alakulhatott ki. Mindössze a múlt század '30-as éveiben a bányászarisztokrácia révén, a bányász kaszinó létrejötté idején kezdődött el az élet e területén valamiféle pezsdülés. Persze az sem mellékes tény, hogy a magyar mediterráneum fővárosától, a rendkívüli oktatási, kulturális, művészeti és tudományos múltat magáénak tudó polgárvárostól, Péctől csupán 20 kilométer, illetőleg a két település között feszülő hegyvonulat, a Mecsek választja el Komlót. A nagy lehetőségek városa sok komlói tehetséget vonzott és vonz ma is magához.

A volt bányászváros (2000-ben az utolsó bánya, Zobák is bezárt) jelenkori művészeti életének leírásakor elengedhetetlenül fontos szólni a népesség sokszínűségéről is. Az egykori magyar faluba és persze környékére is a XVIII. században sok német családot telepítettek. A bányászat szocialista fejlődése az ország minden részéből, de főként az Alföldről vonzotta a helybeliek által gyűntmenteknek nevezett munkát, megélhetést kereső szegényeket. Mivel Baranyában délszlávok is szép számmal élnek, nincs ez másként Komlón sem. A rendszerváltás környékén sok Erdélyből származó magyar is megtelepedett itt, színesítve a palettát. Kikerülhetetlen tény, hogy jelentős számú cigányság is lakóhelyének vallja Komlót. Természetesen minden népcsoport hozta saját kultúráját, azt ma is aktívan őrzi, ápolja, sőt, műveli.

Ha az építőművészetről szólnunk, le kell szögezni, Komlót elkerülték a jelentős alkotók. Ez egyébként nem véletlen, a szocialista város egyenépítészete taszította az építőművészeket. A szocreál tömbházak felhúzásához a Kaszánya-patak szűk völgyében helyre volt szükség, így a régi magyar és német paraszti építészet teljesen eltűnt a belvárosból. Arra csupán a ma már csak Komló részeként nyilvántartott falvakban, Mecsekfalun, Mecsekjánosiban, Kisbattyánban (a környék a Batthyány család birtoka is volt), Gárdányban, Zobápusztán lelhet maradványokban az érdeklődő. Műemlék persze akad, több római kori villamaradvány emlékeztet arra, hogy itt már az ókorban is éltek, a középkor építészetét a mánfai (Mánfa '92-ben vált el Komlótól) Árpád-kori templom és a városi kórház feletti hasmányi templomrom idézi. A XIX. század építészetét fémjelzi az akkor Engel Adolf tulajdonát képező kastély, a századforduló utánit pedig a sikondai sanatórium. Mindkettő klasszicizáló stílusjegyeket visel. Ha építészeti emlékeket említünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a '30-as években épült, mára az ország egyetlen összefüggő, gyakorla-

tilag érintetlen bányászkolóniáját, Újtelepet sem. Viszátérve a közelmúltra, az '50-es évek városépítői attól sem riadtak vissza, hogy a központban erőmű, bánya és más ipari létesítmények legyenek. A '80-as évek eleji utolsó szocialista álom, a liászprogram tetézte a bajt, egyre-másra épültek a panelházak, sőt, egy új panelvárosrészt, Körtvélyes is kinőtt a sikondai dombok lankáin. Enyhít a városképen a rengeteg zöldövezet és néhány újabb épület, mint a színház, a sportcsarnok, vagy a legújabbak, a tanuszoda, a rendőrség, a Berek-udvar Szolgáltatóház. Az itt élők szépérzékére utal, hogy Komlót több mint száz köztéri műalkotás díszíti, többek között Bachmann Zoltán, Buza Barna, Farkas Aladár, Fürtös György, Kolbe Mihály, Rétfalvi Sándor művei találhatók köztereken, közintézményekben. Jelentős mű Melocco Miklós József Attila oltára, amely a színház auláját díszíti, illetve a villányi szoborparkot alapító, közelmúltban elhunyt Bocz Gyula Városház téren álló Plasztika című alkotása is. Persze az élet nem áll meg, a város szerkezet-átalakításának eredménye a már említett, több éven keresztül Komlón alkotó, a múlt évben Kossuth-díjat kapott építőművész, Bachmann Zoltán és munkacsoportja által készített, a belváros átalakítását célzó terv. Az építész és munkacsoportja afféle interaktív szabadidős, kulturális és művészeti központként tervezte meg a jövő Komlójának belvárosát. Erre azonban még úgy másfél évtizedet várni kell.

Ha esett már szó képzőművészetről, le kell szögezni: az első fontos helyi műalkotás Haranghy Gyula festőművészé, akinek a bányászéletet bemutató három részes pannója a korábbi kaszinót díszítette, jelenleg a Közösségek Házának nevezett művelődési centrum falát ékesíti. A várossá válás évei alatt bontakozott ki Torbó Gyula festő- és szobrászművész, Tímár István és Csikós Ferenc festőművészek munkássága. A jelenére kényes szocialista város figyelt művészeire, műtermeket adott az arra érdemeseknek. Itt alkotott

évekig Palotás József szobrász, Molnár Sándor és Domonkos László keramikumművész. Elhivatott alkotók ma is jócskán vannak, része a város életének Takács Péter tanár-festőművész, miként Blumschein Dezső festő- és ötvösművész, Soltész István, Tóth Attila, valamint az erdélyi orvosdoktor Király József fafaragó és Jegenyés János üvegművész. A mára már komlói, Európa-szerte ismert és elismert grafikusművész, Bálint Ferenc így adja névjegyét: Itthonom Baranya, orthonom Kalotaszeg. Bánffyhungad szülőtje, Kolozsvár diákja. A legfiatalabbak éppen néhány hete mutatkoztak be közös kiállítással. A pályájukat éppen csak elkezdő művészek, Baráth Csaba, Bösenbach Erzsébet, Kiss István, Snyehola Anett, Haris Dorka, Göndör Sándor, Rózsa Alex és Sásdi Tímea Léna még sok szépet adhatnak a komlóiaknak. A helyi képzőművészet külön története a cigány festészet. A festő-tanár Koltay Magdolna irányította gyermekcsoport a vizuális kultúra olyan szintjén volt képes munkálkodni, hogy munkáikból Pásztor Ágnes készített fesztiváldíjas animációs filmet. Az sem elhanyagolható, hogy a lenyűgöző tehetségű naiv képzőművész, Orsós Teréz festményei mára a kecskeméti Cigány Művészeti Múzeum törzsananyagának részévé váltak.

Az alkotóművészek persze többnyire öntörvényűek, saját útjaikat járják. Fogadjuk el ezt, hiszen a művész lényege az önkifejezés, a mindenség egészének, vagy egyes szeleteinek szubjektív értelmezése, megjelenítése. Ennek nem mond ellent a közös bölcső, a műhelyek léte. Ha Komlón nem működne olyan művészeti közösségek, melyek több, ma már elismert művész munkájának adtak alapot, biztonságot, visszaigazolást, aligha lenne hosszabban sorolható az alkotók névsora. Még a képzőművészetről maradvány – a fotó, persze ha az művészeti önkifejezési eszköz – a Komlói Fotóklub az egyik jó példa a műhelymunkára. A klub előzménye az elhivatott fotós, Czánik István nevéhez kötődik, komlói gyerekeket maga köré gyűjtve nevelte őket a látás érzékenységére. Közülük a legtehetségesebbek a '79 óta működő fotóklubba kerültek, melyet Halász Rezső pécsi fotóművész irányított. Több kiállításon szerelek elismerést, díjakat a klub tagjai. Legtovább Árgyelán György jutott, aki a bányászélet megörökítésének elhivatott művészévé vált. A korábbi művelődési központban, a mai Közösségek Házában alakult közel három évtizede a Diszítőművészeti Szakkör, melynek vezetője Kincses Ágnes, a népművészet mestere. A kör munkái ma már a Helytörténeti Múzeumban állandó kiállítási helyet szereztek a számtalan siker és díj után. A Közösségek Házában jelentős a táncművészetek mecenatúrája, a Németh Csilla és Donovál Zoltán vezette Kispön-

dőly és Pöndőly Néptáncsoport jelentős országos sikereket mondhat magáénak. Sikeres az Eurodance 2005. Táncsoport is, de legutóbb a Fonti Five Modern Táncgyűttes egyik nagy tehetsége, Bobály Viktória nyert első díjat a Magyar Táncművészeti Fesztiválon. Az utóbbi táncgyűttesek jó alapokról indultak, ugyanis korábban a Komlói Jazz Balett ért el zajos országos sikereket.

Komlón a művészeti ágak közül kétségtelenül a színjátszásnak van a legnagyobb múltja, Már az elmúlt század első évtizedében működött műkedvelő csoport, amely népszínművek előadásaival aratta sikereit évtizedekig. Nagy előrelépés volt '57-ben a Bányász Színpad megalakulása. A vezetőnek és rendezőnek is nagy tehetségű Nagy Mihály irányításával komoly színpadi művek kerültek nem csak a komlói publikum, hanem az ország számos színházában ülő nézőközönség elé is. A színpad munkáját több fesztiválsiker fémjelzi. E körből vált színésszé Karády Judit és Horváth István. Itt meg kell állnunk egy pillanatra, ugyanis 1982 jelentős dátum volt Komló életében, átadták a Színház- és Hangversenytermet. A befogadó kőszínház gyakorlatilag fiókszínháza volt a kaposvári Csiky Gergely Színház társulatának, a nagy időszak szinte minden előadását láthatták a komlói nézők, a Marat halálától, az Yvonne burgundi hercegnőtől. A komlói színház ad helyet a most éppen 10. évfordulóját ünneplő komlói Súlygyök Színháznak, melynek vezetője, rendezője és házi szerzője is Harnóczy Csabáné. Az előadóművészettel kell megemlítenünk a német nemzetiségű Wache Jánosné, aki énekesként, szájharmonikásként megkapta a Népművészet Mestere címet, illetve az autentikus cigány kultúrát ápoló és bemutató Fekete Gyémántok Együtttest.

Ha irodalomról szólnunk, először azokat kell említenünk, akik írtak a városról. A teljesség igénye nélkül ide kívánczik például Örkény István, vagy éppen Göncz Árpád neve. A város mégis Moldova György Tisztelet Komlónak című szociográfiájától lett országszerte híres, sokak szerint hírhedt. A helyi tollforgatók névsorát a szép ívű pályát befutó költővel, Botár Attilával kell kezdeni. A helytörténet-szerzők elismerést, díjakat a klub tagjai. Legtovább Árgyelán György jutott, aki a bányászélet megörökítésének elhivatott művészévé vált. A korábbi művelődési központban, a mai Közösségek Házában alakult közel három évtizede a Diszítőművészeti Szakkör, melynek vezetője Kincses Ágnes, a népművészet mestere. A kör munkái ma már a Helytörténeti Múzeumban állandó kiállítási helyet szereztek a számtalan siker és díj után. A Közösségek Házában jelentős a táncművészetek mecenatúrája, a Németh Csilla és Donovál Zoltán vezette Kispön-

munkában is jártasságot szerzett, az ország irodalmi életében is magának helyet szerzett Rott József író, aki így vall sorsáról: LA családomat az úgynevezett szocializmus apai és anyai ágon is megfosztotta a szokásrendjétől, munkájától, de még a lakhelyétől is. Tradíciók híján nevelkedtem.”

Ami miatt Komló a világ más tájain is nevet szerzett, az a zenekultúra. Bár a Komlói Bányász Fúvószenekart Szederkényi Ádám 1936-ban alapította, a zenekar gyökerei a századelőig érnek. A zenekar hosszú évtizedek óta meghatározója a város zenei életének, olyan karnagyok, mint Bornemissza Géza, Ormándlaky Péter, Szabó Ferenc, vagy az alapítótag Ambach Ádám juttatták el az együtttest a Fesztiválzenekar kitüntető cím kapujáig. A helyi zenekultúra másik alapja a belvárosi általános iskola volt, ahol Tóth Ferenc helyi származású zenepedagógus eddig szinte egész életét a Kodály-módszer tanításának szentelte. Olyan sikereket ért el, hogy Kodály Zoltán meglátogatta az iskolát, sőt, az énekkarnak művet is komponált. Az ének-zene tagozatos iskola ma a zeneszerző nevét viseli. Ebből az iskolából lett a Magyar Állami Operaház magánéneke Sárkány Kázmér, itt koptatták a padot olyan énekművészek, mint Buváry Livia és Kopjás Éva. Tóth Ferenc fáradhatatlan munkájának köszönhető, hogy a városban jövőre már a XVIII. Kodály Zoltán Nemzetközi Gyermekkaró Fesztivált rendezik. Az eső 1972-ben volt. A fesztiválon a világ minden tájáról szerepeltek már énekkarok. A komlói iskola énekkara is bejárta Európát, de Japánban is terjesztette a magyar zenekultúra hírnevét. Tóth Ferenc zenepedagógiai munkásságáért néhány éve Liszt-díjat kapott. A tanár karnagy munkájának nagy részét hasonló elhivatottsággal ma már dr. Makráné Kónya Melinda végzi. Komlónak egyébként további két Liszt-díjasa is van, két előadóművész. Apagyai Mária zongorista és Lantos Ferenc festőművész házaspár alapította vizuális és zenei kreativitást együtt fejlesztő műhelyből jutott a világ koncertpódiumaira Király Csaba zongora- és orgonaművész, valamint Gyöngyössi Zoltán fuvalaművész. Jelentős fesztiválsikerek tulajdonosa a Komlói Munkáskórus és a Komlói Pedagógus Kamarakórus. Hírnevét együttese volt a városnak a Komlói Spirituális Együtttest is. A maiak, a Him Singers, a Capricco és a Hét-fő Énekegyütttestek tovább ápolják a hagyományokat.

Komló nem hasonlít Nagyszalontára, Érmindszentre, Kecskemétre. Itt nem születtek sem Arany Jánosok, sem Ady Endrék, sem Kodály Zoltánok. A gyökértelen, ám hagyományokban viszonylag gazdag település ennek ellenére tán mégis értékes helyet foglalhat el a magyar kisvárosi alkotóművészetben.

Emlékezetbe fényképezett képek

Cseh Károly: Toronyiránt

(Gonda Könyvkiadó, Eger, 2006)

Tizenkét év terméséből válogatott háromnegyed száz verset tartalmaz Cseh Károly tizedik kötete, a Toronyiránt.

Ez a könyv is analízis, a világ apró rebbenéseit megérintő lírikusi teljesítmény. Versek a technokrácia ellen. Cseh lírai darabjait egyébként is a költői képek, metaforák szuggesztív rendje jellemzi. A gazdag asszociációs holdudvar még a „lélegzervételní” darabokban is tükröződik valamelyest. Képeit a költői logika pántjai fogják körül szorosan, ahogyan azt költőtársa, Kerék Imre is kiemelte.

A három ciklusra (a nyitó és záró ciklus közé ékelődik a címadó „teljesebb” és testesebb összeállítás) osztott kötet első részében szerelmes verseket olvashatunk. Szükségképpen narcisztikus dolog a szerelmi líra, hiszen bármilyen képzeletdús formában, de mégiscsak a szerző személyes emóciói fogalmazódnak meg bennük, s ilyenképpen a költő önmagát festi meg, s kevésbé a szerelmesét vagy a világot. (Nem véletlen a számtalan ajánlás, hiába: a kukkoló olvasó a Múzsát nem ismerheti.) A „nő” portréja a költő saját lelkiállapota.

Persze nem naturális szerelmes versekről van csupán szó, Cseh Károly opusai tulajdonképpen a lélek és a lét ’szürrealizmusát’ próbálják feldolgozni. A fegyelem arra jó, hogy összetartsa (a forma által is) a szétbomló, futó fény- árnyék szálait.

Mert miről van szó ebben a költészetben; – a természet – lét – szerelem kívánt triumvirátusáról, beépítve mindezt egy belső természeti világórába. Tűnődés és emlékezet egybejárászik: emlékezetbe fényképezett képeket kapunk, vizualitás és költőiség szoros evidenciájában.

Cseh Károly utazó. Szellemi és valósan földrajzi tájakat jár be, szemlélődik és tűnődik. A közepe ciklusban a transzcendens világot jól kivehetően átöleli a koloritás, annak kevésbé harsány változata. A fegyelem, a forma, a szépenhangzó szó, a mítosz ereje érződik a versekben. A képi erő.

Recenzens remekművet (annak vélt darabot) is talált a könyv középefelé; a Fatimai jóslat (alcíme szerint Kelet–középeurópai hexameterek) a nyelvi anyagot mesterfogással rendeli az érzelmi – értelmi akarat szolgájjává:

„Terhed a jó – s emiatt ezután majd mardos a szégyen,/mert a kiválasztottak Mennyei Mércé-

fokán át/ tékozolót emel eszményeddé egy Nevesincs Lény”

Változatos Cseh Károly formakészlete, s nyelvében is ott sejlének kultúrkörök érintkezési pontjai. Haikuk, tankák – akárha kínai tusrajzok, japán selyemfestmények lennének.

Színvilágának kialakítása tudatos. A fehér, a szakrális megvilágítás nála alapvető. Az arany, a kék, a zöld, a barna pasztell árnyalata is versei állandó kísérője.

A motívumokon alapuló, vizuálisan is hatni akaró líra költészete determináns része. (A harmadik ciklusban szójátékon alapuló groteszk kipörgésű versek is szerepet kaptak; egy költői zenekar ritmusszekciójának is tekinthetjük őket.)

Cseh Károlynál a vers líraisága nem más, mint a már-már megvalósulni látszó utópikus valóság tükre. Mint a szentivánéj, mikor már sejlenni kezd a hajnal, s egy nagy árvíz emléke hívódik elő: hogyan apad a víz, s reggelre előviláglik minden, amit korábban ellepett.

Egy költő magántörténelme. Észlelések és olvasmányélmények. Az élt idő. A szülőfalu temetőkertjéből nézett és látott piros tetők és fehér sírkövek. A mindennapi élet sajátosságos tájképei, olykor a tudat sötétkamrájából előhíva.

„...verseiben a kozmosz, a természet rendje uralkodik. Esztéta modernség” – írja róla egyhelyütt Cs. Varga István, költészetének értő ismerője, a lírai darabok tülexponáltságára utalva. Valóban, gyakran túldimenzionáltak, túlfeszített képeket kap a versekre még érzékeny olvasó. De ez talán nem baj, a versolvasásra szánt tízperceket (az átlag olvasó idejét véve alapul) tartalmassá tesz ezek a sűrített – tömörített, izmusok nélküli életet sejtető gondolatok.

Cseh Károly költészetben is a szabad lengés reprezentánsa. Költői célja nem lehet más, mint azt a Toronyiránt című egyberostált kötetében is vallja: a „hazafelé tájoló delejű” megtalálása. Koscsó László grafikai kitűnően illusztrálja ezt a szellemi, lelki, lexikális kalandozást.

Kaló Béla

Szerelemajtok

Két kincset is adott a világnak Nagyszentmiklós (ma: Sănnicolau Mare, Románia, hajdan Torontál vármegye). Az egyik az a Bécsben látható aranylelet, mely a korai középkor ötvösművészetének remekeiből áll, a másik pedig Bartók Béla, aki kétségtávon a XX. századi egyetemes zenekultúra legeredetibb személyisége volt. Nekünk, akik a népi hagyományokban gyökerező kortárs magyar zeneélet résztvevői vagyunk, az ő életműve különösen példaértékű. Megrendítő emberi és művészi nagysága legjobb költőinket ihlette versírára, én csak azt a néhány fontos dolgot említeném itt meg, amit remekművei és folklorisztikai munkái mellé kaptunk tőle. Például azt a hozzáállást, hogy szeretettel, tisztelettel, türelemmel közelítsünk az értékeinket századokon át névtelenül őrző és formáló falusi emberekhez, vagy azt a szemléletet, hogy korunk erőszakos ízlésformálóival dacolva, alkalmasnak higgyük a népdalt és a hangszeres parasztszenét is örök emberi érzések és korszerű mondanivalók kifejezésére. Légyen az bármely népe, természetesen. Mércévé vált számunkra az az alaposság is, amely gyűjtéseit és a tudományos rendszerezés terén végzett úttörő munkáját jellemezte. Személy szerint nekem Bartók életműve minden tekintetben a magyar szellem egyik leghitelesebb csúcsteljesítménye.

Az ő tiszteletére született meg ez a lemez, születésének 125. évfordulóján. A Budapesti Tavaszi Fesztivál kért fel rá, hogy A kékszakállú herceg vára egyik ünnepi, a Nemzeti Hangversenyterembe tervezett előadása elé alkossak egy olyan zeneművet, melyben Bartók legfőbb forrását, a magyar népdal- és balladakincs, valamint a hangszeres népzene legszebb rétegét szólatatom meg társaimmal. Sajátosan persze, ahogyan mi éljük meg újra és használjuk a zenei hagyományt. Így készült el a Szerelemajtok, mely az opera balladái világát is idézve hét tételben mesél el egy másik történetet. A népi szövegek szürrealis és szimbolikus képeit, drámai tömörségét és az eleven népzénét, táncot hívva segítségül. Bár a Juditához hasonló sorsú, poétikus nevű, mitikus asszonyokról is énekelünk, a szerelemajtok mégsem a tragédia felé vezetnek, hanem az esély irányába. Ezek az átjárók nem szétválasztanak, nem rejtegetnek, nincsenek kulcsra zárva, hanem összekötik az érzelmek és indulatok különböző szintjeit és folyósóit. Zengve terelgetik lelkünket a bánatból a fény, a győtrelemből a gyógyulás felé.

Kiss Ferenc

Bart k B la tisztelet re

„Amikor a zúgás támadt, összefutott ez a sokaság, és nagy zavar keletkezett, mert mindenki a maga nyelvén hallotta őket beszélni. Megdöbbenek, és csodálkozva mondták: „Íme, akik beszélnek, nem valamennyien Galileából valók-e? Akkor hogyan hallhatják őket mindegyikünk a maga anyanyelvén: pártusok, médek és elámiták, és akik Mezopotámiában laknak, vagy Júdea-ban és Kappadóciában, Pontuszban és Ázsiában, Frígiában és Pamfiliában, Egyiptomban és Líbia vidékén, amely Ciréné mellett van, és a római jövevények, zsidók és prozeliták, krétaiak és arabok: halljuk, amint a mi nyelvünkön beszélnek az Isten felséges dolgairól”

(Az apostolok cselekedetéről írt könyv: 2:6-11)

Mavagyonjárás

(...)
„Pünkösöd jeles napja eljött,
ne lázadozz nyelvem,
bűnösöknek szót se szólok,
nem értenek engem.”
(...)
(Nagy László: Pünkösdi hajnal)

Népi tézisek pünkösdkor:

Pünkösdi eső ritkán jár jóval
Pünkösdkor világrajott gyerek szerencsés lesz.
3.1. Pünkösdi királylány, mikor állat csiklandozzák, illendő mosolyogni: az jó jelet.
3.2. Pünkösdi királylány, ha fogát villantja mosolygáskor, bajt hoz.

Sokféle vegyes népek lakták a falut, kikopóban is voltak már a szokások. Ezt az egyet valahogy, így-úgy megtartották, gyűltelek hát a legények ös-szemérni ki-ki erejét. Nagy becse volt a pünkösdi királynak, aki egyszer azzá vált, örök életére bevésődött az emberek jóemlékezetébe, hiába szolt az a dicsőség csak egy esztendőre.

No, ahogy jönnek, egyszer csak látják ám, ott jön a Jankó is. Vót is sügdolozás, fújolás, köpködődzés, de a Jankó meg se rezzent. Csak várta a sorát. Lükdösték, taszajtották ide is oda is, egyet sem szolt. Nem hagyta magát, megvetette lábát, karját összefonta, s azt gondolta: egy életöm egy halálom... Állta is a sarat nem csak a várakozók tülekedésében, állta ő biza a próbák alatt is. Ott volt mindig az első között, ha nem éppen a legjobb volt. Végezetül fej fej mellett hadaskodott immáron a falu vitézével, kinek az utolsó négy év egyforma szerencsével szolgált pünkösdi királyság tekintetében. De nem csak ebben, szerencsés volt ő a lányok szemében, vagyonosságban, pénz- és kard forgasztában.

Nem csuda hát, hogy a nép zúgott-búgott, a vitéz mellett tapsolt, a Jankóval szemben pedig csak hőzön-

ködött. Jankóval szemben, kit is a sors úgy megvört volt születésétől fogva. Lábra is kaptak újólag a beszédek ott a pünkösdi nézelődő tömegben, a sorok között, egyik fültől másikig, szájról szájra, milyen legény volna is ez a Jankó. Nemde ez az...? Úgy halottuk, úgy tudjuk...

Mikor már nagyon szoros volt a verseny, odagyülekezének a falu legőregebbjike környé, faggtárják, sugdolóznak véle, az meg csak mondja, amit úgyis mind tud, hogy bizony a Jankó szerencsétlen gyerök, csak nem lesz má abbó pünkösdi király falu szegyenére, azt az Isten nem adja, hozott véle épp elég rútát. Többet nem ádhat. Eleget szenvedett a falu már szülejétől, attól a bizonyos pünkösdtől, mikor egyszer csak minden megromlott.

Mi történt? Mondja már öregapám!

Az úgy vót, hogy a Jankó anyja volt a legszébb leány a faluban, még a többi falvakból is csodájára jártak a férfiembernek. Udvarlóik egymásnak adták a kilincset, de azt nem érdekelte más, csak a Jankó apja, a Vihovczki fiú, hiába tiltotta apja is, anyja is, mert az nem közibünk való volt, gyöttmentek vótak azok. A Zsóka mégsem mosolygott másra, csak a Jankó apjára. Volt is ebből baj a házban elég, perpatvar ért perpatvart. Míg akkor, azon a szörnyű mavagyonjáráskor borzalmas dolog történt. Gyötttek a lányok, vitték a Zsókát, a pünkösdi királylányt házról házra. No, de fölöslegesen szolt a nóta, „ma vagyon, ma vagyon piros pünkösöd napja,” mert az csak nem mosolyodott sehun el, míg nem a Jankóékhoz értek. Akkor gyött a nagy baj, mert híre járt, hogy a Zsóka szomorú, ám ott, mikor csiklandozták az álla alatt, hát a Jankóra rámosolyodott. De nem bírta

zárva tartani az ajkait, s kivillantak fogai. Azt beszélük, a Jankóra mindig ezzel a gyöngy mosolyával mosolygott, akkor sem bírta megállni. No, de meglátta ezt a háznépe, meglátták a kísérő lányok is. Kerekedett is nagy vita, hogy tényleg megvillant volna a Zsóka foga. A kísérő lányok szertefutottak, vitték a hírt, az emberek dühödten törttek rá a Vihovczkiékre, ki akarták üzni őket a faluból. De a Jankó akkor elfutott, s valahogy elbujdosódott véle a Zsóka is. Mondják, azon az éjjelen kint az erdőn együtt vótak, akkor lett a Jankógyerek. Ezt onnan tudni, hogy ezek aztán visszatértek, ahogy a vizsály elcsitul, de pünkösdre két hó-

(...)
„Pünkösöd jeles napja eljött,
ne lázadozz nyelvem,
bűnösöknek szót se szólok,
nem értenek engem.”
(...)

(Nagy László: Pünkösdi hajnal)

nappal a Zsóka már kerekedett. Ezen aztán a Jóska, a Zsóka fitestvére úgy fölmérgelődött, fogott egy húsángot, azzal verte agyon a Vihovczki fiút kiinn a szérún egy szénakazalban. De ez nem volt nagy hír, volt baj más, épp’ elég. Olyan aszály jött, hogy sem kenyér, sem puliszka nem termött, gyökereket evett a falu apraja nagyja. Inni sem maradt a kutakban, a kanális levét hordtuk egymást lökdösve, hogy valahogy életben maradjunk. Ettől aztán igen sokan megbetegedtek, temetésre jártunk majd’ valamennyi héten. Beszélük, ez pecsételte meg a Zsóka sorsát is. A szülésben hót mög szegény. Dejszen ha meghót, jól tette, mert már

arról beszéltek, vajkos a Zsóka, idestova egy éve hordja szíve alatt szerelme gyermekét. Ippenséggel a következő pünkösdkor született a Jankó, amikor meg úgy szakadt az eső, mintha dézsából öntenék, aztán el sem állt negyven napon át. No, akkor meg kiöntött a kanális, leáztak a pincék, elrohadt a termés, megént gyűttek a nyavalyák, megént jártunk temetésre. Sokszor még oda se tudhattunk menni, olyan özönvíz volt. Mondta is a pap, bárkát kéne építeni, csak nincs kit bevígyn. De a Jankó valahogy’ megmaradt, a

pap vette magához, mikor a küszöbén lelte, fölnevelte, mert senki emberfia nem akarta látni sem. Furcsálkodtunk is, mikor a pap elment innét, miért nem tart véle, mé’ marad meg így magában mindennek ellenében. De látjátok, konok, kemény legény lött, ha most szebb rendet vág kaszájával, ő lesz a pünkösdi király, mert osztán a lovat jobban megüli, mint az a másik: abban nincs nála jobb. De hogy akkor mi

lősz, csak az Isten a megmondhatója...!

És amikor a Jankó rendje szebb lett, zúgás támadt, és amikor a lovat jobban ülte meg, összefutott a sokaság és zavar keletkezett. Lett egyszeriben böcsülete a Jankónak. Senki nem mer-te immár fenyegetni, senki nem mert tülekedni véle, visszahőköltek a legények, és a lányok oda-odakacsingatva sügtak össze. De közölni senki nem tudott...

Csak néhány öregebb látta, eljött az idő megszólítani a Jankót. Szépszóval kérlelték, hagyná el végre a falut mielőbb.... Czövek Olivér

Hagyományok és megújulás

Képcsarnok galériák – 2006.

Már e hasábkon is foglalkoztunk a Képcsarnok 2005. évi, megújuló kiállítási programjával, s örömmel állapíthattuk meg, hogy a rendkívül nehéz gazdasági és kulturális körülmények között tevékenykedő nagyhagyományú műkereskedelmi vállalkozás helyzete mintha stabilizálódna. Látna az ez évi kiállítási programot bizakodásunk töretlen, mert a tervek jelentős művész személyiségeket, pályakezdő fiatalokat, értékes művész csoportokat állítanak középpontba vagyis a galériák kiállítási programja szakmailag igényes.

A budapesti Mednyánszky Galéria kiállítási terében megnövekedve, folytatja az elmúlt években megkezdett színvonalas programját. Még az év elején Szücs József zománcképei jelentettek különlegességet, hiszen a textiltervező iparművészként és a művészeti szakközépiskola évtizedeken át jeles tanáraként ismert alkotó új sütetű szakmai műhelytitkaiba engedett bepillantást a bemutató. Májusban nyílt meg Osgyányi Sára fiatal festőművész kiállítása, aki egyfajta sajátos újra-elizmus képviselőjeként üde színfolt a kortárs műkereskedelemben. A galéria további tervei – fogalmazhatunk így – szakmai nagygűyűkat vonultatnak fel. Szeptemberben az ez évben Munkácsy díjjal (végre!) kitüntetett Muzsnay Ákos festő-grafikus rendez egyéni kiállítást, majd egy jeles zománckművész-kollektíva kap bemutatkozási lehetőséget: Hévizi Éva, Morelli Edit és Turi Endre. A kiállítás dekoratív, szellemi és technikai csemegének ígérkezik. Októberben Hegedüs Endre, Lengyel Károly és Tenk László festőművészek rendeznek közös kiállítást. Egy generáció (valameylest túl a hatvanon), egy fészekalja (Képzőművészeti Főiskola és annak kollégiuma, hatvanas évek), sokban közös festői törekvések jellemzik a három jóbarát művészetét. Képeik is „meg fogják érteni” egymást. Novemberben Kun Éva keramikumművész és Csete Ildikó textilművész rendez közös kiállítást. Jó párosítás, hiszen mindkét alkotót foglalkoztatják a ma-

gyarság szellemi gyökerei, ugyanakkor mindketten a hagyományból innovatív művészetet teremtenek. A karácsonyi időszakban Bukrán Edit keramikumművész tárgyai adnak bizonyára sok örömet a feltehető és remélt sok látogatónak, s reméljük: vásárlónak.

A győri Tóvári Tóth István Terem júniusban két keramikumművész közös kiállításának ad helyet. Szemereki Teréz és Antal András tárgyai változatos, igényes tárgy együttest tárnak az érdeklődők elé. Antal András keramikus idén részesült Ferenczy Noémi díjban. A galéria szeptemberben a magyar kortárs festészet egyik doyenjének, Károlyi Ernő festőművészeknek biztosít kiállítási lehetőséget. A 83. évét most betöltő művész teljes aktivitással dolgozik, ebben az évben több csoportos tárlaton vett részt és figyelemreméltó egyéni kiállítást rendezett Budapesten az Erdős Renée Házban, melyben bizonyította, hogy egy festői életművön belül is harmónikusan megférhet egymás mellett a természetelvű és a nonfiguratív felfogás. Őt követi októberben Halácsy Mária festőművész tárlata, akinek így megismerkedhetünk újabb munkáival.

A székesfehérvári Pátzay Terem még a tavasszal rendezte meg Lőrincz Ferenc és Bottyán Mária festőművészek önálló kiállításait, s júniusban két jeles iparművész Zidarics Ilona és Laczak Géza ötvösművészek közös kiállítása látható. Két kísérletező kedvű, igényes szakmaiságú, plasztikai értékekben gazdag művész kap így megmutatkozási lehetőséget. Szeptemberben kerül sor Pósa Ede festőművész kiállítására. A szakmai értelemben nem reflektorfényben dolgozó művész kiváló pasztellfestő (esetében pontos ez a fogalmazás), érzékeny líraiságú munkái biztonnal sikert aratnak, mint ahogy Hús Zoltán festőművész minuciózus fegyvellemmel és artisztikummal létrehozott kisméretű – ám szellemiekben is mindig nagy ívű – képei Székesfehérváron jeles eseményt jelentenek.

A pécsi Ferenczy Terem is folyama-

tosan rendez kiállításokat. Márciusban Mártonfi Benke Márta munkái voltak láthatók, áprilisban a közelmúltban 75. életévét betöltött mester, Darabont Tamás festőművész mutatta be elményekkel teli új képeit. Júniusban a két régi jóbarát Kovács Tamás Vilmos és Tóth Ernő rendez közös kiállítást. Ők ma már nem nevezhetők „csak” festőművészeknek, hiszen mindketjük oeuvre-jében előtérbe kerültek az erőteljes plasztikai törekvések. Őket követi a Baranya Megyei Művészek Társaságának csoportos kiállítása, mutatva, hogy a budapesti székhelyű Képcsarnok figyel galériái fogadónak bizonyára sikert arat Ajtai Tamás festőművész sajátos költőiségű kiállítása, s októberben „messziről jött vendég” állít ki Balogh Géza személyében, aki Nyíregyháza képzőművészetének meghatározó alkotója festőként, szobrászként egyaránt. Novemberben Nagy Előd festőművész rendezi meg önálló tárlatát, akinek posztimpresszionisztikus festői világa változatossá teszi a programot. Az évet egy különös és látványos kiállítással zárja a terem. Ramsey Flóra textiltervező iparművész, Anti Szabó János grafikusművész és Smetana Ágnes üvegtérvező művész közös kiállításával. A hagyományok tisztelete, a magas fokú szakmai igényesség és leleményesség garantálja a sikert.

Kiállítási programjával a Szegeden működő Gulácsy Terem is igényesen működő kiállításokat szervez, kiadványokat jelentet meg, működésével valamelyest pótolja a sajnálatosan megszűnt esztergomi pasztell-biennálékat. Júliusban a jeles testvérpár, Csavlek

Etelka keramikumművész és Csavlek András festőművész jelentkezik közös kiállítással, bizonyára felkeltve a szegediek érdeklődését. Szeptemberben az immár évek óta újult energiával működő Hódmezővásárhelyi Kerámia Szimpózium csoportos kiállítása lesz látható, s októberben a terem lokálpatriótává válik – helyesen –, amikor a Szegeden működő Hammidő csoport kiállítását rendez meg. A helyi művészeti iskolában tanító, többféle képzőművészeti és iparművészeti területet képviselő tanárok évről-évre rendeznek Szegeden nagyszerű kiállításokat, izgalmas próba lesz ebben az évben a Gulácsy Teremben megrendezett megmérettetés.

Mindehhez tegyük hozzá, hogy az önálló szakmai irányítású, de a Képcsarnokkal gazdasági együttműködésben tevékenykedő budapesti Csók István Galéria is folyamatosan jelentkezik kiállításokkal. Victor Vasarely festőművész, id. Benedek Jenő festőművész, Litkei József festőművész emlékkiállításait Hauser Beáta textilművész önálló kiállítása előzte meg, s látható volt egy kortárs Mozart-Bartók inspirációjú közös bemutató. Júniusban Makó Judit festőművész rendez önálló kiállítást, ezt követi Somogyi Győző képzőművész bemutatása. Júliusban kerül sor a közelmúltban elhunyt székesfehérvári mester, M. Tóth István festőművész emlékkiállítására. Augusztusban a tervek szerint egy kortárs magyar-francia kerámia kiállításra kerül sor, majd Lacza Márta grafikus-festő, Eöry Emil festő-szobrász munkái lesznek láthatók. A Magyar Festészet Napja alkalmából rendezi meg tíz éves jubileumát is megünneplendő kiállítását a Magyar Művészeti Műhely, majd két emlékkiállításra kerül sor: Szalay Lajos és Bálint Endre munkáiból. Remélhetően sor kerül Almásy Aladár festményeinek bemutatására is.

Mint látható és olvasható: a szakmai igényesség tekintetében az egyes galériák „állják a versenyt”. Tegyük persze hozzá, hogy mindegyik terem és galéria a jelzett kiállításokon kívül folyamatosan megújított műtárgy kollekciót igyekszik kereskedelmi forgalomba hozni. A művészekkel való kapcsolatok folyamatos építése, fenntartása, bővítése jeles szakemberek – Pogány Gábor, Kligl Sándor, Pannonhalmi Zsuzsa, Török Mária, Bakó Dóra, Nagy Natália és mások – nem kis felelősségű feladata, akik munkatársaikkal együtt mindent megtesznek azért, hogy a Képcsarnok galériái – divatos szóval – közönség-barát (vagyis: vásárlóbarát) műhelyek legyenek, ugyanakkor a kortárs alkotó-művészek is őket a magukénak tekinték. Közös és nagy felelősség, biztató tervekkel.

Feledy Balázs

Sohasem hajbókoló lojalitással

Tamás Ervin (1922-1996) emlékkiállításáról

A főváros immár neves vizuális műhelye, az Újlipótvárosi Klub Galéria jellemzően az élő, kortárs magyar képzőművészek, iparművészek kiállítóhelye. A kétszintes galéria többségében két külön kiállítást rendez földszinti és alagsori helyiségében. A közelmúltban mindkét rendezési elvét „megszegte”, ám ezúttal jó ügy érdekében. Egy már tíz éve nem élő festőművész emlékkiállítását rendezték itt meg, Tamás Ervinét, s míg a felső szinten olajképei (vegyes technikájú művei) voltak láthatók, ugyanakkor az alsó kiállító térben egyidejűleg akvarelljeit, gouache-jait állították ki. A kiállítást szakmailag igen jelentős bemutatónak kell tekintenünk, több okból is. Tamás Ervin munkásságával nem bánt bőkezűen a magyar művészettörténet írás. Ugyan művészete általános elismertségnek örvendett, személyiségének jelentős súlya volt a magyar festészet társadalmában, ő már életében sem hajszolta a kiállításokat, halála után pedig nem volt különösebb érdeklődés képei, tevékenysége iránt. Ez nagy hiba. Bár generációja – a második világháború után a Képzőművészeti Főiskolán

munkája eredményeként némiként javult a helyzet, s több kisebb bemutató után áttörésnek is tarthatjuk az Újlipótvárosi Klub Galéria márciusi kiállítását. Tamás Ervin 1922-ben született, s Szőnyi István növendékeként végzett a Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1946-ban. 1952-ig rajztanárként dolgozott, majd szabadfoglalkozású művész lett, de élete legnagyobb részében a tanítás szerves része volt munkásságának. Alapító tagja a Tokaji Művésztelepnek, legendás tanára azonban a Budapest belvárosában működő Dési Huber István Képzőművészeti Körnek lett, ahol együtt dolgozva Fenyő A. Endrével, Gráber Margittal, a művészeti oktatás egy újabb, frissebb szellemét honosította meg. Tanítványai közül sokan folytatták tanulmányaikat a Képzőművészeti Főiskolán, de többen az itt töltött évek nyomán váltak hivatásos alkotóművésszé. Kitűnő tanár volt, műveltsége, tájékozottsága segítette pedagógiai tevékenységének sikerességét. Ám Tamás Ervint a történelem besodorta a művészeti közéletbe is, fontos feladatoknak tett eleget

személyiségek rehabilitálásában. A hatvanas években például kiemelkedő és kezdeményező szerepe volt abban, hogy Bálint Endre vagy Vajda Júlia ismét tagja legyen a Képzőművészek Szövetségének.

Tamás Ervin a világot egy igazi értelmiségi szemüvegén keresztül látó művész volt. Személyiségére, habitusára a tiszta, okos racionális fogalmazás, vitakészség, jellemzően indulatmentes, de erősen átélte argumentálás volt jellemző. Megjelenése inkább tanáros, mint „művészes” volt, ám ezek a külső jegyek másként transzponálódtak festészetében. Képeiben mindig távol tartotta magát a hűvös racionalitástól, ám ugyanakkor nem tévedt az irracionális területére. Átélté azt, amit festett, de nem azt festette le, amit átélte. Szeretete a művésztelepi inspirációkat, de a tájélmények különös folyamatokon transzponálódtak át képekké. Nem vált absztrakt festővé, de sohasem ragadt le az olcsó naturalizmusnál. Képes volt egyéni formanyelv kialakítására, melyben a mindig felismerhető valóságos motívumok kivételes eleganciával szervesülnek, már-már látomásos festői megoldásaival.

A tájak szerkezetes kompozícióiba mindig látványos, festői megoldásokat épített. Koloritja változatos. Többször éreztük e kiállításán is, hogy képei egy-egy alaptónusra hangoltak, melyek alapvetően befolyá-

„...képei egy-egy alaptónusra hangoltak, melyek alapvetően befolyásolják a néző lelkiállapotát, majd ezeken belül hozza létre árnyalatgazdag, rendkívül érzékeny, szubtilis festői megoldásait.”

a Képzőművészek Szövetségben, a Művészeti Alapnál, a Képzőművész Szakszervezetben, sőt a Magyar Tudományos Akadémiánál is. Megbízatásai érintkeztek a politikával, ám mindig vitakészen, sosem hajbókoló lojalitással, s például többször fontos szerepeket vállalt jeles képzőművész

solják a néző lelkiállapotát, majd ezeken belül hozza létre árnyalatgazdag, rendkívül érzékeny, szubtilis festői megoldásait. Tamás Ervin mentalitása széles skálán mozog. Egyfajta sajátos humor megjelenítésére éppúgy képes, mint a halál tragédiájának képi megfogalmazására. Kiállítás

egy pillanatig sem hagyta nyugodni nézőjét, nincs távolabb más Tamás Ervintől, mint a monotónia. Utazásai élményeit szuggesztíven volt képes megörökíteni. Mint Hellas rajongója, görögországi benyomásai szinte tüzes képeken állnak előttünk, míg a magyar Alföld éppígy vonta hatása alá, melynek sok nagylegeztű kép lett az eredménye. A kiállítás az olajképek mellett igényes válogatást nyújtott akvarelljeiből, gouachejaiból. Ezek a kis művek semmit nem veszítettek frissességükből, elevenségükből.

A festő vibráló intellektusa minden ecsetvonásban izgatott, eleven képi elemmé alakult.

Ury Ibolya művészettörténész, a festő munkásságának kiváló ismerője, igényes válogatást rendezett el az Újlipótvárosi Klub Galériában. Megnyitó szavaiban pontosan fogalmazott: „Az alkotói folyamat nyomon követhető képein szinte didaktikus módon. A látvány által elindított gondolatot, melyet kifejezésre akar juttatni, felbontja, absztrahálja és a színekkel erősíti meg. Tamás Ervin kitűnően alkalmazza a színeket, mesteri módon ötvözi a skála variánsait, szinte automatikusan követve annak törvényszerűségeit. Ezáltal a látvány átrajzolódik, áthangolódik és sajátos, új ruhát ölt, több lesz a naturalisan érzékelhetőnél. Új és új gondolatokkal gazdagodik a jelenység, amely fogva tartja a művészt.” Nos, ami a művészt fogva tartotta, az most a nézővel is ezt tette. Képei fogva tartották képei megtekintőit. Tíz évvel halála után újra felfedezhettük Tamás Ervint. Ez is a kiállítás nagy értékű szakmai hozzáadéka.

Tamás Ervin újabb emlékkiállítása június 1-jén nyílt meg a győri Xantus János Múzeumban: Győr, Széchenyi tér 5..

Feledy Balázs

Kukorelly Endre

Írás, focizás, írók, futball

Ez négy dolog. Így együtt. Van ilyen ugyanis, hogy írók futballcsapata, létezik: de hogyan létezhet? Hát úgy, ahogy, némi képtelenség és önellentmondás, mégis, noha nem nagyon lehetne lennie, van. Kisebb csoda, az írók nem csapatjátékosok. Az irodalom lobbiképessége alig értékelhető, einzalgängerek mozognak a pályán, falkát elhagyó magányos farkasok satöbbi. Magányos Farkas Zsolt. Magányos Hamvai magányos Egressyvel. Magányos-barátságos Balázs Attila, magányos, de barátokozós Takáts Józsi, kedélybarátságosan magánykodó Darvasi. Alapban magányos Garaczi. Gyárilag magányos Wirth Imre, magányos a négyzetben Gazdag Jóska, magányosan intézkedő Zilahy, magányos(san nem szívesen sörözgető) Sajó. Különb-s-különb főnökök, mint Gyurgyák, Körösi, Ágoston, ez a legmagányosabb stratégia. Végele-nül szelídbarátságos változatban Mélyi Jóska.

Persze túlzok, sőt most egy halványkerek nagytörténetet meséltem el pár mondatban, és az ördögien érdekes a részletekben bujkál, mégis, végül is így áll össze: nemigen állunk össze. Igazi csapatsportolók minden magányomulást simán félretesznek közös-ügyi kérdésekben, legnagyobb színészek, rendezők, énekesek és táncosok csinálják, darálnak lobbizásban, valóban potens, itthoni agyonismert és/vagy külföldi sztár csapatokhoz igazolt nagymenő írók horizontjába se kerül, hogy szaktársaikért bármi is teendő. A jobbakkal legalább olvasnak, akad, aki tényleg olvas, tehát nem igaz, hogy írók nem olvassák egymást, és így az sem az egész igazság, hogy semmit sem tesznek, az odafigyelés (a leg)komoly(abb) tett. No meg a foci. Nyugi, dagi, nem?, csak a foci van a világon. 1995. szeptember 15-én egy dél-franciaországi, Die nevű kisvárosi irodalmi találkozóján megkérdezte tőlem egy nagyon kedves holland szervező, nincs-e kedvem

kosárlabdázni. Nem volt, de megbeszéltük, hogy a következő évben meghív futbalozó magyar írókat, játsszanak az összes többivel. Azóta van íróválogatott. Szerintem. Számomra. 1996. szeptember 23-án volt az első meccs, 10-2-re győztünk, akkor még Esterházy is bőven játszott, Garaczi, Farkas Zsolt, Zeke Gyula, az ellenfelek között Viktor Jerofejev és Jevgenyin Popov. Pályán minden egészen más. Annnyiban, hogy elmarad a sóder és púder, mindenkiről kiderül minden, nagyon, szinte bántóan kijön, ki milyen ember. Irodalomkritikusoknak ajánlom, nézzenek írókat focizni. Lelkes olvasóknak meg nem ajánlom. Jerofejev szerint a 10-2-ben rejtett némi magyar frusztráció, hát, rejtett. Viszont annyiban meg téved, hogy focinál nem úgy van, nehéz – csak profiknak megy, viszont nekik minden megy, ezért oly tökéletes(en unalmas néha) a legtrókélesebb meccs is – hogy leálljanak. Ha leállsz, meghalsz, ez háború, ha csak kicsit visszaveszel is, megöled a futballt.

Pár napja, május 18-án Bécsben, a Wiener SC pályáján játszottunk az osztrák írók ellen. Most nevek jönnek, és bár szeretném, ha, ám nem fontos végigolvasni. Nézd legott sormintának, s szórazkozhatni fog az, hogy Martin Amanshauser, Georg Bydlinksky, Franzobel, Christian Futscher, Daniel Glattauer, Walter Grond, Egid Gstättnert, Michael Hansel, Arnulf Knafl, Wolfgang Kühn, Christoph Mauz, Robert Menasse, Christian Nothegger, Amir P. Peymann, Reinhard Prenn, Gerhard Ruiss, Thomas Schafferer, Thomas Schuster, Günter Stocker, Jan Zenker. Én is csak néhányukat ismerem, Menasét és Schmatz Ferdinándot, ám az egész épp ezért lenne: az irodalomért. Ezt most nem részletezem, viszont 8:2 lett ide, és már az ötödik gól után kezdtük mondogatni egymásnak, hogy le kéne állni. De

nem vagyunk profik, nemigen álltunk. No meg egy jogtalan 11-es (Darvasi kivédte), és Farkas Zsolt-nak eltörték a könyökét, így nehéz abbahagyni. A Wiener SC ma valamelyik alacsonyabb osztályban játszik, pedig itt valaha 7:0-ra verték a Fiorentina-t, ezek szerint, csak úgy mellékesen, ők se tudtak megállni.

Az irodalmi focizás két, látszólag a másíknak még csak köszönni sem bíró diskurzust mutat be egymásnak. Olyanok terébe vonja az irodalmat, akik amúgy nincsenek abban a helyzetben, hogy ezzel kezdhessenek valami. Ez engem szórakoztat. Zavarba is ejt. Amikor 1995-ben egy berlini sokadli-gás csapatban fociztam, nagyon szórakoztatott – és persze zavarba is hozott –, ahogy a csapattársaim próbáltak valamit kezdeni azzal, hogy én tulajdonképpen mivel is foglalkozom. Sosem felejttem el az Effe becenevű, a pályán amúgy hallatlan nagyké-pű keletberlini munkanélküli prolifiút, ahogy sörözés-nél közli velem barátságosan, hogy ő már olvasott Dosztyjevskijt is. Bécs után Berlinben játszottunk a Kleine Hamburgerstrasse műfüves pályáján német írók ellen, 0:0 lett (mert minden helyzetet kihagy-tunk), újabb sorminta, Ostermayer, Thomas Brus-sig, Ronald Rengg, Jörg Schieke, Jochen Schmidt, Tobias Hülsch, Simon Roloff, Wolfgang Herr-nedorf, Klaus Cäsar Zehrer, Jan Brandt, Andreas Merkel, Moritz Rinke, Ingo Metzmacher, Florian Werner ellen. A következő névsor viszont igazán nem sormintaként zárja ez a szöveget: Balázs Attila, Darvasi László, Ágoston Zoltán, M. Nagy Miklós, Szabó László Zsolt, Mélyi József, Wirth Imre, Bíró László, Takáts József, Garaczi László, Gyurgyák János, Körösi Zoltán, Hamvai Kornél, Sajó László, Farkas Zsolt, Zilahy Péter.

Búcsú Gubis Mihálytól

„Halálos balesetet szenvedett Németországban Gubis Mihály magyar grafikus. Az 58 éves művész a Neckarkunst II. című szabadtéri kiállításra érkezett a baden württembergi Mundesheimbe. Szerdán (május 17.-én) egy kínai kollégájának segített szobrai szállításában, amikor egy nyolcméteres, másfél tonnás szobor agyonnyomta.

Népszabadság 2006.május 19.

A rövid hír másnap hideglelésként futott végig a magyar sajtón. Kongó úrt és értetlenséget hagyva maga mögött. A tragikus baleset Gubis egy 1995-ben bemutatott performance-ét juttatta eszembe. Álljon itt rövid leírása:

A terem közepén kopott lavór, mellette megviselt szék áll. A művész lassan elindul a zajongó nézőközönség között. Leül a székre. Összekulcsolt kézzel, egyenes derékkal, hosszan maga elé réved. Most már szinte tapintható a csend körülötte. Lehúzza egyik fehér zokniját, majd a másikat. Kimért apró mozdulatokkal térdig felhajtja a nadrágszárait. Meztelen bal lábát beleteszi a mosdóedényben megcsillanó sűrű fekete folyadékba. „Megmossa benne.” Aztán a jobb lábát is. Világos bőrére rátapad a kosz. Ahogy elkészül, az iszapos masszát sötét foltjai átütnek az újra felhúzott patyolatfehér zokni szövetén. Fölvéve most már a cipőket is, még egy ideig eltűnődik, aztán feláll a székről. Néhány bizonytalan lépést követően elzuhan a padlón. Arca tehetetlenül megtört karjára billen. Ott fekszik előttrünk mozdulatlanul.

A bemutatott performance – távoli asszociációként – arra az evangéliumi történetre emlékeztet, amikor Jézus felkelve a húsvéti vacsorától megmossa tanítványai lábát. Akkor Péter meglepődve felkiáltott: Uram, te mosod meg az én lábamat?!

Jézus így válaszolt: „Amit én teszek, most még nem érted, de később majd megérted.”

Erre az értetlenségre vagyunk most ítélve mindannyian, Gubis Mihály családtagjai, barátai, és tisztelői. És arra, hogy rövi-

den föl villantsuk pályája ránkmaradt töredékét, Gubis Mihály autodidakta művészként számos hazai és külföldi kiállítás részese volt. Különböző művésztelepeken alkotott. Tanárai között említette Fodor Józsefet, Hézsó Ferencet és Xantusz Gyulát. Részbe volt a Békéscsabai Műhely megalapításában. Egyik alapítója volt a szentendrei Vajda Lajos Stúdió és a Patak Csoportnak. Expresszív drámai feszültségekkel teli szenvedélyes formavilágot, képviselő szobrait és képeit legutóbb Budapesten a Nagy Balogh János Kiállítóteremben láthatták az érdeklődők.

Kéri Mihály

1. díj – Radisics Milán

2. díj – Füleki László

Eifert János A National Geographic fotópályázatáról

A National Geographic Society nemzetközi fotópályázatot indított, amelyhez a National Geographic Magyarország kiállításával egybekötött, nyílt fotópályázat kiírásával csatlakozott. Ahogyan Papp Gábor, a hazai kiadás főszerkesztője elmondta, pályázatuk célja a fotózás népszerűsítése mellett az új tehetségek felfedezése. A pályázatot Természet és tudomány, Népek és kultúrák, Társadalomábrázolás, dokumentarista fotográfia témakörökben hirdették meg, és kategóriánként

csak egy képet lehetett beadni. Egyazon fotográfia nem szerepelhetett több kategóriában. Az I. helyezettek egy-egy EOS 30D KIT (EOS 30D + objektív) fényképezőgépet nyertek, valamint képviselhetik hazánkat az őszi, Nemzetközi National Geographic Fotóversenyen Washingtonban. A díjak átadására a Sano-ma Budapest Zrt. székházában, a kiállítás ünnepélyes megnyitóján, 2006 júliusában kerül sor.

A pályázatra mintegy 1700 kép érkezett, amelyet 2006.

május 25-én bíráltak el. A zsűri tagjai Eifert János, Heltai Csaba, Korniss Péter, Papp Gábor és Szalay Zoltán voltak és a különböző kategóriákban az alábbi díjakat ítelték oda:

Népek és kultúrák (NE) kategória

1. díj
Németh Dániel
(1975, Budapest)
Barcelona, 2005

2. díj
Gárdi Balázs (1975, Budapest)
Madagaszkári Halászhók
Keleti Fok, Madagaszkár, 2003.
november

3. díj
Domaniczky Tivadar
(1978, Budapest)
Reggeli ima a Vasvári Pál utcai
zsinagógában
Budapest, 2005

Társadalomábrázolás, dokumentarista fotográfia (TA) kategória

1. díj
Gárdi Balázs (1975, Budapest)
Szorításban-Teheráni
Erőművész
Teherán, Irán, 2005. július

2. díj
Schmidt Andrea
(1959, Újszentiván)
Lakótársak
Szeged, 2005
3. díj
Teveli Gábor
(1973, Nagykövácsi)
A Mezőgazdasági Minisztérium
irodájában
Thateng, Dél-Laosz, 2005.
november

Természet és tudomány (TE) kategória

1. díj
Radisics Milán
(1968, Budapest)
Napfogzatkozás Apaj-pusztán
Apaj-pusztán, 2004. május

2. díj
Füleki László
(1958, Gyöngyös)
Reggeli a hálón
Erdély, Mezőség, 2005. október

3. díj
Gyarmati Csaba (1971, Pécs)
Hungaricum
Gemenc, 2004. ősz

Különdíj

A zsűri különdíja
Máté Bence
(1985, Pusztaszér)
Légi Támadás 17
Pusztaszéri Tájvédelmi Körzet,
2005. február

3. díj – Gyarmati Csaba

különdíj – Máté Bence

Szentendrei színes

A Szentendrei Régi Művésztelep Kulturális Egyesület tagjainak kiállítása a pécsi Dulánszky Stúdió Galériában 2006. május 4.

A mindent átjáró feleslegesség érzése, később tudata az, ami mindent, az önérzetét is viszonylagossá teszi. A feleslegesség élményében értéktelen lesz a gondolat és a gesztus. Ennek az élménynek az udvarában nem kell tartani következményektől, mert az is mindegy és különben sincs kétségünk önkénye felől. Felesleges azért, mert nem érdemes és azért, mert nem is tartjuk szükségesnek. De mert tenni kell, hát feleslegesen teszünk sok mindent, ráadásul egyik-másik még valamiféle érzéki örömet is jelent. Kitűnni: ez a korszerű jelszó, de ezt is többféleképpen lehet. Lehet minőséget létrehozni: gondolkodással, koncentrációval, a forma megteremtésének kínjaival vagy könnyedségével. Vagy: kitűnni mehökkentéssel, szenzációval, örökségre tekintettel nem lévő individualizmussal, ezerszeresen közismert poénokkal, „meztelen nőkkel és almafákkal.” Minőséget teremteni ugyanis fesztiválokkal nem lehetséges, mégha azoknak van is minőségük. Mert a minőség a tartósság és megbízhatóság ellenőrizhető érzetén felül ismerettel, tudással is alá van támasztva. A kulturális teljesítőképesség számára Pécssett az Európa Kulturális Fővárosa cím tartalommal kitöltése közben irányt adhat az, amit Szentendre magából megmutatott. A pécsi belváros egyik, a kortárs képzőművészet megismertetését és terjesztését vállaló galériájában volt látható a Szentendrei Régi Művésztelep Kulturális Egyesület kiállítása.

A képzőművészetről alkotott-alkotható jelenkori vélemények között alig vitathatóan döntő szerepet kapott a mindenkor autenticitás, a hitelesség kérdése. A modern művészet többféle irányban érvényesített egyidejű „szakításai” alapvetően járultak lehetséges közönségének elbizonytalanodásához. Ezért alig van ma hatékonyabb figyelemfelkeltés egy-egy kulturális teljesítmény iránt, mint a folyamatosság képzeteinek peremfeltételeit kielégítő, terhelhető, eredményesen

tesztelhető hagyomány. És nem vagyunk bővebben azoknak a magyar, nemzeti kulturális örökséget megtestesítő adatoknak, amelyek a megszakítatlanságot idézve kapcsolják össze a jelent a múlttal. A magyar művészet huszadik századának egyik legismertebb, maig számos vitával elegyes fejezete az, amit Szentendréhez kapcsolódóan formálhatott meg a művészettörténet. A személyiségekben, eseményekben, eredeti látásmódokban mindmáig igen gazdag művészeti közeg – Szentendre – szinte mindenki számára azonos értékű „hívószó”. Benne a klasszikus modernség internacionális tendenciákba is bekapcsolódó normái szinte zökkenőmentes folyamatosságban bontakoznak ki Lyka Károly „magyar táj magyar ecsettel” programjából, a nagybányai indíttatású „plain air” törekvéseiből. És az sem hátrányos körülmény, ha egy aktuális gesztusaival minősíthető művészcsoporthoz odaadón hirdeti, tárja fel, gondolja a hozzá esetenként művészi mondanivalójában már csak minimális mértékben tapadó lokális hagyományait. Amivel esetrünkben is találkozhattunk. Mert igaz ugyan, hogy a galéria alsori kiállítótermének vakolatlan nyerstégla falain a kortárs szentendrei képzőművészek válogatott munkái láthatóak, de igaz az is, hogy a bejárat melletti kis asztalon sorakoznak a katalógus kötetek, amelyekben a már csaknem nyolcvan éves művésztelep történetének felidézése mellett az aktuális művészcsoporthoz kismonográfiái olvashatók. Tudatos, határozottan szándékolt vállalkás ez, amelynek hátterében jól adatható intellektuális törekvések is felfedezhetők. A kiállítók egy művészcsoporthal gazdagabb jelentésű egyesületnek a tagjai.

Ez a Szentendrei Régi Művésztelep Kulturális Egyesület. A művészcsoporthal szélesebb hatókörű és küldetésű egyesület 1997 novemberében alakult. Célja a régi művésztelep megmentése volt, ami párosult em-

lékének megtartásával, de célja a telep működésének zavartalan biztosítása, tárgyi hagyományainak megőrzése, szellemének továbbvitele is. A művész mesterség gyakorlásának megszokott gyakorlata mellett szakmai érdekvédelmi funkciókat is ellát az egyesület. Elősegíti a tagok művészi tevékenységét, valamint részvételét a hazai és nemzetközi kulturális életben, továbbá szervezi és támogatja a belföldi és külföldi bemutatókat. A művésztelepen ma is jelentős munka folyik. A telep alapításának 75. évfordulója alkalmából az Egyesület szervezésében és a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának támogatásával Európa 12 városában (Bécs, Stuttgart, Berlin, Kassa, Róma, stb.) láthatták a szentendrei művészetet bemutató tárlatukat. Rendszeresen hívnak vendégművészeket az erre a célra fenntartott műterembe. Szerteágazó nemzetközi kapcsolatok mellett szoros együttműködést folytatnak az előzményeket megalapozó nagybányai művészteleppel.

Az Egyesület 2004 óta tagja a brüsszeli központú Európai Művésztelepek Szövetségének. Különös megtiszteltetésként éli meg az egyesület tagsága, hogy a Szövetség 17 tagország részvételével 2007-ben Szentendrén rendezi meg éves közgyűlését, valamint Európa legnagyobb hagyományokkal rendelkező művésztelepeinek otthont adó városok polgármesterei találkozzák.

Igen hasznos volna a gyönyörű kiállítású katalógus történeti jellegű fejezetéből szemelgetni, a valóságos művészettörténeti eredményeket felmutató filológiai és forrásfeldolgozó kutatómunka alaposságát alig hallott adatok felidézésével érzékeltetni. A Dulánszky Stúdió Galéria kiállítása azonban minden ízében azt a képzőművészeti klímát érzékelteti, amely ma Szentendre „couleur locale-ját” részben jellemzi. A „részben” határozó természetesen arra utal, hogy Szentendre képzőművészete ma is igen sokrétű és azt, hogy az egymás mellett tevékenykedő generációk alkotói szervezeten vagy szervezetlenül a modern magyar vizuális kultúra majdnem mindegyik képletével, valamennyi regiszterével rendelkeznek.

Tehát a Szentendrei Régi Művésztelep Kulturális Egyesület tagjainak kiállításán vagyunk. A kiállítás viszonylag kis alapterülete és felületei egy-két munka bemutatását teszik csak lehetővé, a rendezőknek minden bizonnyal igen nehéz feladatot jelentett a reprezentatív válogatás. De jellemző művek kerültek a falakra, noha az egyesületnek nem mindegyik tagja kapott lehetőséget a bemutatkozásra.

Aknay János elvont mértaniasságot festői gesztu-

Szakács Imre: „Tűzmadár”, 2004 40x40 cm, olaj-vászon

sokkal, dekoratív, olykor szakrális színekkel vegyítő képszerkezetei az örökségnek Barcsay-féle vonulata tekintenek vissza. És nem is feltétlenül csak a „konstrukció” tekintetében. A harmincas évek végének Barcsay tájképein gyakorta megül egy jellemzően visszafogott, romantikusan természetközeli tónus. Aknay képeiben is feldereng a személyes-érzelmes atmoszféra, talán a szentendrei stílusjegyek között az egyik leginkább visszatérő, többek által körbejárt, művekbe beépülő emberi-vizuális minőségként.

Az ugyancsak Munkácsy-díjas Bartl József jellegzetesen dekoratív, a fehér alaptónusára szerkesztett kollázsszerű képeket hozott Pécsre. Egyszerűsége nagyönis összetett gondolkodásmódot, rafinált előadási technikát feltételez. Képeinek mindegyike vizuális jelek integrációja, egymástól viszonylag távol elhelyezkedő „világok” elvont jegyeinek „felsorolása”, amelyek az egység és különbözőség egyidejű működési lehetőségének, azonosságok és „másságok” közelítésének esélyeiből táplálkoznak. A jelstruktúrák jelenléte minden finomkodás nélkül idézi fel a Vajda Lajos és Korniss Dezső, Bálint Endre jóvoltából a szentendrei örökségben erősen ott lévő elemi szerkesztőkedvet, miközben különös közelséget sugall a nemzetközi geometrikus absztrakció bizonyos – a hatvanas években domináns – alakzataival.

Igen érdekes, férfiasan szemérmes és feltétlenül romantikus képzeteket ébresztő munkákat hozott a kiállításra Buhály József. Működésében nemcsak a szentendrei „nagy generáció” mindenkre megkerülhetetlen hatással lévő ihletettsége fedezhető fel, hanem a természetes térelemek, valóságos, többnyire biomorf közeg, leginkább Kokas Ignác munkáira emlékeztető „átírása.” Képeinek alaptónusa a melegre hangolt, majdhogynem vörhenyes barnák gomolygásából adódik, miközben a nagyobb, dekoratív felületek váltakoznak kisebb, gazdagon tagolt, aprólékosan kiszínezett foltokkal. Ezek igen talányos – talán a mindenben megbújó titok érzékeltetésének céljával – téri-tárgyi helyzetekre utalnak.

Haász István kiállított grafikai munkái tökéletesen illeszkednek a nemzetközi képzőművészeti tendenciák struktúra elveivel a minimal art kérdéseivel folyamatosan kapcsolatban lévő törekvéseihez. Munkáinak elsődleges alapjelentése a színben, formában, tömegben megjeleníthető különös proporció. Arányproblémákat, minden elképzelhető műalkotás egyik legfontosabb alkotóelemeként tételezett alapkérdéseket „vizualizálnak” lapjai. A megmutatózó – végtelenül egyszerűnek tetsző – geometrikus formaváltozatok azonban az érzékelhető valóság rendeződésének mindenki számára olykor megvillanó közös vonásait nyomatékosítják. A tiszta és elvont arányosságok egyszerűségében nagyfokú komplexitás, erős és élvezetes dekorativitás munkál.

Kis Zoltán László a szentendrei örökség egyik mélyrétegével tart bensőségesebb kapcsolatot. Munkáinak természetközelsége, intim érzelmessége és finom rezdüléseket is követő-leképző rajzossága a Gadányi Jenő, Szántó Piroksa, Bene Géza festmények atmoszférájához kapcsolódnak.

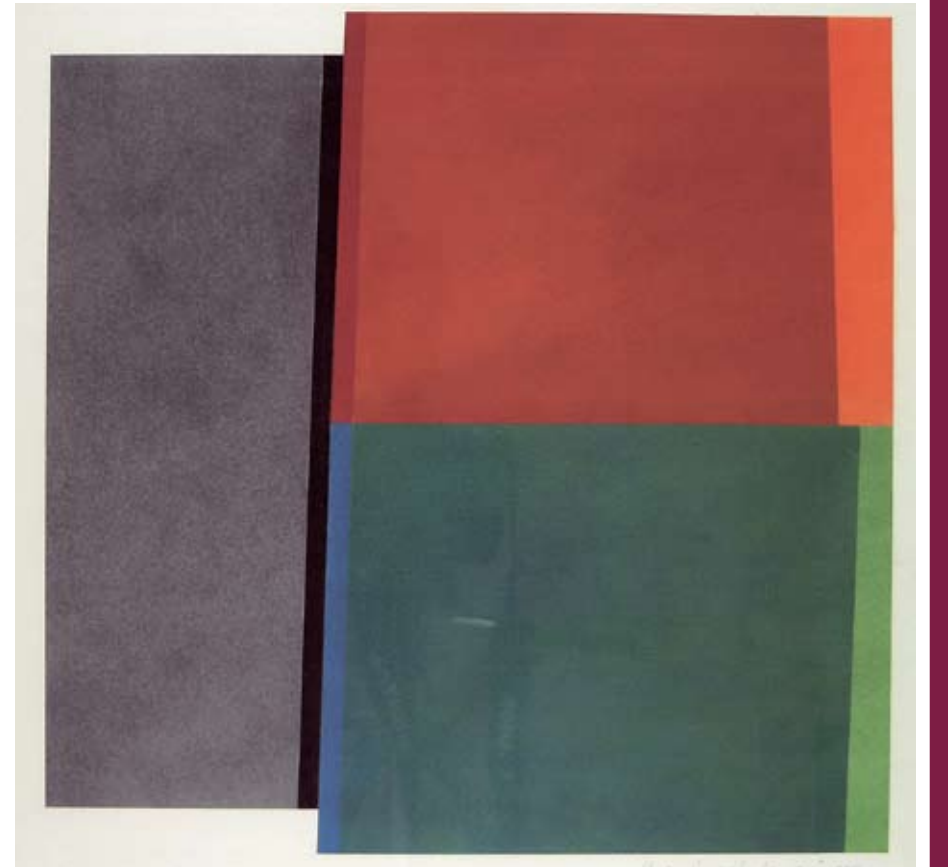
Rác András erős, dekoratív színharmóniákat és kontrasztokat alkalmazó mozaikjaival van jelen a pécsi kiállításon. A munkák kicsiny méretük ellenére jól elképzelhetővé teszik, hogy miként is hatnának monumentális-architektonikus keretek között. Iz-

galmasan vitalizálta Rác azt a Szentendréhez tapadó hagyományt, amit Barcsay Jenő alapozott meg, amint ritkán látott erővel fokozta fel a mozaik kólorit-lehetőségeit.

Szakács Imre természetes ásványi és zoológiai természetű képelemből szerkeszti titokzatos történeteit, de minden technikai tisztaság és arányproblémákat nagyszerűen megoldó vizuális képlet ellenére is kiérzik műveiből a szentendrei művészeti múlt egyszerre szerkezetes-konstruktív, egyszerre

jellemző formai-festői jellegzetességeket, amelyekből táplálkozhatott már a két háború közötti nemzedék.

Különös áthallásokat érzékeltet ez a kis kiállítás most Pécssett. Az Európai Kulturális Főváros perspektívája ezúttal Szentendre alkalmi jelenléte okán készlet önmagunkkal szembesülésre. Mert mi tesz egy települést művészeti központtá? Egyszerű. Létrejön, kelendő és elfogy mindaz, ami a közvetlenül praktikus cselekvések és tárgyszeremtő aktusok körén túl az érzékek és a gondolkodás luxusjajaiként mu-

Haász István: „Ciklus”, 2002 37,5x37,5 cm pasztell-karton

szürrealisztikus hangolása, amit a két háború közötti nemzedék alakjai alakítottak ki, más-más elemekkel gyarapítva a panorámikus tablót.

Szikora Tamás romantikusra hangolt, dekoratív tárgy-stilizációival, az anyag-szellem egymásba alakulásának rekonstrukcióját provokáló darabjaival tűnik ki.

Szirtes János az ugyancsak nagyhírű szentendrei Vajda Lajos Stúdió tagja, egy időben elnöke. Az igen sokszor kalligrafikus irányultságú gesztuspiktúra mozgékony és személyes felületeibe „vág” a titokzatos árnyékként, architektonikus ellensúlyként megjelenő fekete formák rendszere.

Igen érzékeny, frazeológiájában és utalásrendszerének egyetemes jeleiben is a szentendrei festői örökséggel szinte genetikusan azonosuló művész a görög származású Tzortzoglou Georgios. Kiállított lapjain hajszálvékony vonalakból, lenyomatszerű felületekből, ezek egymásra lapolódásából szerveződő rendszerek bontakoznak ki, amelyek szinte tökéletes hangulati egységet közvetítenek, ráadásul a hasonlítás, vagy formaátvétel legkisebb gyanúja nélkül is tökéletesen idézik Vajda-Korniss szürrealis sematikájának ízeit. Nyilván nincs is másról szó, mint arról, hogy Szentendre máig képes volt megőrizni azokat a

atkozni. Amelyek nélkül persze még lehet élni és élni is milliárdan emberek. Cinikus volna a kérdés, hogy így éppenséggel érdemes-e. Nem tesszük fel. Ahogy egy közönséges város közjogi értelemben vett „elégéses” kapacitásának és kompetenciájának kelleként jelöljük meg az oktatás és közművelődés intézményrendszerét, amelynek hiányában nem, meglete esetén jár a cím és rang, így van ez a fokozottan középponti kulturális szerepet vállaló települések esetében. Kell azért is valamit tenni, hogy egy város egészségügyi, közlekedési, kereskedelmi központ legyen, hát még a kultúráért! Mindezek értékeket kifejező szerepek, amiket nagy természetességgel látszik kiosztani a történelem, de éppenséggel látjuk azt is, hogy „besegíthet” politikai döntés, illetve az érdekek harca. Mi jellemzi akkor a kulturális központot? Létrejön és közfigyelmet ébresztve kelendő benne mindaz, ami különössé teszi a megszokottat, megújítja az ósdi. Értéket terem, amikor önmagát folyvást megújítja mindezt fenntartja. Tartósság és folyamatosság, de ösztönös és tervezett akciók sokasága is tagolja működését. Szentendre ebben a tekintetben szép példát állított most is Pécs művészetbarátai és művészei elé is.

Aknai Tamás

Cs. Varga István

Időszeletek

– Molnár István Géza fotóművészetéről

Negyven esztendő munkásságából ad ízelítőt Molnár István Géza fotóművész „Időszeletek” című kiállítása az egri Művészetek Házában. Igaz, eddigi műveinek csak töredéke látható itt, de mint cseppben a tenger, így is érződik a fotóművészet vitaminja.

A magaslatról visszatekintő jubiláns, Arany János találó szavával, „fényképiró” fotográfusnak nevezi magát. A „lélek balga fényűzése” jellemzi. A megelégedettséget hírből sem ismeri. Rejtőző művész, mindent a képekre bíz. Portrékat, szociofotókat, természeti képeket, riport- és aktfotókat készít. Viszszatérő témája a már öt kiállítást megért „egri arcok” portrészorozat. Szereti az embert, a táj, a természet szépségeit, Eger és az országot. Osztozik örömeiben és gondjaiban, tisztességgel végzi munkáját.

Határsértő feladatra vállalkoztam. Mentségem, hogy a képeket úgy értelmezem, mintha verseket interpretálnék, irodalmár módra jellemzést, „képleírást” adnék. Hiszem: a szó nem hiábavaló. A fényvel író művész szóval kifejezhetetlen pillanatokat örökít meg. Művészi intuícióval kiemel, nagyít, elhagy, montíroz, új összefüggéseket komponál. A belső igazságot láttatja. Szemlélete a horizontális síkon túl, fölfelé mutat. A láthatón áttűnik a transzcendens üzenet. Szavakat keresek menedékül. Ismerem Goethe igazát: „Szürke, öcsém, minden teória, / s az élet aranyfája zöld.”

Molnár István Géza képei tárgyi és szellemi alkotások, igazi emberfelmutatások: lelkiület, belső arculatot képviselnek. Ember- és lélekarcú ez a művészet, vagyis szakrális. Az emberi szépség, jóság és igazság közös eszménye, forrása a szentség. Az em-

bert sérthetetlen méltóság jellemzi, ezért érdemel feltétlen tisztet. Az alkotást célja, szándéka, artisztikuma teszi szakrálissá. A képgondolkodó művész: „ikonikusan” gondolkodik, szemléli az embert és a világot. A kép a gondolati, a transzcendentális emberi lényeg tükröképe is, amely a fotós véleményét lelki síkon transzponálja.

A befejezett kép a művészi valóság időszelete, párányi rész a Végtelenből: az örökkévalóság, a léttörvény képpé, jelképpé transzponált kifejezője. A „látni nem tudó” elől elrejt, a „látni tudó” előtt föltárja a gondolati tartalmat, lelki, igazságot. Ezek a portrék gyönyörködtető emléklelek; erkölcsi, lélektisztító erővel a sajnálat, együttérzés, szeretet, megbocsátás érzését is kiváltják. Az „ikonikus kép” a mindenségre nyíló ablak. „Ikon-arcúság” jellemzi az embert, mert a Teremtő „ikon-képét” hordjuk. Sugallatos erővel beszélnek ezek a képek erről az emberről, a születéstől az elmúlásig, míg végül „Roncsa teljesül az ember.” (Nagy Gáspár) A szoltárossal fohászkodunk: „Taníts meg számba venni napjainkat úgy, hogy bölcsességgel telítsük szívünket.”

A kifejezőeszközök minimumához szükség van a befogadó képzeletének maximumára. A fotóművészet is varázslat, akkor is, ha az ember realista. Fényvel írni, képekben gondolkodni talentumból fakadó égi ajándék. Nagy Ernő megfogalmazásában Molnár István Géza: „Jó a fotómasinád, de sokkal jobb a kompozíciós érzéked, a szemed és a lelked a lényeg meglátásához. Örülök, hogy szereted és meg is látod a szépet.” Magas szinten ismeri a dokumentumkép tárgyiaságát, a riportkép eseményt, környezetet és

alakot egybekapcsoló sokoldalúságát, a montázskép átrendező és újratemető lehetőségeit. Szereti a fekete-fehér színvilágú tükör-fotókat (tükör-applikációkat), a rejjelezett, a megoldás-megfejtés örömét is adó, a valóságot magasabb művészi síkra emelő megoldásokat. Az egri minaret egy autótükörben látható, egy helsinki-szobor tükörperspektívája, a kezekből emelt műalkotás csücsán magát a fotóművészt láttatja. Ezek egy eltűnő világ jelképpé növekvő élményeinek, hangulatainak képi megörökítései, amelyek az élet terhei alól is felragyogó szépséget sugározzák.

Az anyaföld szeretete, az anteuszi, érintkezésre újuló erővel megajándékozó szülő- és lakóföld szeretete jellemzi a művészt, legyen az lepusztuló hegyi tájról, Eger és a Bükk vidékéről, a Kárpátokról, Finnországról, ahova jó sorsa elvettette. Ötlettel, szemléleti leleménnyel a látvány mögé férkőzve, a mögötte megbúvó drámai látomás közt teremt kapcsolatot, hoz létre új jelentést, tartalmat, amikor megörökíti a lebontott egri zsinagógát, a Holt-Tisza medrében, a repedezett földön felfedezi az ezeréves Magyarország és a körülötte lévő világ kontúrjait. Lélekig hatóan rokonszenvez az öregekkel, elesettekkel, szembesül az elmúlásra figyelmeztető jelenségekkel. Empatikus kamerájával határozott látásmóddal tiltakozik a méltatlanságok ellen.

Molnár István Géza kiállítása számvetés és megmértetés. Reményeim szerint, az érdeklődés felkeltése a fotóművész személye és alkotásai iránt. Biztatás és bizakodás jele az újabb reménykedésre: egy életművet reprezentáló album megjelenítésére. Utassy József Az utolsó szó jogán című verséből vett szavakkal kívánom a 70 esztendő fotóművésznak: „Maradjatok örökre velem: / Mindenség! / Szabadság! / Szeretem.”

A világ vándora, ha megkérdézzük, talán nem is tudja megmondani, mi a jobb: úton lenni, vagy megérkezni. Serényi H. Zsigmondnak nem kell választania e kettő között: megérkezett, de az út állomásait híven tükrözik a képek, a legutóbbi szakaszt éppen a szekvenciák. A gondolatot látvánnyá, az érzést képpé, a tartalmat érzékekkel felfoghatóvá, az élményt plasztikussá, s a zenét vizualitássá változtatja a szekvenciák fehér képein. Egymást követő, egymásból fakadó kompozíciók sorába olvasztja mindazt, amit útközben átélt, megtapasztalt, átgondolt és saját lelkivilágán, filozófiáján, gondolati és érzelmi lényén, és művészetén átszűr.

Nagyon fontos ez az út, ami több évtizede tart, s most újabb állomáshoz érkezett, de még korántsem ért véget. Nem életmű katalógus készült most sem. Nem a pálya lezárása, hanem az eddigi alkotómunka eredményeinek, fázisainak összegzése, ami cél és újabb kiindulópont is egyben. A tiszta, puritán, nemesen egyszerű fehér képek láttán kevesen gondolnák, hogy mindez valahol messze, organikus formákból és színek kavalkádjából indult.

Az absztrakció, a valóság átlényegített vizuális leképzése mindig is sajátja volt Serényi H. Zsigmond művészetének. A koncepció pedig a konstruktív

szemlélet, a tiszta, sallangmentes, logikus szerkesztői elv, az ábrázolásban mintegy felsőbb hatalomként megjelenő geometria tételeit követte. A hullámzó formákat először csak egy-két diagonál, hirtelen törésvonal, váratlan egyenes hasította ketté. Majd az organikus alakzatok helyét átvették a színes, egyenes vonalakból kialakított térhálók. A sokak számára váratlan fordulat akkor következett be, amikor a vonalak természete fontosabbá lett, mint a színek érzékletessége. A térháló vonalai kiléptek a síkból, és plasztikussá váltak, amint Serényi H. Zsigmond elkezdett vonalas struktúrában meggyűrt textil és gézdarabokat applikálni képeire, majd a felületet egységesen fehérre festette.

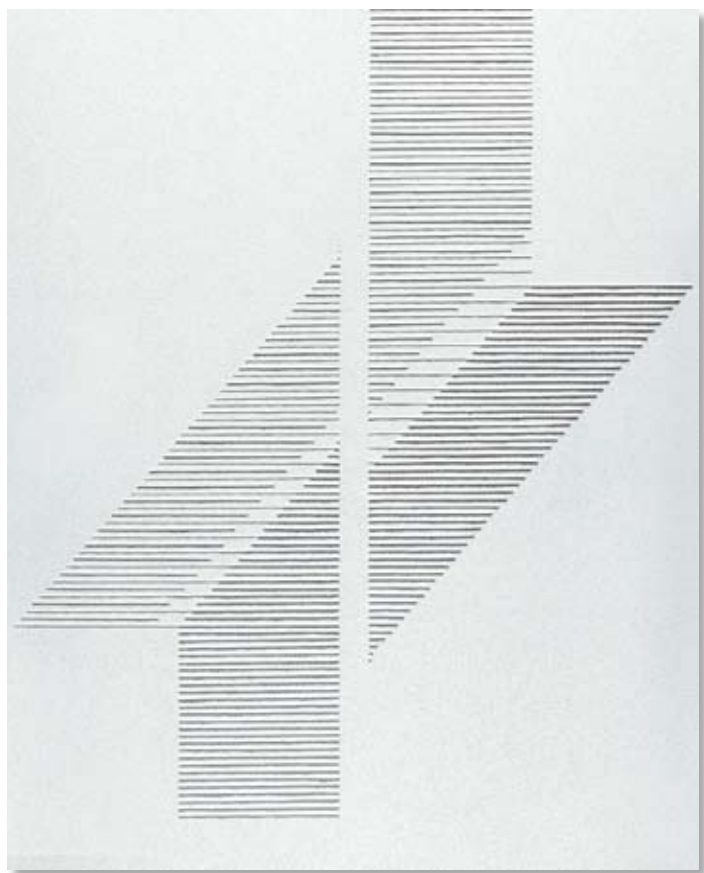
A mindent elnyelő, mindent viszszaverő, minden színt és fényt magába foglalo, tiszta, ragyogó fehér azóta védjeggyé vált az újabb Serényi képek sorozatán. Az új közeg, az anyag és a „színtelen” szín felfedezése szokatlan utakra vezette a művészt. A meggyűrt anyagdarabok még az organikus, hullámzó-kavargó formaalkotási elvet idézték, csak a tiszta fehér emelte puritán letisztultságba a kompozíciót. Időközben azonban vonalrend is egyszerűbbé, s egyúttal koncentráltabbá vált. A textilt felváltották a vékony,

méretre vágott zsinórdarabok, melyek párhuzamosan, geometriai alakzatba rendeződve hozták létre az új kompozíciót. Eleinte szimmetrikusan, központosan szerkesztve, szigorú rendbe illesztve, majd a legújabb alkotásokon az aszimmetria felé haladva, háromszög-elvű szerkezeti alapokra építve jelennek meg. Szintézise, és egyben kvintesszenciája ez a sorozat Serényi H. Zsigmond eddigi művészetének. Az organikus, íves formák lobogó, sodró lendületű kompozícióiból kiindulva jutott el a vonalhálós szerkesztésig, majd a szín

teljes absztrakciójáig, a fehér képekig. Lehetett volna itt is kezdeni az utat, de akkor mindez hiteltelen, érvénytelen, tartalom nélkül való lenne. Így azonban a vonalritmus zeneisége, a plasztikusság fény-árnyék hatása, a fehér mindent betöltő teljessége, és a szigorú, geometrikus rendben megfogalmazott koncepció koncentráltága olyan művészi letisztultságot mutat fel, amely méltó célja a művészi útnak és hitvallásnak.

dr. Sinóros Szabó Katalin
művészettörténész

Közös tér

– Az etnikai kisebbség és a kulturális identitás kérdése a Kárpát-medence művészetében

Ernst Múzeum 2006. május 11- június 21.

Pásztor Péter:
Római katolikus templom, Lónyabánya

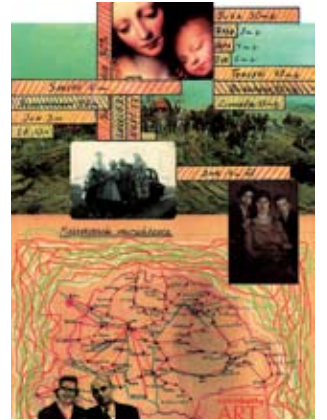
El-Hassan Róza: I am overpopulation

El Kazovszkij:
Álló piros felhők I-II.

Bittenbinder János: Az utolsó ajtó

Szombathy Bálint:
Milleniumi képek

A régió és a világ mai, problémákkal terhes, felkavart életében, ahol politikai egyezkedések és etnikai indulatok döntenek emberek és népek sorsáról, a kisebbség kérdése nem tud szóhoz jutni a magyarországi művészeti életben. Nem tud szóhoz jutni azért sem, mert a róla való beszéd azonnal politikai vitát generál, amely elfed minden olyan lehetőséget, amely őszinte, mély és feltáró céllal fordul e kérdéskörhöz. A kisebbségi kérdés kutatásának nagy hagyománya van a magyar történetírásban és szociológiában, a művészeti vonatkozások azonban kevéssé kutatott területek, bár születtek összefoglalások már pl. a az erdélyi magyar művészetről (Banner Zoltán tollából). A kiállítás alap gondolata már 2004-ben felmerült, a közben bekövetkezett európai események, főleg a franciaországi összecsapások megerősítették, hogy a migráció, kisebbségi lét, identitás, diszkrimináció megoldatlan és napi probléma nemcsak itt a Kárpát-medencében, hanem Nyugat-Európában is. A multikulturalizmus által felvetett új művészi látásmódokat nemcsak az egzotikusnak tűnő kultúrák vizsgálatakor kell bevezetni, hanem ezek a fogalmak alkalmazhatóak egymáshoz közel álló, sőt egymásból táplálkozó kultúrák összefüggésében is. Egzisztencia és művészet, kultúra és kultúrák összefüggéseinek Közép-Európában hagyományos kérdéseit alig szerepelnek a művészettörténet-írásban. A kiállítás arra kérdez rá tehát: valóban hallgat-e ma a kultúrák felett állónak tekintett, újabban (a pragmatikus szempontokat előtérbe helyező művészetkritikában) azonban a társadalmi munkamegosztásban részt vállaló művészet?

A kiállítás koncepciójának központi szervező ereje az érzékenység – többek között az egyetemes kisebbségi problematika iránt – az, amit az anyanemzet kortárs művészetében, sajnos, alig találtunk meg, s amivel nem a művészet kisebbségi jellegét,

hanem éppen a művészet és kultúra egyetemességét szeretnénk volna reprezentálni Magyarországon. A kiállításon szereplő műveket nem tematikájuk szervezi, hanem azt feltételezte az eredeti koncepció, hogy egy kisebbségi létben lévő művész eleve érzékenyebb, fogékonyabb a világban meglévő diszkrimináció problémájára.

A kisebbségi kontextussal együtt járó politikai és művészi érzékenység vezette a kiállítás szervezőit arra az elhatározásra, hogy a kiállítás védnökének Sólyom Lászlót a Magyar Köztársaság elnökét kéri fel, akinek személye a problémáról való irányzatok fölötti gondolkodást testesíti meg.

Visszakanyarodva a kiállítással kapcsolatban felmerült művészet- és társadalompolitikai problémákhoz, a következő kérdésekre kerestük a művészi kifejezőmódban rejlő válaszokat: a kisebbségben élő etnikumok életkörülményei, intézményei lehetővé teszik-e körükben a művészet születését ma? Művészet-e az, ami kisebbségben születik, a kisebbség értelmezése szerint művészetként? Meg tud-e jelenni ez művészetként, nyilvános tud-e lenni a kisebbségi, a többségi, esetenként az anyaországi és az egyetemes kultúrában? A migráció, a nemzetváltás vagy a kettős nemzeti identitás napjainkban egyre gyakoribb lételménye meg tud-e fogalmazódni relevánsan és miként a művészetben? Nem foglalkozunk tehát azzal, hogy van-e vagy nincs kisebbségi művészet, s nem próbáljuk ezt definiálni. Ezt a szövegszöveget nem használjuk, a művészet vonatkozásában értelmetlen. Munkánk során véleményünk szerint megoldatlan politikai-társadalmi szituációban és annak következményeként született művek kapcsán keressük helyüket a kortárs művészetben. Meggyőződésünk szerint a nálunk adott, égető kisebbségi téma művészi megjelenítése a nemzetközi kortárs művészet markáns vonulatához tartozik.

Eddig a kiállítás elvi hátterét ismerhettük meg, a következőkben a kör szűkül és a hely és idő behatárolta közös térre térek át. A tárlat szervezésének kezdetekor négy kurátort kértünk föl, hármát a határon túli magyar kisebbség művészetének ismerői közül (Kubickova Klára – Szlovákia, Vécsei Nagy Zoltán – Erdély, Szombathy Bálint – Vajdaság) és a magyarországi kisebbségek közül a romák helyzetét ismerő Junghaus Tímeát. Az alap gondolat az volt, hogy a társadalmi-politikai-történelmi és művészeti problematika egy-egy életműben betöltött együttes szerepe, megjelenése alapján szeretnénk hiteles képet adni (és kapni) arról, hogy miről és miként beszélnek, milyen nyilvánosság előtt a kisebbségi létről azok a művészek, akik maguk is nemzeti vagy etnikai értelemben kisebbségből származnak. A kiállítás ezért nem e célra készült műalkotásokból áll, hanem a kurátorok merítették a szerteágazó anyagból. Mindegyikük művészete más és más jelentést, kontextust hordoz – így a kisebbség fogalmát is különbözően határozza meg.

A szlovákiai magyar származású művészek jelentős része elismert szereplője az ország művészeti életének, köztudottan kisebbségiként. Esetükben lezajlani látszik az az asszimilációs folyamat, melynek eredményeképpen Magyarországon például már nem teszünk különbséget a régóta itt élő német, görög stb. származású emberek között. Ugyanakkor vannak Szlovákiában olyan művészek is, akik őrzik magyar identitásukat, és esetenként többszörösen is kisebbségnek számíthat, ha valaki nőművész vagy például zsidó identitással (is) rendelkezik. Sajnos azonban, hogy a felkért szlovákiai magyar művészek nem akarnak beszélni helyzetükről, magukat a szlovák, illetve az egyetemes művészet részének tekintik (ami természetesen rendjén való), s számos félreértés miatt végül is nem jöttek el a kiállításra. Az így keletkezett ürt szlovákiai magyar építészettel próbáltuk meg kitölteni, akik az organikus építészett gyönyörű példáit mutatják be. Az építészektől alkotásainak kiállítását azért is fontosnak tartjuk, mivel elsősorban Magyarországon és Közép-Európa is a világban lezajló tendenciákra összpontosít, figyelmen kívül hagyva a régióban zajló változásokat.

A romániai kisebbségi gondolkodást helyben élő valamint Magyarországra, illetve Nyugat-Európába vándorolt művészek munkái jelenítik meg a kiállításban. Az utóbbiak révén sajátos, a kisebbségi kérdéssel lényegében nem foglalkozó multikulturalitás, illetve

az emigráció-diaszpóra kontextus problematikája is beépült a válogatásba. Különleges jelenségnek számít a transzylvánizmus jegyében magukat magyarnak valló román művészek jelenléte illetve maga az etnikumok felettinek mondható transzylvánizmus gondolat kifejeződése. Nem véletlen, hogy a szétszóródottság érzékeltetésére egy markánsan erre a csoportra jellemző műfaj jelent meg: a művész-levél (Elekes Károly: Levél-paplan, Bunus Ioan – Elekes Károly: Mail art küldemények).

A Vajdaságban a liberális jugoszláviai (titói) politika utáni időszakban jelent meg a kisebbségi kérdés, örvöződve a Jugoszlávia megszűntével bekövetkezett változásokkal, amit a nacionalizmus és a háború tetézett be. Napjaink erőszakos etnikai átforgatása, az önrendelkezés megszüntetése, a másodlagos állampolgári lét következtében tapasztalható egzisztenciális bizonytalanság, a nemzeti-ségi tudat erősödése, nemzetiségi felelősség-tudat, az anyaországhoz való kapcsolódás igénye fogalmazódik meg a művekben, miközben Magyarországon uniós tagsága következtében a távolság szinte áthidalhatatlanná vált. Az erőszak, mint hétköznapi léthelyzet az itt látható képeken a legmeghatározóbb elem. Szétszórt végtagok, bevarrt szájak, szétszakított térképek. Csonkaság. A kegyetlenség mindenütt, ezt érzékelteti a képek alkotója akár szülőhelyén, akár már áttelepülve, Magyarországon élte meg a délvidéki háborút vagy az azt követő atrocitásokat, mutatva, hogy a szülőhelyről elfutni lehet, de elszakadni nem.

A kiállítás koncepciójának kialakításakor e három felsorolt terület magyar alkotóit invitáltuk, de a közös továbbgondolkodás után a Muraközből és Kárpátaljáról is hoztunk anyagot a kiállításra. Ungváron rátaláltunk egy néhány éve elhunyt festő, Szemán Öcsi Ferenc hagyatékára, akinek munkásságát végigkíséri az önéletrajzi műfaj. Hol matyó ruhában, hol makói hagyományával, hol bohócként értelmezi önmagát. Ez az állandó szerepváltás jól mutatja identitás bizonytalanságát / keresését.

A tárlat koncepciójával kapcsolatban kérdés-ként merülhet fel, miért nincsenek itt a magyarországi görög, sváb, örmény, szerb, román kisebbség művészei. A válaszuk egyszerű. Az ő művészeik a magyarországi művészeti oktatás útjait járják végig, ezért formanyelvükben lényeges különbséget nem tudunk kimutatni az individuális jegyeken kívül.

A roma művészet Magyarországon az értelmi-

ségi kezdeményezések ellenére még mindig nem elfogadott a magas kultúrában. Balázs János, Péli Tamás művészete már ismert, sőt elismert, de a cigányság kultúrájára még a népművészet kategóriájára felől közelítődik meg. Pedig közben felnőttek újabb generációk, akiknek az alkotásai már inkább jellemezhetők az art brute, a street art és a kortárs művészet egyéb kategóriáival. A cigány művészet sokrétűsége miatt szűkíteni kellett a bemutatandó alkotók körét, ezért választottunk kétszeres kisebbségi léthelyzetben lévőket: roma nőket a kiállítandó művészek közé. A romák közül választott női alkotók aktív szerepet töltenek be a cigánysággal kapcsolatos társadalmi és művészeti sztereotí-

sá cigányság hétköznapijait, másikon sajátos világképét jelenítve meg.

Az anyag gyűjtése és rendszerezésekor merült föl egy újabb kérdés: a magyarországi művészet reflektál-e a kisebbségre. Az etnikai kisebbségekkel foglalkozót nem találtunk, ám a roma művészet egyes elemeire már fogékony a magyarországi „magas művészet” is. Ezekből a különböző megközelítési módokból szemelgettünk néhányat: a leghagyományosabb szociológiai kontextustól kezdve az atmoszféra ihlette fantáziajátékokig. Itt ütköztethettünk olyan teljesen eltérő nézőpontokat, mint a pozsonyi Huszár Tibor fotográfusé, és tanítványáé az osztrák Magdalena Frey, akik ugyanazokat a

Elekes Károly: Hymnus

Duliskovich Bazil: Szarvasbögés

piák lebontásában, egyúttal a kisebbségi identitás árnyaltabbá változtatásában is. A véletlen úgy hozta, hogy a kiállítás létrehozásakor tanúi lehettünk az alkotási folyamatnak, mivel Ráczné Kalányos Gyöngyi, itt a helyszínen, az Ernst Múzeum falai közt festette meg két hatalmas pannóját, egyiken

szlovákiai roma településeket fotózva egészen más kontextusba helyezik a szociális és kulturális identitásban jelentkező problémákat.

Végül a kiállítás koncepciója kibővült a kulturális identitás kérdést feszegető résszel, ahol olyan művészek munkáiból válogattunk, akik Magyarországon élnek, de sorsuk alakulása folytán erősen kötődnek más kultúrákhoz is (pl. El Kazovszkij, El Hasszan Róza).

A kiállításon végül 35 művész majd 183 alkotása látható, amely igyekszik minél sokrétűbben bemutatni az etnikai és kulturális identitás problémáját. Elsődleges célunk végül is az volt, hogy beszélgetést kezdeményezzünk közös térben a közös terről, és beemeljük a marginálisan kezelt kérdést a művészettörténet-írás fő áramába. Ehhez szeretne hozzájárulni a kiállításához kapcsolódó kötet is, valamint az a társművészeti programsorozat is, amely a közös térben folyik. Uhl Gabriella

Szilágyi Lenke: Baktalórándháza III.

Magdalena Frey: Roma

Magyar fotósok Krakkóban

Budapest feeling egész májusban

Magyarország – ezen belül Budapest – volt a május 31-ig tartó krakkói Nemzetközi Fotóhónap díszvendége. A nemzetközi mezőnyben többek között Michael Ackerman, Paolo Ventura, Olivio Barbieri, Kuba Dabrowski és Reiner Riedler érkezett; hogy csak a legismertebbeket említsük. A magyar szervezőknek, az idén öt éves Krakkói Magyar Centrumnak, illetve a Magyar Fotográfusok Háza – Mai Manó Háznak körülbelül a lehetetlent kellett megvalósítaniuk a régi krakkói sörgyár területén, egy olyan városban, ahol minden sarkon fotókiállítás volt: bemutatni Budapestet úgy, hogy érdekes legyen. Sikerült nekik.

A gyűjteményes tárlat Budapest feeling címmel volt látható a leginkább a pesti Tűzraktérre hajazó régi gyáremlékben – a két helyszín közötti különbség nagyjából pont annyi, mint a Krakkó és Budapest közti különbség: a lengyel változat sokkal kevésbé van lerohadva (bár, hogy azért annyira ne irigykedjünk, a krakkói utcák egész hónapban ugyanúgy fel voltak bontva, mint a pestiek; csak ott nem az önkormányzati választások kimenetele, hanem a pápa látogatása volt a tét).

A válogatásnak köszönhetően egyszerre rajzolódtott ki Budapest és a budapesti fotográfia feelingje Krakkóban – a végeredmény magyar szemmel pontos volt, míg a meglehetősen nagy lengyel és nemzetközi érdeklődés azt mutatta, külföldön elég kíváncsiak a másfajta – a Parlamenten, a Mátyás-templomon és a Váci utcán túli – Budapestre.

Csizék Gabriellának, a Mai Manó Ház művésze-ti vezetőjének, a kiállítás kurátorának koncepciója a rendezéskor az volt, hogy a sörgyár labirintusszerű terei épp úgy járhatók be, mint ahogy a város – ezt alapul véve helyezték el a különböző technikájú és jellegű képeket a zegzugos térben. Míg a földszinten inkább a dokumentarista munkák – például Benkő Imre: Blues – voltak láthatók, egyre feljebb haladva a színesebb anyagok kerültek a falra. Ügyeltek arra is, hogy több fotógeneráció jelenjen meg a tárlaton, a különböző korokban a különböző korúaknak ugyanis másnak és másnak tűnik Budapest: Kerekes Gábor hetvenes-nyolcvanas években készült minimalista fotói például a szürkének tűnő, élet nélküli, lakásokban bujkáló Pest arcát mutatták meg, míg mondjuk Szilágyi Lenke és Tóth Szilvi felszabadult, ezerszínű partifotói tipikusan XXI. századiak. Megint más világ Csósó Gabriella meditatív, letisztult Duna-part sorozata; vagy Illés Barna Balkonon túl című kísérlete – utóbbi képek egy VIII. kerületi erkélyről készültek, az ötlet jó példája annak, hogy nemcsak a városnak van végtelen számú arca, hanem egyetlen utca egyetlen szöglete is a lehetőségek tárháza a fotósoknak.

A szándék szerint a kiállításlátogató a végén valamiféle mozaikélménnyel távozott – a rendező szerint a teljességet ilyen feltételek mellett leginkább így lehet megmutatni.

A fotók mellől nem maradtak el az installációk és vetítések sem. Szabics Ágnes Túlélési gyakorlata a kiállítás egyik legkülönösebb műve volt: a sörgyár egyik kályhájában elrejtett alkotásra mindössze egy nyíl figyelmeztette a látogatókat. Szabics egy, a tűzről készített fotóját fagyasztotta vízbe – az olvadás során fokozatosan tűnt elő a jégből a fénykép. Balikó Emese kissé meditatív arc-fényjátéka szintén szokatlanságával hívta fel magára a figyelmet – olyannyira, hogy voltak, akik negyedórát szenteltek a félpercenként ritmikusan ismétlődő látványra. A látogatók az egyik helyiségben magyar fotótörténetről szóló CD-t is végignézhettek – a kiállítás kurátora szerint ez azért volt nagyon fontos, mert a kortárs magyar fényképezést csak akkor kerülhet méltó helyére nemzetközi viszonylatban, ha azt a múlt értékeire építve mutatjuk be.

A budapesti életérzést fogták meg Fodor János kisfilmjei, a városi etűdök is. (Az installációk és vetítések pénz – és jég – hiányában sajnos csak az első napon voltak láthatók).

A városon belüli zárt világokat fogta meg Kovács Dániel érzékeny szépségű, itthon igen hamar ismertté és elismertté vált öregek otthona-sorozata (az érdeklődésből úgy tűnt, a megnyitón jelen lévők is különösen fogékonyak erre az érzékenységre) vagy Dezső Tamástól az Űgető végnapjai, míg a budapesti metró feelingjét (khm...) pontosan idézte Barakonyi Szabolcs Metrósorozata.

Alapelképzelés volt az is, hogy fotótechnikailag is legyen sokszínű a tárlat; a hagyományos technikával készült, paszpartuzott, keretezett képektől a falra fel-tűzött, digitális nagyításokig.

Nem egy kép egyébként ezen a tárlaton látható először: Puklus Péter bizonyos munkái ekkora nagyításban még sehol nem jelentek meg, csakúgy, mint Fabricius Anna „szobaszentjei”; Barakonyi Szabolcs pedig egy, még folyamatban lévő munka elkészült darabjait mutatta be.

Az országimázst a megnyitó napján a krakkói magyar Ördög konyhája étterem és a Besh o' drom zenekar építette tovább – éjjelig.

Péntek Orsolya

Itália után, Tibet előtt

Villáminterjú Száraz Miklós Györggyel

A vár alatti kis kávézóban, ahol találkozunk, kortárs magyar festők képei lógnak körben a falakon. Tenyérnyi szabad felület sincs, a festmények rámai összeérnek, kép kép mellett, egészen a mennyezetig. Törzsvendég itt az író, mert ahogy megérkezik, a fiatal lány már nyúl is az öblös vörösboros poharakért. Behúzódnak a palackkal egy csendesebb sarokba.

– *Tavaly olaszul is megjelent első regénye Az Ezüst Macska, amit jelöltek a Premio Acerbire, vagyis a Giuseppe Acerbi-díjra. Mi az olasz kiadás története?*

– Két éve megkeresett egy milánói könyvkiadó, az Edizioni Anfora, hogy szívesen kiadná a könyvemet. Ez egy kis cég, de nagyon lendületes és koncepciózus. Tulajdonosa, Alain Lapointe úgy döntött, hogy Közép-Európa irodalmát fogja bemutatni Itáliában: Az már az én külön szerencsém, vagy mondjuk úgy, a felsőbb hatalmak jóindulata, hogy felesége, Szilágyi Mónika olvasta egykor az Ezüst Macskát. Tetszett neki, így hát Füst Milán, Szabó Magda, Oravecz Imre és Grendel Lajos egy-egy könyve után az enyémre esett a választás. A fordítás jól megizsasztotta a fordítónőt, és persze engem is, de azért a könyv 2005 őszén – egyidőben a Helikon Könyvkiadó által gondozott harmadik magyar nyelvű kiadással – megjelent, és valamivel később, talán úgy december közepe táján, az is ki-derült, hogy nevezték az Acerbi-díjra.

– *Mit kell tudnunk erről a díjról?*

– A díjat 1993-ban alapították az észak-itáliai, pontosabban a lombardiai Castel Goffredóban. Ez egy tízezer lakosú, csöppnyi városka, árkádos főtérrrel, a tér egyik végében templommal, a másiban a reneszánsz városházával, s az Acerbi-család száz éves, lakótornyos palotájával. Az alapítók célja az volt, hogy megismertessék az olasz olvasókkal

a kortárs világirodalom Itáliában még ismeretlen alkotásait. Minden évben egy-egy nemzet prózája kerül terítékre; tavaly a román Cartarescu, tavalyelőtt Carlos Fuentes lett a díjazott. Idén, mi magyarok vagyunk a főszereplők. Grendel Lajos és Zilahy Péter egy-egy könyvével versenyez a „Macska”. Március elején kint jártunk mindhárman, s a Római Magyar Akadémiával együtt, amolyan irodalmi talkshow-féleség keretében bemutatkoztunk Castel Goffredóban a szakmai és az olvasói zsűri- nek. A bemutatkozó szereplés végén szétosztottak mindhármunk könyvéből körülbelül 250-250 példányt. Azért ennyit, mert a zsűri két részből áll. A szakmai zsűrit milánói és mantovai irodalomtudósok, egyetemi professzorok alkotják. Öten vannak, szavazatuk egyenként öt pontot ér. De, ami igazán izgalmas, az az olvasói zsűri. Ők kétszázötvenen vannak, szavazatuk egy-egy pont és mindannyian különböző lombardiai könyvtárak olvasói. Vannak köztük hentesek, mérnökök, tanárok, virágárusok. Még egy börtön – pszichésen terhelte elítéltek börtöne – könyvtárának olvasói közül is beválogattak párat a zsűribe. Mindenki elolvassa mindhárom munkát, aztán szavaz.

– *Mikor születik meg az eredmény?*

– A szavazás és a döntés júliusban lesz, akkor-tájt Budapestre látogat majd az olasz szervezőbizottság, bemutatják a díjat és a városukat. Az ünnepélyes eredményhirdetés Castel Goffredóban zajlik majd novemberben.

– *Mi vonzotta az irodalmi élethez?*

– Talán azért lettem író, mert megijedtem a kötelező precizitástól. Azt hittem, az írónak nagyobb a szabadsága, ma már tudom, ez is rabszolgaság.

– *Negyven napra Tibetbe utazik a napokban.*

– Zarándoklatra megyek a Kailas-hegyre, ahol Siva trónol – a pusztító és építő, a dühöngő és a szelíd, a világot újrateremtő. Hosszú út lesz lakatlan területeken, romvárosokon át, jaktenyészők közt, irdatlan hágókon. Gondolom, valamilyen írás is születik majd, talán könyv is. De ezt csak akkor tudom megmondani, ha már visszajöttem.

Urbán Péter

Száraz Miklós György 1958-ban született, 1991 óta ír és publikál rendszeresen.

Szépirodalmi munkái: Az Ezüst Macska (regény, első kiadás: Bp. Dunakanyar 2000 Könyvkiadó, 1997., második kiadás: Bp. Magyar Könyvklub, 1999., harmadik kiadás: Bp. Helikon Kiadó, 2005., olasz kiadás: Alla locanda del Gatto d'Argento, Edizioni Anfora, Milánó, 2005.); Lovak a ködben (regény, Bp. Magyar Könyvklub, 2001.); Menyasszonyfátyol (kisregény, Bp. Szabad Föld Kiskönyvtár 21. kötet, 2001.); ¡Ó, Santo Domingo! (regény-esszé, Bp. Magyar Könyvklub, 2003.).

Ezekon kívül több esszékötet, képes könyv, hangjáték és számtalan publicisztika színesíti az írói bibliográfiát. Tagja a Magyar Írószövetségnek és a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének, 2003-ban József Attila-díjat és Fitz József díjat kapott.

Vinczellér Istvánnak ítelték oda a Magyar Művészeti Akadémia képzőművész tagjai az idei Koller-díjat. Az elismerést az Akadémia épületében adták át május 11-én.

Dumitrescu, Mircea: Parabola boltii sau Timpului, A boltív, avagy az Idő parabolája, 1987, selyempapír, fametszet, (sorszám nélkül), 86,5x64 cm

Novotny Tihamér

Az életörömök és életfilozófiák egy mai modern klasszikusa

Mircea Dumitrescu 35 fekete-fehér fametszete [Vincze Galéria (Szent Mihály Kápolna, Budai Vár – Halászbástya), 2006. május 6. – június 4.]

A bukaresti illetőségű Mircea Dumitrescu három különleges eljárással készített, nagyméretű fametszetével a Dunaharaszti Baktay Ervin Kortárs Képzőművészeti Gyűjteményében találkoztam először. Azóta a Szöllősi Nagy Klotild (volt igazgatónő) és Somogyi György festőművész, valamint a Patak Csoport által, illetve Vörösváry Ákos letéti anyagából létrehozott színvonalas gyűjteményt feldolgozva, amelyből, ha az anyagi lehetőségek ezt megengedik, talán még az idén

egy gyönyörű könyv is születik. A művészetrajzok összeállítása során elektronikus levelezés útján kerültem kapcsolatba Dumitrescu erdélyi származású, magyar feleségével, Orbán Annával, aki (segély)kérésemet készségesen teljesítette. Tehát illik, hogy röviden megosszam az olvasókkal azokat az alapinformációkat, amelyeket tőle kaptam férjére vonatkozóan. Mircea Dumitrescu 1941-ben született, Romániában. 1965-ben végzett a bukaresti Nicolae Grigorescu Képzőmű-

vészeti Főiskola grafikai osztályán. 1968-tól szerepel a romániai és nemzetközi kiállításokon. 1990-től tanárként dolgozik, s ugyanettől az évtől a Bukaresti Képzőművészeti Akadémia tudományos titkára, valamint a Bukaresti Nemzeti Művészeti Egyetem szenátusának és tanári testületének tagja. 1999-től a Bukaresti Nemzeti Művészeti Egyetem katedrafőnöke. Neves lapok (Contemporanul, Cuvîntul, Memoria, Drepturile omului, Teatrul, Manuscriptum stb.), bibliofil könyvek és albumok grafikai arculattervezője. Nemzetközileg ismert grafikus, akit eddig több rangos könyvillusztrátori és szép könyvért járó díjjal jutalmaztak.

Mircea Dumitrescu tehát, bár szobrokat is készít, elsősorban grafikai és ezen belül fametszeti által szerzett tekintélyt és elismerést magának a hazai és a nemzetközi képzőművészeti életben. Már „nagyon fiatalon jelentkezett könyvillusztrációival, elsősorban versillusztrációkkal, amelyekkel minden esetben sikerült megjelenítenie az irodalmi szövegek líraiságát. Alapos tudású vésnök adottságát eredményesen érvényesíti a képi kifejezés fokozásánál” – írta róla Adrian Stoica, 1971-ben.* Vincze László rusztikus galériájában most 35 darab vászonra nyomtatott, bravúros fametszetét tekinthették meg a látogatók.

Amint közismert a fametszet a legrégebb grafikai eljárások egyike. Szinte egyidős a kínai és japán kultúrával, tudniillik ez a technika a selymfestőiparból fejlődött ki, hogy azután kiszakadva belőle, saját pályáját fussa be. A távol-keleti ókorban tájképekbe komponált emberi és állati figurákat ábrázoltak a finom szöveteiken, majd buddhista sztrák, azaz szent könyvek illusztrálására és fogadalmi ajándékok, illetve képek (textil vagy papírdarabocskák) rituális pecsételésére szolgált ez az agyag majd fadúcokat használó eljárás. A XVII. századra már önálló képként vagy albumként, festészeti tankönyvként is igen népszerűvé vált. Európába valószínűleg Japánon keresztül érkezett ez a technika, majd a reneszánszon át a XIX. század folyamán érte el legmagasabb fejlettségi szintjét, elsősorban a reprodukálás területén. A leghíresebb műhelyek és mesterek a XV – XVI. század idején Dürer, Holbein és Altdorfer egyedi tollrajzait, a XIX. század vége felé pedig már az impresszionisták festményeit reprodukálták a tónus, az egyéni festésmód, a faktúra, az ecsetkezelés sajátosságait is híven utánozó, elképesztő tökéletességgel. A fényképezés feltalálásával azonban a reprodukciós iparban bekövetkező korszakváltó fejlődés miatt a fametszet elveszítette megélhetési forrását, úgymond kenyerét, de ezzel mégis jól járt, mert végre elnyerte autonómiáját a legújabb kori képzőművészet területén.

Az európai modern művészet például már megszületése pillanatában élénk érdeklődést mutatott a népi és vallásos témáit fametszetek és üveghátlap-festmények iránt, sőt minden olyan vizuális jelenség iránt, amely nem a kultúra „akadémiai” jellegű, túlértékelt, túlfinomult fokozhatatlan világából származott. Szinte berobbant a művészeti életbe mindaz, ami naivnak, ősiinek, keresetlennek, nyersnek, úgymond műveletlennek, primitívnek, mégis őszintének és kifejezőnek hatott. „Szép dolog a hagyomány – mondotta Franz Marc –, de a legszebb hagyományt teremteni, nem pedig élni belőle.” Kandinszkijék szerették és tisztelték a hagyományok azon kreatív, őszintős, egyszerű, erő-

teljes és szabad formáit, amelyből meríteni és megújulni tudtak, de az odafordulás által nem kellett hátrahagyni, nem kellett elveszíteni alkotói szabadságukat.

Mircea Dumitrescu fametszeteiben azonban mintha e felhalmozódott kultúra legalább három rétege ötvöződné. A vászonra nyomott, rendkívül bonyolult vonalvezetésekre képes képek nemcsak megidézik a fametszés ősi, a távol-keleti selymfestőiparból kinövő eljárás lényegi természetét, de elhítték velünk azt is, hogy az alkotónak nagyon sok köze van e technika reneszánsz klasszikusainak (Elefánt, Metafizikus pác) és a modernek stílus- és világsszemléleteihez is.

„A művész meghatározott térbe helyezi a figurákat, vagy szigorú vonalak rendjébe, vagy egyszínűségében, mélységében nyitott térbe, gazdag lírai telítettséggel. Figurái belső feszültség visszhangjai, egy expresszionista telér kifejezői” – mondja munkamódszeréről Mircea Dumitrescu.*

Ha mélyen elmerülünk bravúros fametszeteinek világában, azonnal feltűnik nekünk, hogy milyen különös, ellentétekre alapozott téri helyzeteket képes teremteni grafikai lapjain, vagy jelen esetben zsinórokra csíptetett, száradó abroszokra emlékeztető vászonnyomatain, s hogy mennyire szereti az illuzórikus síkban és térben cikázó vonalainak útját a határozott felismerhetőség határán túla vinni, s már-már követhetetlenül rafinálttá, felfokozottá, szenvedélyessé, szálguldvá tenni. Ízesen, szellemesen, szabatosan, merészen, (vívó)mesteri módon rajzolt emberi-tárgyi-környezeti viszonyokról és élethelyzetekről szóló mindig figurális metszetein, mindig feltűnik valami vázyszerűség, ami lehet konkrét rajzi motívum – mondjuk egy mérőszál (egy colstok, csuklónyakkó mérővessző) a Pozicionális ciklusában, vagy egy monumentális ácsolt tetőszerkezet a Boltív avagy az Idő parabolája című sorozatában –, de lehet absztrakt vagy dekoratív sáv- és vonalszerűség is, amelyek közé beszorulnak, vagy amelyekre felcsavarodnak, s amelyeket szinte felemésztenek, megsemmisítenek, szétszaggatnak a pörgő-forgó, nagy sebességgel közeledő, gesztusszerűen gabalyodó, szürreális dimenziókat nyitó vonalak.

Úgy érzem, hogy Bacon és Velickovic expresszív világa is jelen van ezeken a képeken. Tudniillik Mircea Dumitrescu a függőlegesen vagy vízszintesen tagolt síkot, az egy ponton léptékváltásszerűen megnyíló, zárt rendszerű vagy mélységében körkörös szerkezetű teret, a statikát és a dinamikát, a felnagyított nyomtatott kép rászterszerűségét és a rajzolt vonal lüktető energiáját, szenvedélyét, sebességét, a torzító gesztust (egyes képeinek motívumait mintha bemozduló, hullámos üveglapon keresztül látnánk) és az egzisztencialistán vagy pszichedelikusan (tudattágult) szorongó lelki tartalmakat egyszerre képes ötvözni kétségtelenül egyéni hangvételű fametszetein. (Rekvim egy festőkollegának, A-C.)

De Az élet örömeinek mítosza, A-E című ciklusában felfedezhetjük egy másik oldalát is Dumitrescunak: a szomorkás szatíra, a humoros groteszk és a komikus ironia iránti vonzalmát. Megkapóan megnevezett és szívbemarkolóan megmosolygató külvárosi, vidéki élethelyzetekkel és emberi karakterekkel (esküvői pár, lakodalmass asztal, kávéházi társaság) ismerkedhetünk meg ezeken a felnagyított rászter-képeket utánozó fametszeteiken... (Ezek a képek felfogásukban mintha lelki rokonságban állnának Bernáth/y/ Sándor egykori, a '70-es '80-as években készült, ironikus hangvételű, csilárdi fényképeket és újságforókat parodizáló festményeivel

(lásd, pl. Édesbrigád, 1979; Asszonyok milyen a torta?, 1984).

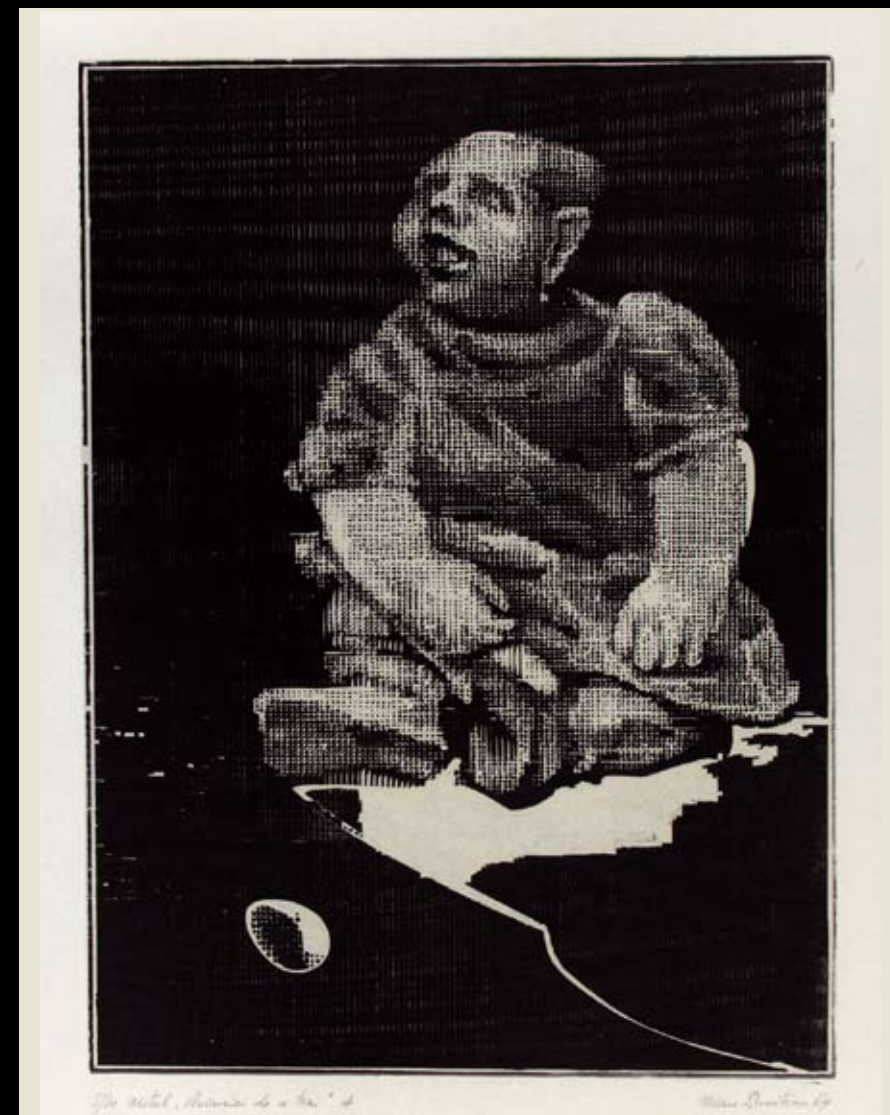
Végezetül engedtessek meg egy zárójeles (stílus történeti vonatkozású) megjegyzés. A Vasile Kazar által képviselt szubjektív, szürreális és expresszív rajzstílusnak, s az ezt követően, a '70-es években kibontakozó, például a Șerban Gabrea- és Sorin Dumitrescu-féle, koordináták közé függesztett vagy kényszerített, jegyzetelő, firka- és gesztusszerű, dinamikus vonalkultúrának nagy táborra kerekedett Bukarestben. S ezt az „iskolát” nemcsak az itt végzett magyar növendékek (pl. Pusztai Péter, Kovács Johanna, Bartha Sándor, Jován György stb.) közvetítették Erdély és Magyarország felé, de a kolozsvári főiskolán végzett művészek közül is sokan mások, akik Kelet és Nyugat között állva egy-egy sajátos fejleményt hoztak létre ennek a legfőképpen Bacon és Velickovic lábán álló, de Bukarestből is tudomást vevő korabeli stílusörökvésnek. (Pl. Ady József /1950-1991/, Elekes Károly, Borgó György Csaba.) Tehát ennek a stílusbokornak egy önálló karakterű ágát, bravúrosan kiművelt, szabatosan fogalmazott, rendkívül pontos és precíz hajtását hozta létre Mircea Dumitrescu, az erdélyi és a magyar művésztelepeken is gyakran megforduló, kvalitásos művész.

Fametszetei igazi élet- és rajzfilozófiai csemegék, ínycsemegek...

Dumitrescu, Mircea: Mitul bucuriei de la trai (B), Az élet örömeinek mítosza (B), 1969, selyempapír, fametszet, (5/20), 86,5x64 cm

A csillaggal jelölt részek Orbán Anna fordításai.

Dumitrescu, Mircea: Mitul bucuriei de a trai (A), Az élet örömeinek mítosza (A), 1969, selyempapír, fametszet, (5/20), 86,5x64 cm

Zöldben tetőtől talpig

Hüvelykem zöld, és mutató ujjam is, mert a helyi csodanagy áruházban akartam venni mentát és bazsalikomot, élő növényt, de úgy alakult, hogy kis növesű lévén lábujjhegyre kellett állnom, és még így is nyújtózkodva értem el csak a levelet, aminél fogva magam felé húztam a cserepest. Nem láthattam azonban, hogy az alsó levélzet ezen darabja rothadt volt némiképp, két ujjamra vastagon tapadt a nyúlós, nyálkás zöldes ektoplaszma. Kézműs az eladóterben persze sehol (öblös bölcsész-táskából papír zsebkenő előkotorász, művelet során írat, könyv maszatol).

Green thumbs, mondja az angol azokra, akiknek a kertészkedéshez különleges érzékük vagy, két hüvelyket említ tehát (pedig igazából a többi ujjra is szükség van), szó szerint tehát csak jobb kezemre lehet érteni ezt. Mert amúgy a növényekhez se érzékem, se affinitásom, érzik is talán, lelken szárad egy mimóza, amit még hároméves gyerekként addig piszteráltam, míg sorra csukta be levélszárait, és ha végre egyiket kinyitotta, azonnal hozzápiszkáltam megint, szegény növény végkimerülésben és akut fotoszintézis-elégtelenségben hunyt el, a pokolban fo-

Dante Gabriel Rossetti: Beata Beatrix

gok sercegni miatta, asszem. Én okoztam vagy négy ajándék bonsai fa halálát, és tán hét ládányi erkély-muskátlit, no meg az iskolában boncolt petúniákét; ennyi talán a növényiség ellen elkövetett bűntetteim sora, plusz a bazsalikom, amit tegnap vásároltam. Nem fogja sokáig bírni nálam, tudom, mert főzők ma rejtszínes pulykaragut, abba kifejezetten illik, és a héten zöldséges hal is lesz, meg olasz paradicsomleves és esti nassra mozzarella-t vettem, az valósággal zabálja a bazsalikom-nyesedéket. Mindenesetre, mint karácsony előtt az élőhalat szokás éltetni tovább, ezt a növényt az ablakpárkányomra tettem, és öntözöm is, szép zöld, boldogan él, míg el nem fogy, szezonja van, olcsóbb és aromásabb a száritottnál.

Az úgy van, hogy én nem hiszek a szinkronicitásban, de mindig ilyesmi történik velem, vagy csak jobban figyelek, azért, a fene tudja, de már évek óta ez van, mindenféle furcsa véletlenek és egybeesések követik egymást nálam rövid szekvenciákban. Januárban például a Google történetéről szóló könyvet fordítottam, és amerikai szerző idézte a Gilgamest, még jó, hogy megvan itthon, megkerestem és beemeltem a megfelelő magyar szöveget, és nem tettem vissza az eposzt a könyvespolc legfetejére, mert lusta voltam, és tessék, egy héttel később, a bagdadi tolvajokról szóló munkában megint idézték, még jó hogy kéznél volt éppen. A múlt héten meg A. S. Byatt: Possession című regényének szerkesztési munkálatai során Freud került szóba, utánanéztam rendesen, pontos-e a hivatkozás, és tessék, másnap megbíztak egy regény fordításával, és mit ad a tudatalatti, az opusz Freud amerikai útjáról szól. Tegnap pedig kora reggel vásárolni mentem, és ért az előbbieken leírt kis baleset, és a vásárlás végeztével kocsiba ültem, bekapcsoltam a rádiót és... és a Kossuthon a „Green Sleeves” című angol népdal szólt, aminek szövegét a legenda szerint hagyományos dallamra VIII. Henrik király írta volt, még akkor, amikor Boleyn Annának csapta a szelet, és utánanézttem, Dante Gabriel Rossetti le is festette zöld ujjú ruhában a hölgyet, még abban az állapotában persze, mielőtt a zöldszemű szörny felbujtására házasságtörés és árulás vádjával királyura lefejeztette volna.

Szóval kísért a zöld szín mostanság, és egy osto-

ba (zöld) diák-paradoxon jut eszembe róla, hogy „én nem szeretem az uborkát, és ez jó, mert ha szeretném, megenném, pedig nagyon utálom.” Így vagyok én a zölddel is; körülnéztem a lakásban, és furcsa, furcsa, hogy alig van zöld tárgyam, száznál több darabból álló bögregyűjteményemben összesen hat zöld színű van, a mintásakat is beleértve. Van egy kis ónixlapos asztal és egy másik kő, amivel éppen munkában levő, nyitott könyvemet szoktam nyomtatni le, hogy a lapok ne lefegjenek. Olyan zöld, mintha vízfesték folyt volna meg véletlenül a papíron, csillogó fémes és kristályos fehér foltok vannak benne, gyönyörűk. Nem tudom, milyen kő. Már régóta akarom meg tudni, de nem sikerült még.

A minap, hogy teljes legyen a véletlenek sora, szintén fordításhoz utána kellett néznem annak is, miből készítették a zöld festéket anno. Mert klorofilből lenne a legegyszerűbb, de az elbomlik, festészeti szempontból sajnos, fűfolt-mosás vonatkozásában szerencsére. Van zöldföld (meleg, barnás veronai és erős cseh, agyagos vasszilikát), malachitzöld (bázisos réz-karbonát), rézre (grünspan, bázisos réz-acetát), króm-oxid-hidrát-zöld, sötét permannenzöld, króm-oxid-zöld, kobaltzöld, schweinfurti zöld (Veronese-zöld, mérgező, konkrétan, mert arzén, erősen mérgező), és van cinkzöld, krómzöld (ezeket sem nyalogatnám), kadmiumzöld, hookerzöld, nedvzöld, heliogenzöld.

Néhány érdekességet találok még a nagy kutakodásban. Van olyan adat, miszerint Napóleon halálához is nagymértékben hozzájárult az arzéntartalmú zöld festékekkel színezett tapéta. Terra verdét használtak az emberi bőrszín alapfestésére, rá mérszfehér és cinóber került, így nyertek élethű testszín Cennino korában. Robin Hood és csapata, zöldruhások, nem terepszínű álcazás céljából használták ezt a színt a sherwoodi setét erdőben, hanem kérdés és propaganda oka volt a viseletnek. A kék festőcsillenggel és sárga festőrezedával elért Lincoln-zöld avagy „parádézöld” igen drága volt. Így törtek (zöld) borsot a nottinghami sheriff orra alá, tudatván, a gazdagoktól rabolt javakból a szegényeket öltöztetik fel, nem is akárhogyan.

Azt nem tudom, ki találta ki, hogy a kórházi zöld nyugtat, vagyis azért festik, mázolja, csempézik zöldre az egészségügyi ellátó intézmények falait, hogy a beteg aggodalmait csillapuljanak, de azt hiszem, nálam ez nem talált, én valahogy másképpen működök. Arra a jellegzetes libazöldre, amit nálunk a kórházakban bevezettek, én tiszta ideg leszek, feltételes reflex talán, kéz- és lábtörés, agyhártya-gyulladás, két szülés, egyéb műtétek során néztem eleget, fertőtlenítőszer-szaggal együtt előnt a zöld epe, hányingerem támad és menekülnék. A múltkor barátnőt látogattam helyi intézményben, és hogy ne kelljen bent maradnunk, kimentünk a zöldbe, zöld padra, néztünk bronzszobron zöld patinát, aztán hazamentem.

Vissza a zöldet tartalmazó szöveghez, Dante Gabriel Rosettiről. Jut eszembe, nagyon szép az a zöld, amit a Beata Beatrix című képén használt. Mohazöld talán, szeretném látni eredetiben is, a Tate Gallery-ben van, Londonban, megnézem magamnak majd, ha eljutok oda. Furcsa kép ez, a zöldszemű szörnyeteg keze szintén benne van, a modell ugyanis Elizabeth Elleanor Siddal, költő- és festőnő, aki Rosettinek hét évig jegyese, két évig felesége volt. Modellje más képeknek is, Millet róla festette híres Opheliáját, melynek során a hölgy órák hosszat ruhástól feküdt vízzel teli kádban, ettől beteg lett, az orvos laudániumot írt fel neki, amire aztán rászokott, és amikor férje megcsalta, túladagolta magát a szert. Temetésén Rosetti a koporsóba dobta saját verseit. Hét évvel később aztán, amikor már egy másik nőbe volt halálosan szerelmes, kihantoltatta holt asszonya testét, hogy kézíratait visszakapja. Beata Beatrix hat évig készült, két évvel Elizabeth halála után kezdte a munkát, emlékezetből, a téma Dante műzsája „hivatalosan”. Mondom, szép ez a zöld.

Kék meg sárga vegyülete. Egyszerre az élet és halál színe. Az élet – bújj-bújj zöldág – még világos, János evangélista színe, zöld a vegetáció, a halhatatlanság jelképe, remény, bölcsesség, Szentlélek, sőt többi. A halálhoz már nehezebb asszociálni, hacsak a mérgeződség nem indok, innen a halál jelentés, és hogy az a Sátán teste és szeme gyakran zöld az ikonográfiában. Mohamed próféta szent színe is, persze, a békéé kinyilatkoztatási szinten.

Nemrégiben függőágyat vettem. Hirdetési újságban láttam (véletlenül, ilyesmit nem olvasok), olcsó, ezeröttszáz forintos darab, anyaga vászon, zöld-drapp csíkos. Nem ez az első, volt hálós szerkezetű is, de az megmérgetett és gyengének találtatt. Ez masszívnak látszik. Kimentem vele az erdőbe, tájvédelmi körzet, fák közel egymáshoz, kötélt két alkalmas ágon átdob, karabiner beakaszt. Amatőr módszer, a közép-amerikai indiánoknak valahogy nem volt szükségük ilyen modern alkalmatosságra függőágy-felkötéshez, megoldották csomóval, de én ehhez már ügyetlen vagyok és fő a biztonság, mert nagyot lehet esni. Ágy kifeszül, belemászom. Lombsátor felettem, meg a csillagtalan ég, verőfény, pontosabban, bántja a szemem, becsukom tehát. Könnyezik. Megdörzsölöm. Koncentrikus, zöld-sárga Vasarely-festmény körök cikáznak szemhéjam vetítővászonán. Könyv a fejemre, Rushdie-t olvasok éppen, illetve, majd ha újra látok, fél óra múlva talán, ha kicsit odébb megy a Nap, a Mór utolsó sóhaját, angolul, írom belőle doktori disszertáciomat egyszer. Kint maradnék éjszakára is, hátizsákkal, olyan jó ez a ringatás; összekuporodok, hálóság van a kocsiában, mint mindig, hátha barátoknál éjszakázom, ne kelljen ágyneműt húzniuk, ilyesmi; de nem maradhatok, másfél órára szabott vakáció ez, haza kell mennem, vár a munka.

Fagylaltot veszek a széplaki cukrászdában, pisztáciazöld, mert pisztácia ízű, és házilag készítenő tortára néhány marcipánrózsát, zöld levelet.

Holnap este Johnnal zöld teát iszunk, hárssteát talán, vagy mentát, amire kedvünk lesz éppen, ő választ, cukor, citrom és tej nélkül, csak úgy, natúr, aranyárgás-zöld gőzölgő italt, vagy könnyű zöld bort (green wine), idei, ausztrál termék, friss, gyümölcsös, és beszélgetünk majd, míg el nem alszunk. Esti mese nem lesz, apropó, a mesékben szereplő zöld ruhás vadász általában maga az ördög, kinek bibliáját zöld asztalon forgatják főképp. Jut eszembe, az angol színházakban a színészek társalgója green room, zöld szoba.

Fél har tájban indultam az erdőből haza. Ülök fekete kocsiba be, indítok, és még ki sem érek a betonútra, amikor a rádióban Cseh Tamás énekel meg bizonyos Horváth Anna nevű lányt, a tőle volt négy abortuszát, egy régi társas kirándulást, Párizs és London és Amsterdam körutazást, és hogy lement gyufáért, azt mondta, de magával vitte kék útlevelet, benne fényképét és a nevét, meg elképzeli, amint Londonban alszik, zöld takaróban, zöldben tetőtől talpig, nananna nanna nanna nanna nanna.

A rácsos kapu is zöldre van festve, ráadásul.

Szöveg és kép: Bozai Ágota

Beauty

„Miért képzőművészeti és nem szépművészeti az egyetemünk neve?” – merül fel a kérdés bennem az idei év végi kiállítás kapcsán. Egy lehetséges válasznak itt van a címadó mű: Nagy Éva alkotása, amely kedélyes iróniával filozofál a gyönyörrel. A „Beauty” szót galambok potyogtatással kopírozzák. Nincs kétségem afelől, hogy ez a szó, beauty, (magyarul: szépség, gyönyör) mindenkinek kicsit mást jelent.

A „szokásos”, kötelező iskolai tanulmányok mellett szerencsére láthatunk szép számmal a „Beauty”-hoz hasonlóan gondolatébresztő műveket is, és én igyekeztem főleg ezekről beszámolni. Szempontjaim teljesen szubjektívek, válogatásom közel sem teljes.

A gondolat szépsége és az azt közvetíteni szándékozó műalkotás esztétikai minősége nem mindig állnak párhuzamban egymással. A mérleg néha a gondolat, máskor a mű javára dől el, de valójában nem igazán lehet remekbe szabott műalkotásról szó e kettő harmóniájának hiányában.

És hogy a művészet micsoda, azt gyakran a látogatók is kommentálják, mint ahogyan az Podmaniczky Ágnes kollázsa alatt látható. Persze a témaválasztással is kitette magát az efféle inzultusoknak. Képének verbális üzenete néhány évtizede még radikális protestálásnak számított volna a

fennálló társadalmi rend ellen, mára belesimult a köztudat alsóbb – sajnos egyre szélesedő – rétegeibe.

Ha már ennél, az Ágnes által kiemelt testrésznél tartunk, egy sokkal líraibb megoldást láthatunk a szobrászoknál. Polgár Botond hús-vér érzéketlenséggel formálta meg „ezt” vörös márvány kompozíciójában. A férfiaknak oly sok gyönyörűséget adó formák, divatirányzatoktól, társadalmi berendezkedéstől függetlenül a művészeteknek örök témái maradtak. Botond kompozíciójának érdekessége, hogy az ellenkező oldalról megnézve a hasábfarmába vágott, finoman ívelt éleivel absztrakt műként is értékelhető.

A terem hátsó falán Botond domborműve látható melyen, Mantegna híres Krisztusa (amelyen a művészet történetében először van ábrázolva Jézus talppal felénk, rövidülésben) is-

merhető fel. Úgy jeleníti meg, mintha egyszer csak hirtelen egy jelenség váratlanul önmagától, vagy túlvilági sugallatra formálódna. Megfogalmazása visszafogott, a fal síkjába süllyesztve, annak a részeként domborodik. Eredeti szándéka szerint ezt a művet a híres milánói Accademia delle Belle Arti di Brera-n (ahol Erasmus-os vendéghallgatóként egy szemesztert töltött el) helyezte volna el, méghozzá ugyanazon a falon, melyen egy emelettel feljebb a képtárban az eredeti festmény lóg. Sajnos a kérelmét visszautasították.

Botond szobrához hasonlóan hasádba rejtett testrészletet formált Molnár Levente is. Az egyik, patinázott fémcső fényű kompozíciójában a hasábot kettészelő rés emberi testrész, a hát pozitív és negatív formáit adja ki, mintha a tömb e sík mentén hasadt volna ketté.

Az egyetemista lét legnagyobb kiváltsága, hogy a hallgatók nagy lélegzetvételű műalkotásokat is létre tudnak hozni, szorító egzisztenciális nehézségek akadályversenye ellenére, – mely próbatétel igazán akkor kezdődik, miután a diplomát kézhez vették a művészek.

A most diplomázó Máthé Krisztián másfél évig faragta és rakta ki gyöngyház mozaikkal vizsgamunkáját, melyet egyelőre jobb híján „Kagylónak” keresztelt. A nagyméretű rusztikus kötömbben embriószerűen összegömbölyödő, életnagyságú lány negatív szobra látható. A gyöngyház különösen nemes, selyemszerű fényt, különleges plaszticitást eredményez. A fényképet nézve nehezen dönthető el, hogy homorodik, vagy domborodik. A kötömb másik felét kifaragni, és berakni gyöngyházzal szintén másfél évig tartana, de a művészhallgató sze-

rint nem valószínű, hogy erre sor kerül. Krisztián rosszul lett, mikor megtudta, hogy Timm Ulrichs már készített egy ehhez egészen hasonló művet (igaz, gyöngyház berakás nélkül), melyet annak idején a Műcsarnokban is bemutatott, de akkor már elég régóta dolgozott rajta és nem látta értelmét emiatt megváltoztatni. Az eredmény szerintem mind koncepciójában, mind megvalósításában jelentősen eltér Ulrichs művétől.

Az év végi kiállítással egy időben látható Nagy Zoltán Ferenc emlékkiállítása. A huszonhat évesen elhunyt művész munkái közül talán a „Nászágó” című a legkifejezőbb. A zsinórból megformált arc távolról sem a nászészaka beteljesült boldogságát juttatja eszembe.

A „Reflektió Ludwig Zolán festményére” című domborműve színek nélkül is a színek érzetét kelti. Ezzel összhangban a vékony aranyozott keret is inkább a festményeknél szokásos tálalás. Ígérete-sen induló pályáját korai halála sajnos nem engedte kiteljesedni.

Fénypontok játéka a fahenger és a kődarab felületén – Komlovsky-Szvet Tamás „Súlytalanító

9-12h, 13-17h” című művénél – a természetes anyagok és az automatika által működtetett apró izzók izgalmas kölcsönhatása látható. A fénypontok nekem az anyagokban lévő, de egyébként láthatatlan energiák láthatóvá tételét jelentik.

Nehezen fókuszál az emberi szem, mikor Nagy Csilla vattaszobrárt veszi szemügyre. Hasonlót Anish Kapur homorú pigment művénél éreztem. Nekem ez a mű mégis inkább Medardo Rosso-t juttatja eszembe. A vatta, mint szobrászati anyag teljesen valószínűtlenül varázsolja a belőle készített tárgyat.

Izgalmas téri látomást eredményez a négy tükör Kiss Miklós Barcsay teremben kiállított diplomamunkáiban. Ehhez hasonlótt többek közt Milánóban láttam 2004-ben egy magángalériában, azzal a különbséggel, hogy ott forgó színes tárgyak sokszorozódtak a végtelen tükröződések által. A tükör megsokszorozó hatását egyébként több művész is használja. Kiss Miklós munkájában az összekuporodó meztelen férfitest megsokszorozódása a varázsdobozban komor, drámai asszociációkat ébreszt, mely érzeteket a mellette elhelyezett

koporsószerű dobozban a hátán fekvő, behunyt szemű férfialak rajza fokoz.

Érdekes, hogy a hallgatók jobban szeretnek mélyenszántó komor témájú műveket létrehozni, és a könnyedebb művekkel kevesebbet találkozunk, épp ezért említettem meg Brzózka Marek színes portréját. Az évtizedeken keresztül, sokak által megrajzolt, lefestett, megmintázott modellek beleivódnak a művészeti köztudatba. Marek modelljét én is többször lerajzoltam már művészeti tanulmányaim során. Karikatúraszerűen megformált portréja üdítően hatott rám a többi fejtanulmány társaságában.

Az írásom elején megígértem, hogy kihagyom a tanulmányokat. Mégis szükségesnek érzem, hogy megemlítssem az anatómiaoktatást, mely nélkül már rég nem lenne egyetemünk szerintem az, ami. Többek közt ennek köszönhető, hogy az itt végzett hallgatók a biztos tudás birtokában nagyobb önbizalommal kerülnek ki innen.

További információ: www.mke.hu
Zielinski Tibor
Fotók: Zielinski

Tóparti anyakönyv

Gera Katalin életfája a kaposvári ligetben

„A legnagyobb öröm, amikor gyarapodik egy város, és mi szerettük volna még valamivel megajándékozni a gyereket vállaló kismamákat. 2002 őszén elhatároztuk, hogy minden kaposvári újszülött tiszteletére ültetünk egy fát. Három különböző helyen ültettünk, de mindhárom betelt. Tűnődünk: mit tegyünk? Ezt nem hagyhatjuk abba. És akkor kitaláltuk az Életfát. Ezen a fán falevelek lesznek, nevesítve. Hamar megtelik nevekkel Kaposváron ez a fa.” Ezeket a gondolatokat Szita Károly, Kaposvár polgármestere nyilatkozta egy interjúban 2005 nyarán, 2006. május 28-án pedig a kaposvári ligetben felavatta és átadta a város lakosságának a megálmodott szoboralkotást. Gera Katalin szobrászművész, a Kaposvári Egyetem docense, a Búvópatak című polgári, kulturális és társadalmi havilap munkatársa egy többszörösen nehéz feladatot oldott meg – a tervezéstől a kivitelezésig – többszörösen kitűnőre.

– *Hogyan fogadta a felkérést, milyennek találta a polgármester úr ötletét?*

– Egy évvel ezelőtt kerestem meg Kaposvár polgármestere, Szita Károly azzal a csodálatos ötlettel, hogy állítsunk egy Életfa-szobrot a város újszülöttjei számára. Nem látszott könnyű feladatnak. Egyik elvárás az volt, hogy minimum kétezer levél legyen a fán, amire mintegy tíz évig kerülhetnek föl a gyerekek nevei, a másik pedig, hogy olyan kompozíció legyen, aminek az alkotó-elemeit nem lehet letörni, szétszedni és két fillérért a MÉH-ben eladni. Ugyanakkor ennek a szobornak plastikának, mégpedig körplasztikának kellett lennie, akkor is, ha az életfa-ábrázolások többnyire sík vagy sík-közelieliek. Végül is sikerült, a megrendelő és a szakemberek szerint szép kompozíció született. Az életfának adott a szimbólumrendszere, ami majdhogynem kötelező érvényű. Ennek megfelelően egy kilencágú – a kilences szent szám, a teljességet szimbolizálja – fát komponáltam, aminek a kilenc ága ezúttal nem kiterítve, hanem térforma elrendezésben jelentkezik. A három osztatáság egyike a Földanya, vagyis a világhegy, amiből a fa kinő. Középen a fatörzs a szülőket, a lombkorona a levelekkel és a gyümölcsökkel pedig az új életet szimbolizálja. A tetején a lélekmadár a felsőbb világot, a szellemet jelképezi. Két őrző angyal is helyet kapott az életfa törzsén, hiszen minden életfánál megjelenik valamilyen őrző lény, nemcsak a magyar néprajzban, de más ősi kultúrákban is. A két angyal arra hivatott, hogy óvja, segítse, vigyázza ezeket a felnövekvő gyerekeket. Külön öröm volt számomra, hogy ennél a munkánál az 1/1-es gipszszobor elkészítésében alkotótársként Máté fiam segített.

– *Mindig úgy tartottam, az íróknak könnyebb dolguk van, hiszen az ő kifejezésformájuk közvetlen, míg a képző- és zeneművészeké valamelyest közvetettebb. Belső világát – érzéseit, gondolatait, hangulatait – egy szoboralkotó mivel tudja igazán kifejezni, azzal, amit megmintáz, vagy azzal, ahogyan megmintázza?*

– A kettőt nem lehet szétválasztani. Ahhoz a gondolatísághoz, szellemi tartalomhoz, amiről egy szobrász a plasztika nyelvén beszélni szeretne, megtalálja a saját kifejező eszközét a formavilágán belül. Abban bizonyos mértékig van igazság, hogy az íráson keresztül közvetlenebbül lehet szólni az emberekhez, hiszen már hat-hét éves korunkban elkezdünk írni, olvasni. Ehhez képest a vizuális nevelés valóban nem olyan intenzív és mélyreható, de amennyiben nem szakadunk el a természettől, vagyis a formák világától, akkor pozitív vagy

negatív érzéseket kiváltva, de a formák mindenképpen hatnak, még akkor is, ha nem úgy értjük, nem úgy tudatosul bennünk, mint a szavak. Szokták mondani, hogy képet, szobrot vagy az alkotó folyamatot szavakba önteni nagyon nehéz. Nyilván, aki a vizuális műfajok területén dolgozik, azzal tudja magát leginkább kifejezni. Ha le tudnám írni, író lennék. De mint Jókai mondta, írni nehéz, úgyhogy én inkább szobrot készítek, mert nekem az könnyebb.

– *Csernák Árpád „tündéri realizmus”-ként definiálta az Ön stílusát. Melyek azok a hatások, amelyek alkotásra*

ihletik, mit mintáz meg legszívesebben?

– Magam is vallom, de a műértők is azt állapították meg a szobrászatomról, hogy a formavilágom természetelvű, egyfajta lírai realizmus. Semmiképpen nem natura, abban egyébként nem is hiszek, hogy egy képzőművész képes egy az egyben naturát létrehozni, hiszen mindig absztrahál. Az is absztrakt, ami figurális, mert nem a valóságnak a leképzése. A művész átszűri magán, és bármilyen formanyelvet használ, azon a plasztikán belül a saját véleményét fogja megalkotni a világról, még akkor is, ha a laikus számára úgy tűnik, hogy realista. Valójában nem az, csak az elvonatkoztatásnak is vannak különböző fokozatai. Amit absztraktnak neveznek, az voltaképpen nonfiguratív.

Talán kissé furcsán fog hangzani, amikor azt mondom, hogy elsősorban az ember érdekelt. Ugyanezt egy nonfiguratív szobrász is elmondhatja, hiszen nem tudunk elvonatkoztatni attól, hogy emberek vagyunk, és az emberi környezet hatással van ránk. Azzal foglalkozom, ami emberi, azt hiszem, a formavilágomban ez egyértelműen vissza is köszön. A téma, a motívum számomra elsősorban az ember, amit gondolok róla, amit ő gondol a világról, vagy amit érez.

Szobraim, kisplasztikáim között megtalálhatók angyalok, varázslók, szörnyecské, a mítoszok, a mesék szimbolikus figurái, melyekkel szépséget, harmóniát, humort – elsősorban pozitív érzéseket, tartalmakat szeretnék közvetíteni. A torzat, a gonosz, a sötét oldalt, bár tudom, hogy van – nap, mint nap találkozom vele – művészetemben ösztönösen is elutasítom, képtelen vagyok olyan szobrot alkotni, ami sokkolja, a kilátástalanság, a reménytelenség felé löki az embereket. Az ilyen művészetben egyébként nem is hiszek. Szeretek portrét, köztéri szobrot csinálni, közel negyven ilyen munkám van az országban. A szobrászat művészet, de szakma, mesterség is egyben, és én jó mesterembernek tartom magam, a megrendelésre készülő munkáknál is igyekszem a legjobbat adni magamból. Hálás vagyok a sorsnak, hogy pályafutásom alatt nem kellett olyan szobrot készítenem, amit később szégyellnék és mea culpa-znom kellene, bár ez lehet, hogy nem teljesen véletlen.

Az utóbbi öt-hat évben sok köztéri munkám volt, pályázaton nyert és egyenes megbízás egyaránt. A millennium tiszteletére az Orbán-kormány alatt nagyon sok szobor készült, én is készítettem néhányat. Ópusztaszeren, az Árpád emlékmű köré a Millenniumi Kormánybiztosi Hivatallal közösen minden megye állított egy szobrot. Nemeskürty István eredetileg nagy magyar királyokat javasolt, de ez nem volt kötelező jellegű, így

némelyik megye egy-egy nagy magyar államférfit választott. Somogy megye Szent László szobrát állította fel, hiszen Szent Lászlónak erős a kötődése Somogyhoz, ő alapította a somogyvári apátságot, első eltemetése is ott történt. Szent László nagyméretű büszjét én készíthettem el. Ezen kívül Marcaliba Millenniumi emlékművet, Emesét, Barcsra és Nagyszakácsiba Szent István szobrot, Kaposvárra egy márvány millenniumi emlékkeresztet készítettem ezalatt a két év alatt. Nagyon szerettem ezeket a munkákat.

– *A Kaposvári Egyetem művészeti karán mintázás és művészeti anatómia tárgyat tanít. Milyen kölcsönhatás van az oktatói és az alkotói munkája között, túl azon, hogy éppen azt adja át a hallgatóknak, amivel az egyetem falain kívül évtizedek óta foglalkozik?*

– Nagyon remélem, hogy sokat át tudok adni a hallgatóknak abból a tapasztalatból, amit összegyűjtöttem a szakmán belül és az emberi élet során, ezek ugyanis összefüggnek. Felnőtt korú fiatalokat, illetőleg a levelező képzésben résztvevő dolgozó embereket, pedagógusokat közvetlenül nevelni nem lehet, nem kell, nincs értelme. Viszont hatni rájuk lehet. Mint mindegyik a világban, itt is sok olyan ember van, aki bizonytalan, keresi a helyét. Egy gyakorlati foglalkozáson a művésztanárnak lehetősége van arra, hogy a helykeresésben segítséget nyújtson, és én ezt mindig meg is teszem. Nemcsak a szakmai tudásomat adom át, hanem a világban való eligazodásban

is próbálok segíteni nekik. Többnyire vevők, nyitottak erre. Sokszor egészen családias légkör alakul ki, hiszen van olyan csoport, ahol hatan, nyolcan, legfeljebb tízen vannak, tehát baráti jó kapcsolatot lehet velük kialakítani.

Vissza is hat a dolog, hiszen állandóan készülni kell, hozzáolvasni, utánanézni, irodalmat gyűjteni, mindig naprakésznek kell lenni a művészet és az élet más területein, és ez frissen tart szellemileg. Ez a tevékenység tehát nem hagyja az embert szellemileg ellustulni. A szobrászat sem, hiszen a kiállítások és a köztéri szobrokkal, kisplasztikákkal való munkálkodás sokirányú szellemi tevékenységet igényel, de a fiatalok közt ez különösen igaz.

– *Az Életfa a kaposvári ligetben május vége óta áll. Mi a következő terve?*

A remekműről és a tündérről

Ahhoz, hogy egy emberi alkotás remekbe sikerüljön, s időtlen ragyogással kápráztassa és gyönyörködtesse az embereket, a tehetség, a téma, a kivétel tökéletessége mellett kell valami más is. A remekműben van valamilyen tündéri elem is, mely csodálatos fényével átsugárzik az egészen, oly gyöngéden és megejtően, mint ahogyan az északi fény világít a nyári éjszakában, valószerűtlenül s mégis fényeszerűen, mert látni és olvasni is lehet mellette. A remekmű legyen valóságos, pontos, okos, céltudatos, arányos, gondosan megmunkált, hűségesen kivitelezett – s legyen még valami más is. Tündéri is legyen. S minden öntudatosság mellett önfelédtséget is legyen. Mérnöki szabályok szerint épüljön, de káosz is legyen benne, egy kávéskánálra való az ősködből, mely a csillagképek nyomában porzik, aranysemcsékkel. Tündéri nélkül csak „nagy” vagy „tökéletes” művek vannak. Az igazi remekmű néha nem is olyan tökéletes. Csak sugárzik, a „csak álom” is benne van, a csillagok fénye, a tündéri. S a feladatnak ez a része, amikor a művész már nem tud művén segíteni; az utolsó ecsetvonást, a tündérit az Isten végzi el.

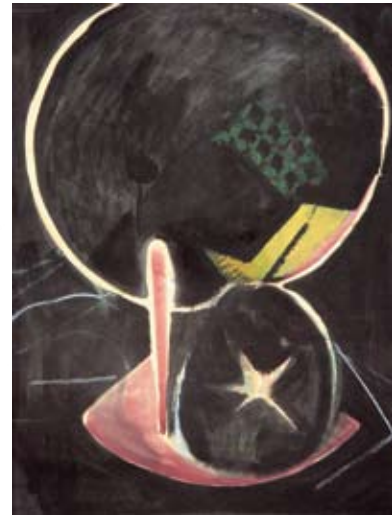
Márai Sándor

Tündéri realizmus (részlet)

(...) Közben a kislányból felnőtt nő lett, feleség, anya, tanár és alkotóművész. Családostul lakott albérletekben, vándorolt városról városra, átélt drámai eseményeket, de mindvégig megőrizte hitét, szellemi tisztaságát.

Gera Katalin a legnehezebb utat választotta: megtanulta a mesterséget – amiben elsősorban tanárai: Somogyi József és Szabó Iván segítettek őt –: munkái természetelvűek, pontosak, okosak, céltudatosak, arányosak, gondosan megmunkáltak, hűségesen kivitelezettek, de soha nem elégedett meg a valóság másolásával, műveiben mindig jelen van az a „szűr-reális plusz”: a tündéri, ami a művet a remekmű rangjára emelheti. De honnan ez az erő, hit és képesség? Ez titok. Titok most, és titok is marad. Persze lehet az okokat keresni a genetikában, lehet kutatni a gyökereket a falusi környezetben, ki lehet mutatni a mesterségbeli tudás alakulásában az iskolák szerepét, de mindez okoskodás volna, és a művészet nem tűri az okoskodást, a tehetség racionálisan nem körülírható: „a tündérit az Isten végzi el”.

Csernák Árpád

nyelvet, langyos elengedettséget, nem kínálnak ábrándokat, sem felületes válaszokat. Minden műve ugyanarról szól – az időlegességről, a veszélyeztetettségéről és mégis: arról a képességről, hogy ha az ember akarja, megértheti létének törvényeit, folyamatait.

Ahogy Mózes Katalin megfesti képeit, létrehozza kollázsait, dobozait, tárgyait, a stílusokban bőséges 20. század számos formaelményét megidézi a kubistáktól, dadaistáktól, szürrealizmustól át a geometrikus és lírai absztraktkig. Mégsem eklektizmus, mégis összeáll egységes egész és valószínű ez a jelen ezredforduló első évtizedének egyik lehetséges művészi magatartása. Mindaddig azok közé tartoztam, akik gyanakodtak a posztmodernizmus megjelölés halatán, intellektuálisan hajlamos azon vélekedésre, hogy ez is csak olyan divatos kategória, amelyről kiderül, hogy a „király meztelen”, hiányzik a tartalom. Minél gyakrabban, minél több időt töltöttem a képek s a tárgyak társaságában s kezdett kialakulni a kiállítás, megmutatás terve, annál inkább érelődött, hogy valódi gondolatok, minőségek, jelentések és nem csupán trükkök húzódnak a fogalom mögött. Fél év elteltével már tudtam, hogy Mózes Katalin posztmodern művész. Nyilvánvaló, hogy arra a kételkedő, ironikus, játékos, mélységesen szomorú, a valódi világ elviselhetetlenségével és apró szépségeivel szembenéző, a „nincs – mindenre kötelező igazság és mindenre azonosan vonatkoztatható érték” alapállást sugalló művészetre a legtalálhatóbb elnevezés, amitől magam is sokáig ódzkodtam.

Mózes Katalin rendhagyó életpályája. 1951-ben született Felsőörsön, családjá a korszak minden terhet viselhette. Polgári származása, anyja régiségkereskedése miatt sikeres felvételi ellenére sem kerülhetett be a Képző-

művészeti Főiskolára. 1967-ben, 16 évesen kezdett tanulni a Ferenczy István Képzőművészeti Körben. 1976-ban, 25 évesen, az I. kerületi Művelődési Házban (Petri György nyitotta meg) bemutatkozó kiállítása után felveszik a Fialet Művészek Stúdiójába. Az a néhány festmény, amely szinte véletlenszerűen megmaradt a hetvenes évek közepéről, szokatlan festői érzékenységről tanúskodik. Mózes Katalin útja olyan irányba indult akkor, mint Karátsón Gáboré, Kárpáti Tamásé.

A kezdeti sikerek után megtorpanás. Nem kapott, nem kaphatott útlevelet, így sem tanulmányait, sem pályafutását nem folytathatta külföldön. Befelé fordult, gyermeket szült, nevelt, tudomásul vette a külső körülményeket.

1994-ben a Vigadó Galéria-beli kiállítása után tagja lesz a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének, 1996-ban a Magyar Festők Társaságának. Ez utóbbi festészeti díját nyeri el.

1997-ben Külvárosi című festményével, majd 1999-ben és 2004-ben a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének díját („Miért gondolsz a hallgató madárra?” c. munkával), 2000-ban a Kerényi család díját (Sziget-Szüret), 2001-ben a Magyar Alkotóművészek Közösségének díját (Kobold 1996, vegyes technika) és 2005-ben a Budapest V. kerület Önkormányzatának díját (Egyedül c. olajképe) nyerte el. Azért tartottam fontosnak felsorolni, mert ezek mégiscsak jelzések arra, hogy vannak festő-kollégák, művészettörténészek, zsűrirok, akik felismerték, hogy Mózes Katalin jó művész.

Néhány önálló kiállítására (1998: Merlin Galéria, 2000: Ökológium Artgaléria, 2001-és 2004: Pintér Sonja Kortárs Galéria, 2005: Nyitott Műhely Galéria, Hága Pukhri Stúdió) Ko-

váts Albert, Szemadám György, Tátrai Vilmos, Szegő György, András Gábor, Sinkó István, Petőcz András írásai reflektáltak. A technikai sokféleség mellett érzelmgazdagságát, szorongásait, a formafelfogás sokrétűségét, a máról s mához szóló nyelvezetét, grafikai plasztikusságát, a kollázs elvénnyel való kísérletezését, a valóság és az álom határán billegtetését, látomásosságát, a különböző stílus elemek ötvözését, egyéniségét, egyéni hangját emelik ki. Nagyön övatosan, de megfogalmazódik, valamiképp érződik, hogy aki ezeket a képeket festi, tárgyakat készíti, az nő, nem a porcelánbabák, koboldok, angyalok, arc-utalások, antropomorf állatok miatt, hanem a megfestés és a jelenléte mikéntje miatt. Figurái gyakran szoborszerűek, mintha szobrász vésné ecsettel, festékkel őket a sík felületre. Talán ezért is lép ki a térbe nemcsak dobozaiban, asszamlázsaiban, kollázsaiban, hanem a kartonra, vászonra, farostira festett képekben is. Vegyes technika, mondjuk, mert régi könyvek, újságok lapjait ugyanúgy felhasználja, mint más anyagokat (számomra a legkedvesebb és legabszurdabb: nagyanyja varrótűjének és az azt tartó 19. sz. közepi keménypapír dobozkának – London, 1851 a felirat – beaplikálása egy olajképbe 2004-ben).

Nemcsak a faktúrának, textúrának van meghatározó jelentősége műveiben természetesen, hanem a méreteknek is. Vannak egészen kicsi, szinte tenyérynnyi méretű festményei (aki ilyen mer festeni, azt egyáltalán nem érdekli képei eladhatósága. Ez a szabadság ára!), azaz a legbensőségesebbek, legbonyolultabbak, ezeken a középkorisan, ikonosan szép színeknek van igazán meghatározó szerepük. Szinte szentképek, ha szabad ilyet mondani a 21. század elején olyan képekről, melyek sem tartalmilag, sem formailag nem kapcsolódnak egyetlen egyházi dog-

mához sem – ám a zsidó-keresztény hagyományok nélkül sem az alkotónak, sem a befogadónak nem volna hova kötni ezeket a megnevezhetetlen, megfogalmazhatatlan, csendes, sejtelmes festményeket.

A nagy méretű, általában 100 x 70 cm-es és zömében 2001 után festett képek – talán személyes sorsának újabb tragikus elményei következtében is – keményebbek, határozottabbak, mint az addigaiak. A fekete háttér, a sikon a kontúrvonalak tisztább, egyértelműbb formákkal közvetítik a véges és végtelen, múlt és jövő, halál és élet, teremtett környezet és természet, föld és ég közötti világunk átmeneteit, egymásba fonódásait, metamorfózisait, a bizonyos és bizonytalan tudás, hit, érzelm, ösztön kétségeit, kételyeit. Mintha az idő előrehaladta (az öregedés?) kikényszerítene az állásfoglalást olyan alkotóból is, akinek munkáira a legtalálhatóbb megközelítés a „mintha...” Olyan, mintha... volna.”

A kicsi, intim, reflexív képek, tárgyak és a Mózes Katalin művészetében nagyméretűnek számító, asszimmetrikus rendű festményei közötti – mondjuk így – közepes méretű képek, kollázsok, asszamlázások lezárhatatlanul pluralizálóak, olyanok, mint a polifón zene, nem dialógus, hanem polilógus zajlik a felületen a gazdag motívumvilág segítségével. Hangszerek, főként hegedű, hangszerfördékek, táj-utalások, világító torony, hajó, sokemeletes épület vagy csonkja, múmia koporsóban, kentaurok, fej-égitest-arc-szobor, paletta, kehely, angyalszárny, betűk – a motívumoknak persze önmagukban is van kulturális háttere, utalásrendszere, jelentése, ám az együttesük és a megfestésmódjuk miatt keltik a sokrétű, sokszólamú benyomást. Csak lassan és alig kibogozható rétegeik egyre titokzatosabban vonják magukhoz, többdimenziós térükbe a nézőt.

Merleau – Ponty írja: „A reflexió nem egy más rendbe való átmenetet jelent, mely a valós dolgok rendjét emészt fel, hanem mindenekelőtt annak éles tudatosulását, hogy mi magunk gyökereink a dolgokban” (Signes, Párizs, 1960. 131.o).

Ennél aligha írhatnék többet. Csak annyit, nézzék meg a kiállítást!

Mózes Katalin kiállítása 2006. június 15 – július 10 között Nagykanizsán a VENK Főiskola B épületében (Nagykanizsa, Zrínyi u.33.) és 2006 július 27 – szeptember 3 között Budapesten a Budapest Galéria Kiállítóházában, 1036 Budapest Lajos u. 158.

* Shakespeare: *Machbeth*, V. felv. 5. szín, Szabó Lőrinc fordítása

S. Nagy Katalin

Mózes Katalin rejtélyes világa

Shakespeare *Machbeth*-éből jutottak eszembe sorok, mikor 2005 szeptemberében Mózes Katalin műtermében közvetlen kapcsolatba kerültem festményeivel, kollázsaival, objektjeivel asszamlázásaival:

„... tipegve
Vánszorog létünk a kimért idő
Végso szótágjág, s tegnapjaink
Csak bolondok utilámpása voltak
A por halálba” *

Erőteljesen megszólítottak e különös nyelvezetű, számomra cseppet sem idegen művek, hiszen egyszerre szólnak az élet végtelen, zavarba ejtő komplexitásáról, az abszolút semméről, a cél nélküli teremtésről és a halál érthetetlen jelenvalóságáról, bizonyosságáról. Arról a rejtélyes esszenciáról, ami a létünk lényege: élet és halál elválaszthatatlanságáról. Mózes Katalin képei nem kínálnak biztonságot, ké-

Önarckép

Új szintézisek felé

Bakky Anna festészetéről

Amikor Bakky Anna műtermében az asztalhoz ültetett, melyen a különböző tárgyak között megpillanthattam Vincent Van Gogh önarcképének levelezőlapnyi reprodukcióját, eszembe jutott egyik Theónak írt levele, melyben vallja:...„az a bizonyos valami, amit léleknek hívnak, megvan és erről azt mondják, hogy soha nem hal meg, örökké él, és szakadatlanul kutat tovább és tovább. Ahelyett tehát, hogy belehalnék a honvágyba, azt mondom magamnak, a haza minde nélkül van. Ahelyett, hogy kétségbe esnék, a tevékeny melankólia mellett döntöttem, olyan mértékben, amennyire egyáltalán képes vagyok cselekedni. Más szóval mondva, azt a búskomorságot, amely reménykedik, küzd, keres, elébe helyeztem annak, mely csak tehetetlenül kétségbe esni tud...” Van Gogh gondolatai – mint később megtudtam – Bakky Annának nagyon is kedvesek, sőt művészetére is hatással van. Többek között tudatosan vállalja a nagy előd üzenetét, mellyel továbblépést sürget a festészetben, vagyis azt a feladatot, amely elmélyülést jelent a tartalom

kutatásában, a forma tökéletesítésében... Persze idézhetném még azokat, akik alkotásaikkal, eszméikkel hatottak rá, így Piliniust, A természet története című mű szerzőjét, Arthur Schopenhauert, a múlt századból Ady Endrét, vagy a biztató szavakkal festésre serkentő Kondor Bélát és másokat.

A budapesti Képzőművészeti Főiskola elvégzését követően érkezik Münchenbe, vagyis emigrál. Ekkor már eltávolodik attól a művészeti felfogástól, amelyik csupán a „benyomásokat” foglalja képekbe. Kíméletlenül kérdezi önmagát és a körülvevő világot, a múltat és az élhető jelent. Idők és történelem alkotta helyek szembeállításából gyűjt tapasztalatokat, miközben átéli a szabadságot, a tisztelőtben tartott emberi méltóságot... Tudja, hogy művészi alkotásokat, egyedi, sajátos műveket létrehozni csak úgy érdemes, ha a belső világát kíméletlenül a világ elé tárja.

Miközben tanulmányozza a német kortárs képzőművészetet, tapasztalja, hogy nincs olyanmi, mely döbbenetes hatással volna rá. Nem kapcsolódik

művészeti csoportokhoz. Csupán néhány kortársával találkozik időnként. Elsősorban Freyer, Penc és Helmut Sturm, a müncheni képzőművészeti egyetem professzora, akikkel szívesen beszélget. A német földön élő magyarok közül pedig Simonyi Emővel és Lakner Lászlóval. Vallja, hogy „nem tanult festeni” senkitől, noha főiskolás éveiből Klimó Károlyt, Kokas Ignácot, mint útra indító tanárait említi. Vallja továbbá, ahogy az emberek képességei különbözőek az alkotók körében is. Ebből adódóan beszél erős és gyenge művésztől vagy közepesről. Az utóbbiak alkotóiból hiányzik a meggyőző erő, az őszinteség. Szerinte a személyiség gyermeki énjének feladásával nem jöhet létre sajátosan tiszta és egyedi alkotás. A lelki történések, érzések, hangulatok még mielőtt megfogalmazódnának, álmoképszerűen léteznek bennünk, így a képi kifejezőmód nem kíván különösebb rejtjelezést, mert mélyebb élményréteg spontán kivetítését teszi lehetővé. A konkrét tartalom mögött olyan problémák is rejtőzhetnek, melyeknek nem vagyunk tudatában, s az alkotás folyamatában újfajta szintézist alakíthatnak ki.

Bakky Anna alkotásmódjára az említettek mellett az is jellemző, hogy festményein él a jellel (az ecsettel való firkálással), mely a közlés legtrómiényebb információját adja. Módot nyújt a tartalom tágabb értelmezésére és érzelmi-indulati gesztusainak megjelenítésére. Ezáltal éri el, hogy belső lényét kivetíthesse. Egyfajta „belső modellt” tükröz, akár a gyermekrajzok, a naív vagy szürrealista festők alkotásainak egy része. Festményei a kollektív – az egyénit is magába foglaló – megrázkodtatásoknak felelnek meg, amelyeket az elmúlt század megrendítő bábeli eseményei okoztak.

Bakky Anna haragos szürkéi, korántsem „szabályozott” ecsetvonásai gyakran eredményeznek agresszív tendenciákat, hasonlóan azokhoz a gyermekek által készített képekhez, ahol a valakire, valamire való haragvásaikat visszataszítóan ábrázolják. Bakky sem ábrázol objektívan, hanem szubjektív átélése szerint alakítja a témát olyannak, ahogyan a személyiségében keltett benyomásokkal összhangban van. Vásznonra vitt elemei így válnak lelki tartalmainak kifejezési eszközeiv. Sok esetben drámaiságot sugalló képcímei sem tudják e lelki tartalmait kifejezni.

Andreas Kühne írja festészetéről, hogy „aki képeit érteni akarja és tetszést keres bennük, vagy színekben gazdag mindennapi életet az téved, rossz úton jár. Ennek ellenére e kornak az ábrázolása nem jelenti a harmóniáról való lemondást. A színek használata meglepő színharmóniát eredményez, ami összhangban van a kompozícióval...Az ő kutatóútjainak az eredménye, hogy az így keletkezett képei nem sorolhatók az érdekes és divatos kategóriákba”.

Bakky Anna egzisztenciájához vezetnek el azok a gondolatok, melyekkel festményein az Újszövetség metaforáinak elbeszéléseihz igazodik, függetlenül attól, hogy a Golgota hegyéhez, vagy Jézus Krisztus feltámadásához közelít. Gondolati asszociációs terében miközben megkísérli láttatni önmagát, tudjuk, hogy sokak sorsával azonosul. Hasonló gondolatokat ébreszt 1992-ben készült Önarcképe, mely véres fejet ábrázol a körülötte vadul hömpölygő szürke és szelidségbe hajló rózsaszínű foltrakkal. Dinamikát, agressziót felmutató és összekapcsoló képei sorában találkozhatunk a Mutációkkal (Részletek a Holoca-

ust emlékműből), a Tánc, Egyedül, vagy Ady Endre A tűz márciusa versére komponált Ne hagyjátok a tüzet kialudni című alkotásain. Vásznonra vitt formái, fájdalokat sugalló jelei szüntelen vágyakozást mutatnak az igazság után. Mintha azt tudatná, a művészetével ismerkedőkkel, hogy Van Gogh nemcsak „fénykép” asztalán, hanem képzeletbeli beszélgetőtárs, aki időnként megszólal és ilyeneket mond: „A jövő művésze legyen olyan szép, olyan fiatal, olyan igaz, hogy mi, akik feláldoztuk érte fiatalságunkat, elérjük a boldog nyugalmat.” Talán Van Gogh nyugalmaért is perel műveivel az elidegenedett, a fogyasztói társadalom üzleti technikákkal manipulált világa ellen.

Tapasztalja, hogy az emberi értékek, mint vásznak el, amikor a választások erdejét járva önös utakra tévednek. Ugyanakkor nem feledkezik meg arról sem, hogy a Karib-tengernél járva szinte bódító a virágillar, a nap fényét ragyogja a tenger, s minden harcban benne rejtőzik a remény. Ezer szint öleget

Mutációk I.

Mutációk II.

a lágy szél. A simogatások felerősítik a szerelmet, az összeforrasztó vágyat és szenvedélyt. Mintha lehullna a magány hajunkkal a hátunk mögé, a sötétlő kapu alá, melyen kiléptünk az imént, az öröknek tűnő pillanatban... Valahogy így szól hozzám Bakky Anna Karib-tengeri tájkép című festménye. Hasonló érzeteket keltenek a Beszélgetések címet viselő akvarelljei is. Talán e képeivel arra figyeltet, hogy a személyiségén átszűrődő világ arcaiból különböző látleteinek komorsága éppúgy előremutat, mint a vidámabb hangokra komponáltaké. Hiszem, sajátosan „örangyal” vállalás az övé, még akkor is, ha olyan világot terem, melyben töredékekre redukált történetei, hol ragyogó színekben, hol fekete-fehérben íródnak.

Klimó Károly Bakky Anna veszprémi kiállítását megnyitó beszédében arra figyeltetett, hogy... „a művészetben keresi a tökéletest, a maga alkotta kozmoszban igyekszik kijavítani a világot... Kiállítás olyan irodalmi életműhöz hasonlítható, amelyben regények és novellák mellett kedves és könnyed karcok is vannak. És ennél fogva általuk megismerhetjük sokoldalú alkotói énjének szinte minden síkját, egy töprengő, vívódó, sokszor optimista, de gyakran az élet, a világ ambivalenciájától szenvedő, összetört ember keserű konzekvenciáit, s mindezt az alkotás nyelvén keresztül. Mindemellett bátran ki kell jelenteni, hogy ezek a művek nem tudnak pesszimizmusról szólni, noha komorak. Az alkotás öröme, a teremtés eleve pozitív létállapota, az az energia, amely létrehozta ezeket a monumentális képeket, egyértelműen kifelé mutat a káoszról...”

A művész utóbbi éveiben festett képein a sötét-világos elem ellentéte belső forrongásaira utal. E bensőből fakadó lüktetés a világosabb és sötétebb színértékek ritmusán át vezet el a szubsztancia érzetének felkeltéséhez. Változatos témái egyben jelzik azt is, hogy a művek más-más közegben születtek. Képein az amorf alakú gesztusformák mellett feltűnő jelei, firkái, ecsettel meghúzott hullámzó

Ne hagyjátok a tüzet kialudni

vonallú „szalagjai” imaginárius tereket alkotnak. Eme képzelőerő, mely önkorlátozás nélkül „csukott szemmel” bátorítja ecsetjét vezetni, alakítja ki vásznain féktelen szabadságvágyával az autonóm művészi forma megteremtését. Új öntörvényű világának megalkotása közben, mint minden igaz művészen, benne is értelmet nyer, az alapállást sugalló Van Gogh-i mondat: „A világ egy lenagyolt vázlat”.

Büki Attila

Bakky Anna

Budapesten született 1954-ben. Édesanyja Fekete Erzsébet és édesapja Bakky Sándor festőművészek. Művészeti tanulmányait a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban és a Főiskolán végezte. 1981-től Németországban, Münchenben élt. 1999-ben hazaköltözött.

Egyéni kiállításai

- 1984 Galerie Fischer, Würzburg
- 1984 Galerie Grünwald, München
- 1991 Galerie Miehllich und Werber, München
- 1992 Galerie Egelund, Koppenhága
- 1993 Galerie am Sachsenplatz, Lipcse
- 1994 Galerie Helmut Leger, München zum „Open Art 94”.
- 1995 Galerie Helmut Leger, München
- 1996 Kunstverein, Augsburg
- 1997 Galerie Weise, Chemnitz
- 1997 Galerie Helmut Leger, München
- 1999 Architekten-Haus, München
- 2002 Galerie Helmut Leger, München
- 2002 Művészetek Háza Csikász Galéria, Veszprém
- 2003 Galerie Helmut Leger, München
- 2005 Galerie Helmut Leger, München
- 2006 Szepes Gyula Művelődési Központ, Erd

Kollektív kiállítások

- 1993 BBK, München
- 1994 Gelrie Helmut Leger „Arbeiten auf Papier”
- 1995 Grosse Ausstellung Haus der Kunst, München
- 1995 Burufs Verban für Bildende Künstler, München
- 1996 Grosse Ausstellung Haus der Kunst, München
- 2001 Ausstellung zum „Open Art” galerie Helmut Leger „Folgen”

A PASZTELLFESTŐK EGYESÜLETÉNEK KIÁLLÍTÁSA

a Gulácsy Lajos Teremben:

Cím: Szeged, Kárász u.17.

A kiállítás június 8-29-ig tekinthető meg.

Nyitva: 10-18, szombaton: 10-13

UP 66 2006

Ujházi Péter festőművész
gyűjteményes kiállítása öt budapesti galériában
2006. 05. 18 – 2006. 06. 25.

Az idén 66 éves Ujházi Péter Munkácsy-díjas festőművész régi és új alkotásait öt budapesti galériában tekinthet meg az érdeklődők.

Bartók 32 Galéria
május 18-június 16.

Budapest Galéria
május 18-június 25.

Körmendi Galéria
május 18-június 9.

Pintér Sonja Kortárs Galéria
május 18-június 24.

Godot Galéria
május 18-június 3.

MAKtár Klub

„SZEMÉLYES KÖZÜGYEK 2006”

Pályázati felhívás

A MAKtár Klub, a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány és a Magyar Írószövetség közös klubja pályázatot hirdet írók, költők, valamint képző- és iparművészek számára az alábbi témakörökben:

I. Emlékezés

(Személyes emlékezés, kulturális emlékezés, az emlékezés technikái)

II. Vallomások

III. Leltár

PÁLYÁZATI FELTÉTELEK

Pályázhat minden 18. életévét betöltött művész vagy művész csoport. Csoportos pályázat esetében egyetlen résztvevő életkora sem lehet 18 év alatt. Egy fő vagy csoport csak egy művet vagy sorozatot adhat be.

Pályázni kizárólag kitöltött adatlappal lehet, amely beszerezhető a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány (1054 Bp., Báthori utca 10. 2/204.) és a Magyar Írószövetség irodájában (1068 Bp., Bajza utca 18.) vagy letölthető a következő honlapokról: www.maktar.hu, www.iroszovetseg.hu.

A PÁLYAMUNKÁKRA VONATKOZÓ KÖVETELMÉNYEK:

Pályázni olyan új és már meglévő művekkel lehet, amelyek még nem vettek részt pályázaton. A pályázatra csak jogtiszta, – irodalmi műveknél máshol még nem publikált – , a szerzői jogok tekintetében semmilyen korlátozás alá nem eső műveket lehet benyújtani.

A képző- és iparművészeti alkotásoknál szállítható állapotú, kiállításkész, becsomagolt pályamunkák szerepelhetnek.

TERJEDELMI KORLÁTOK

KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI ALKOTÁSOKNÁL:

Plasztikai művek (3 dimenziós munkák) esetében:

max. 2,25 m3 vagy méretarányos makett

Kétdimenziós művek esetében (síkmunkák): magasság max. 1,10 m

Mozgókép vagy video esetén: max. 5 perc időtartam

DIGITÁLIS MUNKÁK:

CD, vagy más digitális hordozón, ill. nyomtatva

max. 30 x 30 cm-es nyomat

IRODALMI MŰVEKNÉL:

Vers: max. 5 vers – 1 vers max. 100 sor

Próza: max 1 szerzői ív terjedelem – 40.000 karakter

(elbeszélés, regény részlet, esszé stb.)

A PÁLYÁZAT DÍJAI:

I. díj 150.000 Ft

II. díj 120.000 Ft

III. díj 100.000 Ft

Neves alkotó által készített plakett.

A pályázat anyagából kereskedelmi forgalomba kerülő kiadvány készül.

A PÁLYAMŰVEK BENYÚJTÁSÁNAK HATÁRIDEJE: 2006. szeptember 15.

ELBÍRÁLÁS: 2006. november 6-10.

A pályaművekből készülő kiadványt december elején fogjuk bemutatni (Az alkotók életrajzát szeretné az Írószövetség szerepeltetni.)

A PÁLYAMŰVEK BENYÚJTHATÓK SZEMÉLYESEN

Képző- és iparművészeti alkotások esetében:

1054 Bp., Kálmán Imre utca 16.

Leadható: 2006. szept 1-15. (előzetes telefon egyeztetés alapján)

Irodalmi alkotások esetében: 1068 Bp., Bajza utca 18.

A pályaműveket az erre az alkalomra felkért zsűri bírálja el és dönt a díjak odaítéléséről. A képző- és iparművészeti alkotásokból kiállítást rendez a MAKtár Klub.

További információ: Tel.: 428-5000,

E-mail: maktitkarsag@maktar.hu,

vagy személyesen a Közalapítvány Báthori utcai irodájában.

Pályázati felhívás

Tisztelt Művésznő / Művész úr, Kedves Kolléga!

A Magyar Elektrográfiai Társaság örömmel értesíti,
hogy első alkalommal megrendezésre kerül a

PIXEL – Digitális Nyomatok I. Országos Szemléje.

A PIXEL országos, pályázatos kiállítás lesz, mely elektronikus eszközökkel létrehozott nagyméretű képzőművészeti alkotások bemutatására vállalkozik. Célja, hogy áttekintést adjon az elektrográfia sokszínűségéről, az ismert és a kevésbé elterjedt művészi és technikai megoldásokról, tendenciákról. A műfaj útjait a digitális technika folyamatos fejlődése is alakítja, befolyásolja. Ezért terveink szerint a jövőben háromévenként rendezünk hasonló tárlatot.

Rendező intézmények: Magyar Elektrográfiai Társaság (MET)
VAMDesign / IDC

A kiállítás helye: Nemzetközi Design Center Innovációs Kht.
– VAMDesign / IDC
1056 Budapest, Király u. 26.

Időpontja: 2006. augusztus 3 – szeptember 9.

Kurátorok: HAász Ágnes (MET)
Cseh Borbála (VAMDesign / IDC)

A pályázati feltételek és a pályázáshoz szükséges adatlap letölthető a Magyar Elektrográfiai Társaság honlapjáról: www.e3.hu/~met, a „Friss!” menüpont alatt, vagy: www.e3.hu/~met/Html/f_Pixel_palyazatiKiiras.html, valamint 2006. május 22-től kapható a következő galériákban: VAMDesign / IDC, 1056 Budapest, Király u. 26. ♦ Csók István Galéria, 1052 Budapest, Váci u. 25. ♦ Nádor Galéria, 1051 Budapest, József nádor tér 8.

Információ: HAász Ágnes (MET) e-mail: haasza@freestart.hu
telefon: (1) 208-5090; mobil: (20) 498-5581

Várjuk jelentkezését, sikeres alkotómunkát kívánunk!

A kiállítás támogatói:
HUNGART ♦ Magyar Képzőművészeti és Iparművészeti Társaságok Szövetsége
SYLENTA/XEROX ♦ CopyCat

1. RED BULL KREATIVITÁSVERSENY.

www.redbullkreativitasverseny.hu

MIT TUDSZ KIHOZNI EGY RED BULL DOBOZBÓL?

Tisztelt Alkotó Elme! Hozzád szólunk, aki még a Red Bull nélkül is képes vagy átlagon felül szárnyalni. Rád számítunk, amikor meghirdetjük az 1. Red Bull Kreativitásversenyt. Mert Te vagy az, akinek több inspirációt adhat egy üres, mint egy teli doboz.

A paradigmaváltás már megtörtént: a Red Bull csomagolását világszerte sokan sokféleképpen átértelmezték a Kreativitásverseny többéves nemzetközi története során. Most itthon rajtad a sor. Nem arra kérünk, hogy leemeld a Red Bullt a polcra, hanem hogy felemeld – művészi magasságokba.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
a 15/1995. (XII. 29.) MKM rendeletben foglalt hatáskörében eljárva

PÁLYÁZATOT HIRDET

az alábbi műteremlakás
határozatlan időre szóló bérletére:

Nagykanizsa, Jókai u. 52. szám
1+2 fél szobás, összkomfortos önkormányzati bérlakás
(73 m² – lakás, 75 m² – műterem, 15 m² – garázs)

A műteremlakás előzetes egyeztetés után megtekinthető.

A pályázatok beadásának határideje:
2006. július 15.

Postacím:
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
1054 Budapest, Báthory u. 10.

A pályázat részletes feltételeit tartalmazó űrlap beszerezhető
a helyszínen a műteremlakás megtekintésekor,
vagy a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány titkárságán
(1054 Budapest, Báthory u. 10. II. em.),
illetve a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének titkárságán
(1054 Budapest, Báthory u. 10. II. em.).

A lakás megtekintése érdekében
időpont a 06-30/670-2804-es,
valamint a 06-1/428-5000-es telefonszámon egyeztethető.

Felhívjuk a pályázók figyelmét arra, hogy a pályázathoz kötelezően csatolni
kell a művész részletes szakmai önéletrajzát, eddigi munkásságát áttekintő,
legfeljebb 4-5 oldalas sokszorosított dokumentációt
vagy nyomdai úton előállított katalógust,
valamint a műterem használata során megvalósítani kívánt munkatervet.
Ennek hiányában a pályázat érvénytelen.

A zárt borítékon kérjük feltüntetni:
„Nagykanizsa műteremlakás-pályázat”

A pályázatok elbírálására előreláthatólag
2006. augusztus végéig kerül sor, melynek eredményéről
a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány minden pályázót levélben értesít.

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Kuratóriuma

Helyesbítés

Lapunk márciusi számába sajnálatos módon értelemzavaró hiba került. Kocsis István: Tisztelet Csontvárynak című, a Verőcei Műhelyről szóló cikkének egy részlete kimaradt a szövegből („a nyomda ördöge....”). Boros Lili megnyitójában mások mellett Németh Lajost idézte, ám az említett hiba miatt úgy tűnhet, mintha ezek a gondolatok a művészettörténész nő saját szavai lennének. Az érintettektől és olvasóinktól is elnézést kérünk érte!

KONDOR BÉLA

festőművész emlékkiállítás
a művész születésének 75. évfordulója tiszteletére

A KOGART HÁZBAN

Kondor Béla közel 150 legjelentősebb alkotását
tekintheti meg a közönség május 19-től augusztus 20-ig.

Elérhetőségek:
1062 Budapest, Andrássy út 112.
telefon: +36 1 354 3839, +36 1 354 3836
telefax: +36 1 354 3838
e-mail: info@kogart.hu

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
a 15/1995. (XII. 29.) MKM rendeletben foglalt hatáskörében eljárva
a Szolnoki Művészeti Egyesület közreműködésével

PÁLYÁZATOT HIRDET

az alábbi szolnoki művésztelapi műteremlakás
1 éves határozott időtartamra szóló bérletére:

Szolnok, Gutenberg tér 12.
I. épület 8. sz. lakás

A műteremlakás előzetes egyeztetés után megtekinthető:
hétfő kivételével minden nap 10 és 16 óra között.

A pályázatok beadásának határideje:
2006. július 15.

Postacím:
Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
1054 Budapest, Báthory u. 10.

A pályázat részletes feltételeit tartalmazó űrlap beszerezhető
a helyszínen, a műteremlakás megtekintésekor, vagy kérhető faxon
a Művésztelep irodájának telefonszámán,
ahol további információkkal is készséggel állnak
az érdeklődők rendelkezésére (tel/fax: 06-56-230-605),
továbbá a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány titkárságán
(1054 Budapest, Báthory u. 10. II. em. tel: 06-30/670-2804, 06-1/428-5000),
valamint a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének titkárságán
(1054 Budapest, Báthory u. 10. II. em.).

Felhívjuk a pályázók figyelmét arra, hogy a pályázathoz kötelezően csatolni
kell a művész részletes szakmai önéletrajzát, eddigi munkásságát áttekintő,
legfeljebb 4-5 oldalas sokszorosított dokumentációt
vagy nyomdai úton előállított katalógust,
valamint a műterem használata során megvalósítani kívánt munkatervet.
Ennek hiányában a pályázat érvénytelen.

A zárt borítékon kérjük feltüntetni:
„Szolnok műteremlakás-pályázat”

A pályázatok elbírálására előreláthatólag
2006. augusztus végéig kerül sor, melynek eredményéről
a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány minden pályázót levélben értesít.

Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány
Kuratóriuma

Közművelődés Háza Közhasznú Társaság
2800 Tatabánya, Szent Borbála tér 1., Tel: 34/316-644, Fax: 310-759

KORTÁRS GALÉRIA

„Nincs a világon se jó, se rossz,
gondolkodás teszi azzá.”
(Hamlet)

FELHÍVÁS!

A tatabányai Közművelődés Háza Kortárs Galériája
2006. november 7 és 31 között

„IN MEMORIAM WILLIAM SHAKESPEARE”

címmel országos tárlatot rendez az író halálának 390. évfordulója alkalmából.

A tatabányai Kortárs Galéria
az In memoriam Schiele, Dalí és József Attila kiállítások után
negyedik alkalommal rendezi meg országos tárlatát.
Reméljük, hogy témaválasztásunk – Shakespeare alakja, élete, kora, munkássága –
most is az alkotók érdeklődésére számíthat.

Shakespeare [1564. április 23. – 1616. április 23. (Szent György ünnepén)] életútja csupa rejtelen.
Bár az életére és az életművére vonatkozó adatok jórészt bizonytalanok, a sok bizonytalanság ellenére
William Shakespeare a leghíresebb és minden bizonnyal a legnagyobb drámaíró, a világirodalom egyik
legjelentősebb alakja, aki mellékesen szonettjeivel a szerelmi lírának is egyik klasszikusa. Két elbeszélő
költeménye pedig az angol reneszánsz legszínvonalasabb epikai értékei közé tartozik. De minél több
körülötte a rejtelen, annál jobban izgatta és izgatja munkássága az irodalomtörténészeket, az esztétá-
kat, a pszichológusokat, a különböző korok alkotóit.

A Kortárs Galéria e felhívással megkísérli a képzőművészet nyelvén megfogalmazott művekkel
megidézni, láttatni az elmúlt évszázadok egyik legjelentősebb alkotóját és életművét, az emberi szellem
kiemelkedő gondolkodóját, a költőket és képzőművészeket egyaránt meghihető William Shakespeare-t.

A korábbi tárlatainkhoz híven, a szakmai nívót megőrizve szeretnénk a legértékesebb műveket díjakkal
honorálni. A kiállítás megrendezését ezúttal is kiváló szakemberek segítik.

A kiállítást meghívásos és szabad beadásos rendszerben, a szabadon beadott anyag zsűrizésével
rendezzük meg. Beadható műfajtól és technikától függetlenül maximum három műalkotás, melynek
leghosszabb mérete nem haladja meg a 120 cm-t. Az alkotásokat kiállításra kész állapotban kérjük,
s olyan műveket várunk, melyek nem szerepeltek korábban megrendezett tárlatokon. A kiállítás
anyagából katalógust készítünk, melyhez kérjük a művészeket, hogy alkotásukról a nyomdai eljáráshoz
használható segédanyagot biztosítsanak.(CD, dia, ötmondatos önéletrajz)

Jelentkezési határidő: 2006. szeptember 1.

A beadás helyszínéről és idejéről időbenl tájékoztatjuk pályázóinkat!

Virág Jenő művészeti vezető
Kelemen Zoltán ügyvezető igazgató

LYDIA SCHOUTEN:

„LE JARDIN SECRET” (A TITKOS KERT) CÍMŰ TÁRLATA
2006. 05. 12 – 2006. 07. 02.

LYDIA SCHOUTEN
hollandiai performer- és videoművész
kiállítása május 12. és július 2. között tekinthető
meg a Ludwig Múzeumban.

MŰVÉSZETEK PALOTÁJA – LUDWIG MÚZEUM

NYITVA:

Naponta 10-20 óra között, hétfőn zárva.
Minden hónap utolsó szombatján
10-22 óráig van nyitva!

Narratíva

A Szent István Király Múzeum
Kiállítóhelyén Narratíva címmel
láthatnak csoportos kiállítást
az érdeklődők

2006. április 22. – 2006. augusztus 20.

között a következő művészek munkáiból:
Frey Krisztián, Lakner László,
Perneczky Géza, Tót Endre, Ujházi Péter,
Świerkiewicz Róbert, Gerber Pál,
Várnai Gyula, Csontó Lajos,
Eperjesi Ágnes, Imre Mariann,
BenczúrEmese, Karsai Zsófia,
Szépfalvi Ágnes, Nagy Kriszta,
Szalai Kata, Baglyas Erika

Elérhetőség:
8000 Székesfehérvár, Országzászló tér 3.
Telefon: 06-22-315-583
Fax: 06-22-311-734

Nyitvatartás: 06.15.–08.31. K–V 10–16;
09.01.–06.15. 10–14

MAKtár

A Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány havilapja
Megjelenik: 10 000 példányban
Kiadja: a Magyar Alkotóművészeti Közalapítvány

Asztalosné Zupcsán Erika ötlete alapján alapította a MAK

Felélős kiadó: dr. Ferenczy-Nagy István, a kuratórium elnöke

Felélős vezető: Asztalosné Zupcsán Erika, igazgató

Főszerkesztő: Nemes Attila
nemes.attila@maktar.hu

Társzerkesztő: Köhalmi Andrea
kohalmi.andrea@maktar.hu

A szerkesztőség munkatársai:

Gömöri Beáta
Büki Attila
Győri Márton
Zielinski Tibor
szerkesztoseg@maktar.hu

Szerkesztőség:
1054 Budapest, Báthory u. 10.
Telefon: 428-5001
Fax: 473-1613

Layout, nyomdai előkészítés
Tiszai Szilárd, Szász Julianna
www.sealart.hu

A MAKtár digitális változata megtalálható:
www.maktar.hu oldalon

Nyomdai előállítás:

Press+Print Kft
Felelős vezető: Tóth Imre, igazgató
www.press-print.hu
e-mail: pressp@press-print.hu
ISSN: 1786-7525

Címlapon:

A címlapon: Máthé Krisztián: Kagyló

Rembrandt pályázat

avagy

"Mit askotna Rembrandt 2006-ban?"

Az Art-Export Kft. és a Magyar Művészellátó
Rembrandt születésének 400. évfordulója alkalmából pályázatot hirdet

Kategóriák

A pályázatot két szinten hirdetjük meg: amatőr és hivatásos szinteken.

A pályázati műveket mindkét szinten két-két kategóriában díjazzuk: grafikai és festészeti alkotások.

Díjak

Mindegyik kategória első 3 helyezettje 2 napos mesterkurzuson vehet részt.

☛ Grafikai fődíj: 150.000 Ft értékű porpasztell és pasztellceruza készlet

☛ Festészeti fődíj: 200.000 Ft értékű festékkészlet

A fődíjon kívül a 2. és 3. helyezetteket is díjazzuk minden kategóriában.

Ezenkívül minden díjazottat megajándékozunk egy Munkácsy ecsetcsalád készlettel.

A 12 díjazott művet a Csók István Galériában (1052 Budapest, Váci u. 25.) állítjuk ki.

Pályázati feltételek

☛ Minden művész csak egy művet adhat be, melyek mérete grafika esetén maximum 40x60 cm, festmény esetén 50x70 cm-es lehet.

☛ A beadás és a visszaszállítás kizárólag a beadó költségére és felelősségére történik. Az Art-Export Kft. a beadott alkotásokért semmilyen felelősséget nem vállal.

☛ A benyújtott pályamunka hátoldalán fel kell tüntetni a művész nevét, lakcímét és e-mail címét, az alkotás címét, méretét és technikáját, illetve jelölni kell, hogy melyik szinten pályázik.

Beadási határidő, beadás helye

A műveket 2006. szeptember 30-ig kérjük az Art Export Raktáráruházba eljuttatni:

1095 Budapest, Soroksári út 132. Az áruház nyitásának időpontja: 2006. június 8.

Ezenkívül a pályaműveket 2006. szeptember 15-ig leadhatják az alábbi üzletekben is:

1024 Budapest, Mammút I., Hobbyművész bolt, 3.emelet Lövőház u. 2-6. ☛ 1065 Budapest, Magyar Művészellátó, Nagymező u. 45. ☛ 9023 Győr, Mozaik Dekor Szaküzlet, Bajcsy-Zs. u. 24. ☛ 7400 Kaposvár, Pro-Arte 2002 Kft., Ady E.u. 12-14. fsz.10. ☛ 3526 Miskolc, Művészellátó Szaküzlet, Szentpéteri kapu 1./A. ☛ 4400 Nyíregyháza, Renomé Print Kft., Szent István út 3. ☛ 6720 Szeged, Alkotás Művészellátó, Victor Hugo u. 4. ☛ 9700 Szombathely, Kármin Bt., Fő tér 23. ☛ 2800 Tatabánya, Figura Kézműbolt, Szent István út 138. ☛ 8200 Veszprém, Mozaik Dekor Szakáruház, Cserhát ltp. 2. ☛ 8900 Zalaegerszeg, Konnex Interservice Kft., Gyimesi u. 32.

A további részleteket elolvashatja honlapunkon:

www.muveszkellek.hu

vagy a fenti üzletekben található szórólapokon!

Új raktáráruház nyílik!
1095 Budapest, Soroksári út 132.
A nyitás időpontja:
2006. június 8.

ArtExport